

การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ
ของศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง
อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ

บัณฑิตศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

2558

ลิขสิทธิ์ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ
ของศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง
อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
บัณฑิตศึกษาศาสนาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

**INTEGRAED LEARNING PROCESS MANAGEMENT
OF LAOLUANG LIFE UNIVERSITY COMMUNITY NETWORK
LEARNING CENTER KASETWISAI DISTRICT, ROI-ED**

PROVINCE

BY

NIYOM LATSUNGNOEN

THE THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT

OF THE DEGREE OF MASTER OF ARTS

IN THE PROGRAM OF

INTEGRATED LOCAL DEVELOPMENT

FACULTY OF GRADUATE STUDY

LEARNING INSTITUTE FOR EVERYONE (LIFE)

2015

วิทยานิพนธ์เรื่อง (Title)	การจัดการกระบวนการเรียนรู้เชิงบูรณาการของศูนย์เรียนรู้ ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด
ผู้วิจัย	นิยม ลาดสูงเนิน
สาขาวิชา	สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ดร.สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ดร.อำคา แสงงาม

คณะกรรมการการสอบวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ.....	ประธานกรรมการ (ดร.สุชาติ ศรียารัตน์)
ลงชื่อ.....	กรรมการ (ผู้ทรงคุณวุฒิ) (ดร.ศรีปริญญา รูปกระจ่าง)
ลงชื่อ.....	กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก) (ดร.สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์)
ลงชื่อ.....	กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม) (ดร.อำคา แสงงาม)
ลงชื่อ.....	กรรมการ (ผู้แทนบัณฑิตศึกษา) (รองศาสตราจารย์.ดร.เสรี พงศ์พิศ)
ลงชื่อ.....	กรรมการ (ผู้แทนบัณฑิตศึกษา) (ดร.ทวิช บุญธิรัมย์)
ลงชื่อ.....	เลขานุการ (อาจารย์อัญมณี ชุมณี)

บัณฑิตศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน อนุมัติให้วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง	การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการของศูนย์เรียนรู้ ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด
ชื่อผู้เขียน	นิยม ลาดสูงเนิน
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	การพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ
ปีการศึกษา	2558
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ดร.สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ดร.อำคา แสงงาม

การวิจัยมีวัตถุประสงค์1)เพื่อศึกษาวิธีการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
ของศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด
2)เพื่อศึกษาผลการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการของศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่าย
มหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวงผู้ร่วมวิจัยได้จากการเลือกแบบเจาะจงคือ นักศึกษา ระดับปริญญาตรี
ชั้นปีที่ 2 สาขาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ ภาคเรียนที่ 1/2556 จำนวน19 คน อาจารย์ 2คนและ
ผู้นำชุมชน 5 คน เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบสังเกต, แบบสอบถาม, แบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูล
โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการของศูนย์เรียนรู้ของชุมชน
เครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวงในภาคเรียนที่1/2556 ประกอบด้วย 9 ขั้นตอนได้แก่ 1)การ
ประชุมพัฒนาแผนการจัดการกระบวนการเรียนรู้2)การปฐมนิเทศนักศึกษา 3)การศึกษาทฤษฎีสู่การ
พัฒนา 4)แผนงานและ โครงการพัฒนาชีวิต 5)การศึกษาชุมชน 6)การจัดประชาพิจารณ์แผนแม่บท
ชุมชน 7)การจัดนิทรรศการ 8)การจัดมหกรรมความรู้การจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ดังกล่าว ส่งผลให้นักศึกษาเกิดความรู้และทักษะที่สอดคล้องกับชีวิตจริงและมีคุณภาพ
ชีวิตดีขึ้นขณะเรียน สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีจิตสาธารณะ การบูรณาการการเรียนกับการ
พัฒนาชุมชน ก่อให้เกิดการทบทวนแผนแม่บทชุมชนอันนำไปสู่การลุกขึ้นมา แก้ไขปัญหาหนี้สิน
ครัวเรือน ทรัพยากรธรรมชาติ โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความสำคัญ : การศึกษาผู้ใหญ่ระดับอุดมศึกษา, การเรียนรู้แบบบูรณาการ, การบูรณาการ
การศึกษากับการพัฒนาชีวิตและชุมชน, การเรียนรู้เชิงปริวรรต

Abstract

Thesis Title	Integrated Learning Process Management Of Lao Luang Life University Community Network Learning Center, Kaset Wisai District, Roi EdProvince
Researcher	Niyom Latsungnoen
Degree	Master of Arts
In the Program of	Integrated Local Development
Year	2015
Principal Thesis Advisor	Dr.Surachet Vetchapitak
Associate Thesis Advisor	Dr. Amka Saeng-ngam

The purposes of this research were to 1) study the integrated learning process management of Lao Luang Life University Community Network Learning Center, Kasetwisai District, Roi-Ed Province 2) study the implemented result of the integrated learning process management. Research participants included 19 second year undergraduates, 2 learning facilitators in semester 1/2556 B.E. and 5 community leaders. Research tools were observation form, questionnaire, interview form.

The research found that the integrated learning process management of Lao Luang Life University Community Network Learning Center in semester 1/2556 B.E. consisted of 8 procedures i.e. 1) a meeting for learning process planning development 2) student orientation 3) studying development approach theory 4) working plan and life development project 5) community study 6) public hearing arrangement regarding to community master plan 7) exhibition arrangement 8) knowledge festival arrangement on integrated learning process management. These procedures had exerted undergraduates' influence to generate knowledge and skills which were consistent to their real lives, have better life qualities while studying and being competent at self learning as well as having public mind. The integration between learning and community developing originated community master plan review which was led to solve household debt or natural resources problem based on local knowledge.

Keyword : Adult Higher Education , Integrated Learning, Integration of Education with Life and Community Development, Transformative Learning

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยการให้ความช่วยเหลือแนะนำของดร.สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ดร.อำภา แสงงามอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมที่ได้กรุณาที่ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น ตรวจสอบและแก้ไขร่างวิทยานิพนธ์มาโดยตลอดผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ท้ายนี้ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกถึงอำนาจบารมีของคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลกอันเป็นที่พึ่งให้ผู้เขียนมีสติปัญญาในการจัดทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้เขียนขอให้เป็นกตเวทิตาแด่บิดามารดาครอบครัวของผู้เขียนตลอดจนผู้เขียนหนังสือและบทความต่างๆที่ให้ความรู้แก่ผู้เขียนจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

นิยม ลาดสูงเนิน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชื่อเรื่อง.....	4
ข้อตกลงในการวิจัย.....	5
คำถามสำคัญในการวิจัย.....	5
คำนิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
บริบทศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่าย.....	8
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย.....	19
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	45
3 วิธีดำเนินการวิจัย	
รูปแบบการวิจัย.....	47
เครื่องมือที่ใช้การเก็บรวบรวม.....	47
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	50
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
4 ผลการวิจัย	
วิธีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการศรช.เหล่าหลวง	
ศรช.เหล่าหลวง.....	60

ผลการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการศรช.เหล่าหลวง.....	65
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปผล	78
อภิปรายผล	79
ข้อเสนอแนะ.....	81
บรรณานุกรม.....	82
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก.สรุปตารางแสดงผลการเรียนรู้ ด้านความรู้และทักษะในวิชาที่เรียน	87
ภาคผนวก ข.การจัดเวทีพหุภาคย์แผนคู่มือ.....	99
ภาคผนวก ค.กระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียน.....	101
ภาคผนวก ง.ประชาพิจารณ์แผนแม่บทชุมชน.....	115
ประวัติผู้วิจัย.....	112

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. ตารางที่ 3.1 ปฏิทินการปฏิบัติการวิจัย.....	56
2. ตารางที่ 4.1 แสดงผลสัมฤทธิ์การศึกษาในภาพรวมทุกวิชา.....	66
3. ตารางที่ 4.2 โครงการพัฒนาชุมชน.....	73
ภาคผนวก ก	
4. ตารางที่ 4 แสดงผลการศึกษาวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและงาน	87
5. ตารางที่ 5 แสดงผลการศึกษาวิชาสหกิจชุมชน.....	88
6. ตารางที่ 6 แสดงผลการศึกษาวิชากองทุนและสวัสดิการชุมชน.....	89
7. ตารางที่ 7 แสดงผลการศึกษาวิชาระบบสุขภาพ.....	90
8. ตารางที่ 8 แสดงผลการศึกษาวิชากิจกรรมยั่งยืน.....	91
9. ตารางที่ 9 แสดงผลการศึกษาวิชาการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและพลังงาน.....	92
10. ตารางที่ 10 แสดงคะแนนเก็บ ระหว่างภาค 1/2556 และปฏิบัติ อ.นิยม ลาดสูงเนิน จัดกระบวนการ.....	93
11. ตารางที่ 11 แสดงคะแนนเก็บระหว่างภาค 1/2556 และสอบปลายภาค อ.สายฝน พันธุ์หนองหว้า ผู้จัดกระบวนการ.....	94
12. ตารางที่ 12 แสดงคะแนนเก็บ ระหว่างภาค 1/2556 และสอบปลายภาค อ.นิยม ลาดสูงเนิน ผู้จัดกระบวนการ.....	95
13. ตารางที่ 13 แสดงคะแนนเก็บ ระหว่างภาค 1/2556 และคะแนนสอบปลายภาค อ.นิยม ลาดสูงเนิน ผู้จัดกระบวนการ.....	96
14. ตารางที่ 14 แสดงคะแนนเก็บ ระหว่างภาค 1/2556 และคะแนนสอบปลายภาค อ.สายฝน พันธุ์หนองหว้า ผู้จัดกระบวนการ.....	97
15. ตารางที่ 15 แสดง คะแนนเก็บระหว่างภาค 1/2556 และคะแนนสอบปลายภาค อ.นิยม ลาดสูงเนิน ผู้จัดกระบวนการ.....	98

สารบัญญภาพ

ภาพที่	หน้า
1. กรอบแนวคิดการวิจัย.....	46
ภาคผนวก ข	
2. การจัดเวทีวิพากษ์แผนการจัดกระบวนการเรียนรู้และคู่มือนักศึกษา.....	99
3. ผู้เข้าร่วมวิพากษ์แผนการจัดกระบวนการเรียนรู้และคู่มือนักศึกษา.....	99
4. ผู้มีส่วนร่วมในการวิพากษ์แผนการจัดกระบวนการเรียนรู้และคู่มือนักศึกษา	100
5. พระสงฆ์ที่เข้าร่วมกระบวนการวิพากษ์แผนการจัดกระบวนการเรียนรู้และคู่มือนักศึกษา.....	100
ภาคผนวก ค	
6. กระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียน.....	101
7. กระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียน.....	101
8. การลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมโครงการพัฒนาอาชีพ.....	102
9. แปลงนาโครงการพัฒนาอาชีพ.....	102
10. กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันสรุปและถอดบทเรียน.....	103
11. กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันสรุปและถอดบทเรียน.....	103
12. ศึกษาฐานชุมชนต้นแบบ.....	104
13. ศึกษาฐานชุมชนต้นแบบ.....	104
ภาคผนวก ง	
14. เวทีประชาพิจารณ์แผนแม่บทชุมชน.....	105
15. การร่วมกระบวนการเรียนรู้.....	105
16. กลุ่มอาชีพในชุมชนบ้าน โคกกลาง.....	106
17. กลุ่มองค์กรวิสาหกิจชุมชน.....	106
18. กลุ่มองค์กรวิสาหกิจชุมชน.....	107
19. กลุ่มปลูกพืชนอกฤดูกาล.....	107
20. นายองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแคนเปิดงาน.....	108
21. ผอ.สรุป.ร้อยเอ็ดกับนายองค์การบริหารส่วนตำบลฆมนิทรการ.....	108

22. กระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการและตัวแทน.....	109
23. กลุ่มองค์กรชุมชน อสม.	109
24. เวทีประชาคมหมู่บ้านแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนา.....	110
25. กิจกรรมนิทรรศการผลงานนักศึกษา.....	110
26. รับประทานอาหารร่วมกันหลังจัดเวที.....	111
27. การถ่ายภาพร่วมกันหลังจัดกิจกรรมการจัดเวที.....	111

บทที่ 1

บทนำ

สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน เป็นสถาบันการศึกษาเพื่อชีวิตและชุมชน เกิดขึ้นเพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้ให้กับคนในท้องถิ่น โดยเฉพาะผู้ใหญ่ที่เหลืออยู่ในชุมชนหรือไปทำงานที่อื่น แต่ต้องการกลับไปอยู่ในบ้านเกิดในท้องถิ่นของตนเอง หรือเยาวชนที่เรียนจบชั้นมัธยมปลายก็ไม่สามารถเรียนได้เพียงแต่ต้องปรับตัวให้เข้ากับการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างจากสถาบันการศึกษาอื่นๆ สถาบันเชื่อว่าชุมชนท้องถิ่นยังมีคนที่มีศักยภาพที่พร้อมจะพัฒนาตนเองได้ดี ถ้าหากมีโอกาส และคนเหล่านี้จะเป็นผู้นำทางปัญญาให้กับชุมชน เพื่อจะได้ร่วมกันพัฒนาชีวิตพัฒนาทรัพยากรที่ยังมีอยู่และฟื้นฟูให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนน่าอยู่ ชุมชนพึ่งตนเอง และอยู่อย่างมีความสุขการมีศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตจึงไม่ได้เกิดขึ้นเพราะสถาบันต้องการนักศึกษาจำนวนมาก หรือวัตถุประสงค์อย่างอื่น แต่เพื่อช่วยให้ชุมชนเรียนรู้ ชุมชนเข้มแข็ง (สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน :2554:35)

การเรียนรู้แบบบูรณาการในอุดมคติของศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง(ศรช.เหล่าหลวง) และศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนร้อยเอ็ด (ศรป.ร้อยเอ็ด) เป็นการเรียนรู้สู่การพึ่งตนเอง มีศักดิ์ศรี มีความสุขในชีวิต เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในท้องถิ่นตน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยเชื่อว่า หากผู้เรียนได้เรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองมากเท่าใด ชีวิตตนเองและชุมชนจักมีความเข้มแข็งมากเท่านั้น ทุกคนที่มาเรียนเพราะต้องการที่จะเรียนรู้ มาร่วมกันเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนที่เป็นจริงในกระแสการพัฒนา เพื่อให้มีสมรรถภาพในการจัดการตนเองเป็นชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืนอยู่กับโลกที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรู้เท่าทัน

กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการในสาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น กำหนดให้จัดการเรียนรู้โดยเอาชุมชนท้องถิ่นเป็นตัวตั้ง โดยในทุกวิชาผู้เรียนร่วมกันเรียนรู้ในพื้นที่ของตนเอง เรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม เอาพื้นที่ที่ร่วมเรียนรู้ทำแผนแม่บทชุมชน เรียนรู้เรื่องเกษตรกรรมยั่งยืน วิสาหกิจชุมชน กองทุนและสวัสดิการชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และพลังงาน สุขภาพชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดแผนแม่บทชุมชน ที่มีระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นที่พึ่งตนเอง โดยมีวิชาเครือข่ายชุมชน ประชาสังคมเพื่อการพัฒนา สิทธิชุมชน

ชุมชนกับนวัตกรรมทางสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาชุมชน องค์กรท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การสื่อสารด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสู่ชุมชน และวิชาผลกระทบของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นวิชาหนุนสร้างให้เกิดการพัฒนาทั้ง 5 ระบบ คือ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา และสิ่งแวดล้อม และนำไปสร้างสรรค์เป็นแรงบันดาลใจเกิดพลังแห่งการเรียนรู้ในการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและงานทำให้ชีวิตและการทำงานอาชีพของผู้เรียนดีขึ้น ฟังตนเองได้ อยู่อย่างมีศักดิ์ศรี มีความสุข มีอยู่มีกินในท้องถิ่นตนเอง (ศุภกร คุรุการเกษตร.2555 : 144) ในส่วนแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่น ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนร้อยเอ็ด ที่นำมาบูรณาการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ บ้านและที่ทำงานของผู้เรียนศูนย์เรียนรู้ของชุมชนศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชน แหล่งเรียนรู้เกษตรยั่งยืนบ้านดงครั้งน้อยแหล่งเรียนรู้วิสาหกิจชุมชน กลุ่มข้าวแม่ บ้านน้ำอ้อม แหล่งเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและพลังงานอบต.เหล่าหลวงแหล่งเรียนรู้กองทุนออมทรัพย์บ้านหนองอ่าง ตำบลกำแพง แหล่งเรียนรู้ศูนย์สุขภาพชุมชนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

การสอนแบบบูรณาการเป็นการสอนโดยใช้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นแกนหลัก แล้วสอนให้เชื่อมโยงให้สัมพันธ์กับเรื่องหรือวิชานั้นๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างกลมกลืนเพื่อให้เหมาะสมกับการประยุกต์ใช้กับปัญหาในชีวิตจริง(บุรชัย ศิริมหาสาร.2545 : 43) สาเหตุของการสอนแบบบูรณาการ เนื่องจากชีวิตจริงของคนเราเป็นชีวิตที่ต้องบูรณาการตลอดเวลา การแก้ปัญหาต่างๆ ก็เช่นเดียวกัน เพราะปัญหาอย่างหนึ่งมาจากหลายสาเหตุ เมื่อปัญหามีหลายสาเหตุก็ต้องใช้ความรู้ที่หลากหลาย หรือใช้ศาสตร์ต่างๆ มาช่วยแก้ปัญหาจึงจะสำเร็จ ซึ่งไม่สามารถแก้ปัญหาโดยใช้ความรู้เพียงเรื่องเดียวได้(บุรชัย ศิริมหาสาร. 2545 : 95) สอดคล้องกับ ธาณินิพนธ์นิวรรณ์ (2545 : 43) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ จะช่วยผู้เรียนเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนเข้ากับชีวิตจริงได้ และในทางกลับกันก็จะสามารถเชื่อมโยงเรื่องจริงภายนอกห้องเรียนเข้ากับสิ่งที่เรียนได้ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจว่าสิ่งที่ตนเรียนมีประโยชน์หรือนำไปใช้ได้จริง ซึ่งเหตุผลที่สนับสนุนการบูรณาการหรือเชื่อมโยงวิชาต่างๆ เข้าด้วยกันมีหลายประการได้แก่ สิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงไม่จำกัดว่าจะเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาใดสาขาวิชาหนึ่ง ในการแก้ปัญหาต่างๆ เราจำเป็นต้องใช้ความรู้และทักษะจากหลายวิชาร่วมกันแก้ปัญหา การเรียนรู้เนื้อหาวิชาต่างๆ ในลักษณะเชื่อมโยงสัมพันธ์กันจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างวิชา และความสัมพันธ์ของวิชาต่างๆ เหล่านี้กับชีวิตจริง การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ จะช่วยให้เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างความคิดรวบยอดในศาสตร์ต่างๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย การสอนที่

สัมพันธ์เชื่อมโยงความคิดรวบยอดจากหลายๆสาขาวิชาเข้าด้วยกันมีประโยชน์หลายอย่าง ที่สำคัญที่สุดคือช่วยให้เกิดการถ่ายโอนการเรียนรู้ การเรียนการสอนแบบบูรณาการสามารถตอบสนองต่อความสามารถของผู้เรียนซึ่งมีหลายด้าน เช่น ภาษา คณิตศาสตร์การมองเห็นที่ ความคล่องของร่างกายและการเคลื่อนไหว ดนตรี สังคมหรือมนุษย์สัมพันธ์ ความรู้และความเข้าใจตนเอง ซึ่งรวมเรียกว่า พหุปัญญา กระบวนการเรียนการสอนที่ใช้ในการบูรณาการสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้ของผู้เรียน (ธีระชัย ปุณณโชติ. 2540 : 14)

การดำเนินงานพัฒนาการเรียนการสอนแบบบูรณาการของศูนย์เรียนรู้ของชุมชน มหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวงที่ผ่านมา ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาบุคลากรอาจารย์ประจำและอาจารย์พี่เลี้ยงในการจัดทำแผนการสอน(มคอ.3)และการประเมินผล การจัดประชุมแลกเปลี่ยนงานวิชาการระดับสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน หลังจากนั้น ได้นำมาปฏิบัติให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรม โดยการจัดประชุมร่วมของอาจารย์ประจำ อาจารย์พี่เลี้ยง ที่ปรึกษา ปรากฏชาวบ้าน เกี่ยวกับแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ รวมทั้งการจัดปฐมนิเทศนักศึกษาให้มีความเข้าใจแนวทางการเรียนรู้บูรณาการ ในช่วงการเรียน ได้ให้นักศึกษาได้ร่วมกันคิด วิเคราะห์ตนเอง เกี่ยวกับแผนเวลา แผนการเงิน แผนสุขภาพ แผนอาชีพ วางแผนและลงมือปฏิบัติงาน ประสานงาน เก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนที่ร่วมพัฒนา วิเคราะห์ข้อมูล แลกเปลี่ยนเรียนรู้ คัดเลือกชุมชน จัดทำแผนแม่บทชุมชน ซึ่งผลการดำเนินงานจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมา ได้รับความร่วมมือจากอาจารย์ นักศึกษาและผู้นำชุมชน ด้วยดี

แต่เป็นที่น่าสังเกตเบื้องต้นจากอาจารย์ นักศึกษาและผู้นำชุมชนว่าผลการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามหลักสูตร แนวคิดและอุดมคติของศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนได้ส่งผลต่อการพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีศักยภาพ มีศักดิ์ศรี มีอยู่มีกิน และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นหรือไม่ และได้ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรมเพียงใด ทั้งนี้เนื่องจากตั้งแต่เปิดการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรเป็นต้นมา ยังไม่มีการศึกษาวิจัยพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนบูรณาการและยังไม่มีการศึกษาผลของการจัดกระบวนการเรียนที่มีต่อนักศึกษาและชุมชนท้องถิ่นว่าเป็นอย่างไร (ประมวล เกตรา.2557 : สัมภาษณ์)

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ด้วยหวังว่าผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีต่างๆ ศูนย์เรียนของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยมีดังนี้

1. เพื่อศึกษาวิธีการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวงสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคเรียนที่ 1/2556
2. เพื่อศึกษาผลการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยเหล่าหลวงสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคเรียนที่ 1/2556

ขอบเขตหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชื่อเรื่อง

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยได้แก่ พื้นที่วิจัย ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย และระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยไว้ ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตพื้นที่วิจัย

พื้นที่ที่ใช้การวิจัย คือแหล่งเรียนรู้ จำนวน 5 แห่ง ได้แก่

- 1.1 ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนร้อยเอ็ด
- 1.2 ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง
- 1.3 แหล่งเรียนรู้ชุมชน ได้แก่
  - 1.3.1 แหล่งเรียนรู้เกษตรยั่งยืน บ้านดงครั้งน้อย
  - 1.3.2 แหล่งเรียนรู้วิสาหกิจชุมชน กลุ่มข้าวเม่า บ้านน้ำอ้อม
  - 1.3.3 แหล่งเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและพลังงานอบต.เหล่าหลวง
  - 1.3.4 แหล่งเรียนรู้กองทุนออมทรัพย์บ้านหนองอ่างคำบดกำแพง อำเภอกเกษตร

วิสัย

1.3.5 แหล่งเรียนรู้ศูนย์สุขภาพชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชนบ้านของนักศึกษาหรือสถานที่ทำงานของนักศึกษา

2. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

2.1. ผู้ร่วมวิจัยที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 รวม 19คน อาจารย์ 2 คน ผู้นำชุมชน 5 คน รวมจำนวน 26 คน

3. ขอบเขตระยะเวลา

เริ่มดำเนินการวิจัย ตั้งแต่วันที่ 1 เดือนพฤษภาคม พุทธศักราช 2556 ถึงวันที่ 30 เดือนธันวาคม พุทธศักราช 2557 รวมระยะเวลา 7 เดือน

ข้อตกลงในการวิจัย

การพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่าย มหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง ครั้งนี้ ได้พัฒนาจากแผนการจัดการเรียนรู้และการประเมินผล แก์ โครง (มคอ.3) ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน คณะศิลปศาสตร์ สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งอาจารย์ประจำและอาจารย์พี่เลี้ยงได้จัดทำไว้แล้วในเบื้องต้น

คำถามสำคัญในการวิจัย

คำถามสำคัญที่ใช้การวิจัย มีดังนี้

1. การจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่าย มหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวงเป็นอย่างไร
2. การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการของศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่าย มหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวงส่งผลต่อการพัฒนานักศึกษาและการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างไร

ค่านิยมศัพท์เฉพาะ

1. การจัดกระบวนการเรียนรู้บูรณาการหมายถึง การบูรณาการการเรียนรู้กับชีวิตนักศึกษา โดยการพัฒนาตนเองตามแผน 4 แผน คือ การจัดทำแผนชีวิต แผนเวลา แผนการเงิน แผนสุขภาพ การวางแผนเป้าหมายชีวิต 5 ด้าน จัดทำโครงการพัฒนาอาชีพ 3 ปี การบูรณาการกับชุมชน โดย นักศึกษาร่วมกับชุมชนพื้นที่เป้าหมายการเรียนรู้ มีการทบทวนแผนแม่บทชุมชนพื้นที่เป้าหมาย พร้อมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอข้อมูลแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชน พัฒนาแผนแม่บทชุมชนและนำแผนแม่บทชุมชนสู่การปฏิบัติจริงเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนร่วมกัน โดยนำวิชา ทั้งหมดที่เรียนเชื่อมโยงกับการปฏิบัติเพื่อพัฒนาชีวิตนักศึกษา และการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดยใช้วิชาการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและงาน 1 เป็นแกนหลัก แล้วจัดกระบวนการเรียนรู้ให้

เชื่อมโยงสัมพันธ์กับวิชาเกษตรกรรมยั่งยืน วิชาวิสาหกิจชุมชน วิชากองทุนและสวัสดิการชุมชน การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและพลังงาน และวิชาระบบสุขภาพ

2. ปฏิบัติการพัฒนาหมายถึงนักศึกษา อาจารย์ประจำ อาจารย์พี่เลี้ยงจัดกระบวนการ เรียนรู้ร่วมกันพัฒนาแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยความร่วมมือของ ประชาชน แหล่งเรียนรู้และท้องถิ่นให้สอดคล้องกับบริบทชุมชนท้องถิ่นและชีวิตของนักศึกษา สามารถนำไปจัดการเรียนรู้ได้จริงและมีประสิทธิผล

3. ผลปฏิบัติการพัฒนา หมายถึง ผลการจัดกระบวนการเรียนรู้บูรณาการตามแผนการจัดการเรียนรู้(มคอ.3) ทั้งด้านทฤษฎีและการปฏิบัติกิจกรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนานักศึกษา และการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

4. นักศึกษาระดับปริญญาตรีหมายถึง นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 ที่กำลังเรียน อยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

5. อาจารย์ประจำ หมายถึง อาจารย์ประจำสาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ในศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนร้อยเอ็ดรับผิดชอบนิเทศติดตามนักศึกษา อาจารย์ 1 คนต่อนักศึกษา 30 คน

6. อาจารย์พี่เลี้ยง หมายถึง อาจารย์ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่เป้าหมายการเรียนรู้ของ นักศึกษารับผิดชอบนักศึกษาประจำกลุ่มเรียนละ 15-20 คน ให้คำปรึกษาและดูแลการจัด กระบวนการเรียนรู้

7. แหล่งเรียนรู้ หมายถึง ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนซึ่งจะเป็นของประชาชนชาวบ้านหรือของกลุ่มองค์กรที่มีอยู่ในชุมชนที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ทั้งด้าน เกษตรกรรม วิสาหกิจชุมชน กองทุนและสวัสดิการชุมชน การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและพลังงาน และ ระบบสุขภาพชุมชน ได้เป็นอย่างดี

8. ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชน (สรป.) เป็นหน่วยงานระดับจังหวัดของสถาบันการเรียนรู้ เพื่อปวงชน โดยมีคณะกรรมการบริหาร ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชน มีผู้อำนวยการ ศูนย์การเรียนรู้ เพื่อปวงชนเป็นผู้บริหารมีอาจารย์ประจำหลักสูตรที่มีคุณวุฒิและประสบการณ์สอดคล้องกับสาขา วิชาที่เปิดสอนมีห้องสมุดสัมมนาขนาดใหญ่เพียงพอสำหรับการจัดบรรยายการรวมโดยอาจารย์ที่มี ประสบการณ์โดยวิทยากรหรือผู้ทรงคุณวุฒิระดับชาติและระดับนานาชาติเป็นสถานที่นำเสนอ ผลงานหรือความสำเร็จที่ดีเยี่ยมของนักศึกษาจาก ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต ต่างๆ ในเครือข่ายของ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต นั้นๆ เป็นสถานที่จัด กิจกรรมร่วมระหว่าง ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต ทั้งกิจกรรมวิชาการสันทนา

การกีฬา และศิลปวัฒนธรรม และมีห้องสมุดที่เน้นเก็บรวบรวมรายงานและผลงานของนักศึกษา นอกเหนือจากหนังสือและสื่อประกอบหรือเสริมการเรียน

9. ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง(สรช.เหล่าหลวง) หมายถึง ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนที่เกิดจากภาคี 3 ภาคฝ่าย ในพื้นที่ชุมชนที่จัดการเรียนรู้ได้แก่ องค์ปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคราชการ และภาคประชาชน

10. ชุมชนเข้มแข็งยั่งยืน เกิดจากการที่ชุมชนได้เรียนรู้ร่วมกันโดยผ่านกระบวนการ ผ่านการเรียนรู้กระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชน จากการวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ โอกาสของชุมชนและพัฒนาแผน มีการปฏิบัติตามแผนร่วมกันจนเกิดกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของคนในชุมชน ซึ่งสามารถแก้ปัญหาต่างๆของชุมชนตนเองได้ พัฒนาศักยภาพของท้องถิ่น ประกอบด้วย คน ทรัพยากร ภูมิปัญญา และทุน โดยการจัดการอย่างเป็นระบบการบริหารจัดการ เศรษฐกิจวัฒนธรรม และมีการจัดการอย่างเป็นระบบ ในกระบวนการพัฒนาโดย มีแผนแม่บทชุมชน นำแผนไปปฏิบัติ ตรวจสอบ ประเมินผล ติดตาม และพัฒนาปรับปรุงต่อเนื่อง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์จากการวิจัย มีดังนี้

1. ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ตามแนวทางของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน
2. ทำให้ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวงได้แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ เพื่อนำไปพัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการพัฒนาชีวิตนักศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่น

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยดังต่อไปนี้ดังต่อไปนี้

1. บริบทศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง
2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
  - 2.1 แนวคิดการจัดการเรียนรู้บูรณาการ มหาวิทยาลัยชีวิต
  - 2.2 แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
  - 2.3 แนวคิดในการสอนผู้ใหญ่
3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ดังรายละเอียดตามลำดับ ต่อไปนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้มุมมองพฤติกรรมนิยม

1. บริบทศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง

ที่ตั้ง

บริบทศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวงตั้งอยู่บ้านเลขที่ 17 บ้านอุ่มเฒ่า หมู่ที่ 3 ตำบลเหล่าหลวง อำเภอกษัตริย์ศึก จังหวัดร้อยเอ็ด

การคมนาคม

ตำบลเหล่าหลวงมีเส้นทางคมนาคมติดต่อกันได้ทุกหมู่บ้าน เส้นทางส่วนใหญ่เป็นทางลูกรังจะมีปัญหาบ้างในฤดูฝนทำให้การเดินทางเป็นไปด้วยความยากลำบากและยังขาดแคลนเส้นทางขนส่งผลผลิตทางการเกษตรอีกมาก ถนนลาดยางมี 4 สาย สายที่ 1 จากอำเภอกษัตริย์ศึกเข้าสู่ทางตอนล่างของตำบล ที่หมู่ที่ 2 สายที่ 2 จากถนนปัทมานนถ์ตรงทางแยกบ้านหนองส้าว เข้าสู่หมู่ที่ 2 ผ่านหมู่ที่ 3,1,4 และหมู่ที่ 14 สู่ตำบลโนนสว่าง สายที่ 3 จากถนนปัทมานนถ์ตรงทางแยกบ้านคุดฝง หมู่ที่ 5 สู่หมู่ที่ 11 และไปสิ้นสุดที่วัดป่าเหล่าหลวงสายที่ 4 จากถนนปัทมานนถ์ตรงทางแยกเข้าบ้านหนองสังข์หมู่ที่ 8 สู่หมู่ที่ 1 ไป สิ้น สุดที่สถานีอนามัยบ้านสนามชัย หมู่ที่ 12

การปกครอง

การปกครองของอำเภอเกษตรวิสัย

การปกครองของอำเภอปทุมรัตต์

การปกครองของอำเภอจตุรพักตรพิมาน

การปกครองของอำเภอสวารณภูมิ

ภูมิศาสตร์

สภาพภูมิศาสตร์โดยทั่วไป ของพื้นที่อำเภอเกษตรวิสัย อำเภอปทุมรัตต์ อำเภอจตุรพักตรพิมาน และอำเภอสวารณภูมิ ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นส่วนหนึ่งของทุ่งกุลาร้องไห้ มีพื้นที่ราบเรียบลุ่มแม่น้ำ เป็นทุ่งกว้าง เหมาะแก่การปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะการประกอบอาชีพทำนา พื้นที่เหมาะสำหรับทำการเกษตร สภาพดินเป็นดินร่วนปนทรายมีน้ำใต้ดินมาก ในบางหมู่บ้านเหมาะสำหรับนำน้ำมาทำการเกษตรในฤดูแล้งส่วนทิศเหนือของอำเภอเกษตรวิสัย อำเภอสวารณภูมิรวมถึงเขตพื้นที่อำเภอจตุรพักตรพิมาน พื้นที่จะสูงลาดเอียงเป็นคลื่นสลับลอนขึ้นเป็นขอบกระทะของทุ่งกุลาร้องไห้ มีป่าละเมาะ ป่าเบญจพรรณ อยู่ทั่วไปเช่น ป่าดงห้วยคำบลูก่าสิงห์ ป่าดงสะแนน ตำบลเหล่าหลวง ป่าดงบ้านเก่าตำบลสิงห์โคก ซึ่งชาวบ้านได้ใช้เป็นแหล่งอาหาร อนุรักษ์โรค สืบเนื่องกันมา ตำบลเหล่าหลวงมีสภาพเป็นดินเค็มแทบทุกหมู่บ้าน จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ลักษณะดินเป็นดินทรายไม่อุ้มน้ำ และมีชั้นเกลือหินอยู่ใต้พื้นดิน น้ำใต้ดินจึงเค็มมากใช้บริโภคไม่ได้ตำบลเหล่าหลวงมีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญเพียงแหล่งเดียว คือลำน้ำเสียวใหญ่ ซึ่งไหลผ่านทางตอนล่างของตำบลและเป็นแนวเขตแบ่งกับตำบลน้ำอ้อม แต่ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้มากนักเนื่องจากไม่มีที่กักเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง และขาดคลองส่งน้ำเข้าไปในพื้นที่เกษตร ปริมาณน้ำฝนมีมากในฤดูฝนจึงไหลลงสู่แม่น้ำมูลไปหมด และบางครั้งก็ถล่มล้างสร้างความเสียหายให้กับพื้นที่การเกษตรมาตลอด

เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

ประชากรของตำบลเหล่าหลวงประกอบอาชีพด้านการเกษตรกรรมแทบทุกครัวเรือน โดยการทำนาปีเป็นหลัก หลังจากนั้นจะอพยพเข้าเมืองเพื่อหางานทำ ผลผลิตข้าวเก็บไว้บริโภคในครอบครัวที่เหลือนำไปจำหน่ายกับพ่อค้าคนกลางและสหกรณ์ ไม่นิยมรวมตัวเพื่อจัดตั้งกลุ่ม ขาดพลังต่อรองเนื่องจากสภาพดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ผลผลิตจึงได้น้อย เฉลี่ย 250 – 350 กิโลกรัม ส่วนอาชีพรองและอาชีพเสริมคือ เลี้ยงไหม , โค , กระบือ , เป็นต้น

ประเพณีวัฒนธรรม

เดือนเจียง (เดือนอ้าย) เป็นเดือนที่พระสงฆ์เข้าปริวาสกรรม เพื่อให้พระสงฆ์ผู้กระทำผิดมุ่งประพฤติตนให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย เดือนนี้ชาวบ้านจะทำบุญคูณข้าวหรือบุญคูณลาน

โดยนิมนต์พระสวามนตร์เข็น เพื่อเป็นมงคลแก่ข้าวเปลือก เดือนสาม ในมือเพ็ง หรือวันเพ็ญเดือนสาม จะมีการทำบุญข้าวจี๋และบุญมาฆบูชา เดือนสี่ ทำบุญพะหวดพังเทสนัมมหาชาติ ในงานบุญนี้ มักจะมีผู้นำของมาถวายพระ ซึ่งเรียกว่า "กัณฑ์หลอน" เดือนห้า ประเพณีตรุษสงกรานต์ หรือบุญสงกรานต์ หรือบุญเดือนห้า ซึ่งมีขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนห้า และถือเป็นเดือนเริ่มต้นปีใหม่ไทย เดือนหก ประเพณีบุญบั้งไฟเป็นการขอฝน เป็นงานสำคัญก่อนการทำนา หมู่บ้านจะนำเอาบั้งไฟมาจุดประชันกันแข่งกัน เดือนเจ็ด ทำบุญช่าชะ (ล้าง) หรือบุญบูชาบรรพบุรุษ มีการเซ่นสรวงหลักเมืองหลักบ้าน ปู่ตา ผิดาแฮกเดือนแปด ทำบุญเข้าพรรษาซึ่งเป็นประเพณีทางพุทธศาสนาโดยตรง เดือนเก้า ประเพณีทำบุญข้าวประดับดิน เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศแก่ญาติผู้ล่วงลับ เพื่อบูชาผีบรรพบุรุษ และผีไร้ญาติ เดือนสิบ ประเพณีทำบุญข้าวสากหรือข้าวสาก (สลาภภัตร) ตรงกับวันเพ็ญ เดือนสิบ ผู้ถวายจะเขียนชื่อของคนลงในภาชนะที่ใส่ของทาน เพื่อเป็นการอุทิศให้แก่ผู้ตายเดือนสิบเอ็ด ประเพณีทำบุญออกพรรษา ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนสิบเอ็ด เดือนสิบสอง เป็นเดือนส่งท้ายปีเก่า ซึ่งจะมีการทำบุญกองกฐิน โดยเริ่มตั้งแต่วันแรม หนึ่งค่ำ เดือนสิบเอ็ดถึงกลางเดือนสิบสอง

กลุ่มองค์กรในชุมชน

ในชุมชนมีกลุ่มองค์กรต่างๆ ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน กองทุนเงินล้าน กลุ่มสตรีกลุ่มแม่บ้านทอผ้าไหม กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่ กลุ่มสวนเกษตรผสมผสาน สภาวัฒนธรรมตำบล กลุ่มเด็กและเยาวชน ร้านค้ากองทุนหมู่บ้าน กลุ่มผลิตปุ๋ย กลุ่มเลี้ยงโค

แหล่งเรียนรู้

1. ศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านนายแสวงมะ โนทัยข้อมูลทั่วไปของปราชญ์ชาวบ้าน ชื่อ-สกุลนายแสวงมะ โนทัยที่อยู่ 98 หมู่ 12 บ้านโพนหาดตาบลดงครั้งน้อยอำเภอเกษตรวิสัยจังหวัดร้อยเอ็ด 45150 โทรศัพท์ 08-7231-6806 วัน/เดือน/ปีเกิด 3 มีนาคม 2495 ความชำนาญพิเศษ/จุดเด่นของศูนย์การผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด-ปุ๋ยหมักการปลูกมะพร้าว น้ำหอมกิจกรรมเกี่ยวถูลการหมุนเวียนวงจรเกษตรและการทำเกษตรทฤษฎีใหม่การปลูกผักในถุงพลาสติกและการเลี้ยงปลาโดยใช้น้ำหมักชีวภาพบำบัดน้ำให้ปลาแข็งแรงไม่มีโรคประสพการณ์เป็นศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีแปลงสาธิตปลูกพืชอินทรีย์โดยได้รับรองมาตรฐาน Q จากกรมวิชาการเกษตรและโรงปุ๋ยผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดเพื่อจำหน่ายซึ่งได้รับรองมาตรฐาน Q จากกรมพัฒนาที่ดินแพทย์ประจำตำบลและคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรรางวัลเชิดชูเกียรติที่เคยได้รับ - ปี 2551 หมอдинอาสา - ปี 2549 เกษตรกรดีเด่นด้านเศรษฐกิจพอเพียง - ปี 2545 เกษตรกรดีเด่นสาขาเกษตรอินทรีย์ข้อมูลทั่วไปของศูนย์ที่ตั้ง 98 หมู่ 12 บ้านโพนหาดตาบลดงครั้งน้อยอำเภอเกษตรวิสัยจังหวัดร้อยเอ็ด 45150

2. ศูนย์เรียนรู้โสมเกษตรเอื้อต่อสุขภาพร.ต.ต.ไพฑูรย์ ทะวะลัย บ้านเลขที่ 10 หมู่2 ตำบลเหล่าหลวง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด 45150 Email:paitoontawalai@gmail.com โทร.089-861133การศึกษา กำลังศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ทำการเกษตรแบบผสมผสาน และมีการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เน้นการทำแบบอินทรีย์ปลูกกล้วยและพืชอายุสั้นในทีเดียวกันและมีการบริหารจัดการน้ำเพื่อใช้ในการทำเกษตรและเลี้ยงสัตว์ เน้นการปลูกกินที่เหลือก็จำหน่ายและเป็นต้นแบบในโครงการของ จังหวัดร้อยเอ็ด หลายๆโครงการ

3. ศูนย์เรียนรู้เกษตรประณีต พ่อปานทอง เจริญผิว บ้านเลขที่ 96 หมู่11 ตำบลเหล่าหลวงอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด 45150 โทร.084-7970294การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น ม.3 กศน.อำเภอเกษตรวิสัยการทำเกษตรประณีต 1 ไร่ กำลังเป็นที่สนใจของวงการต่าง ๆ เพราะเป็นการทำจากเล็กไปหาใหญ่ จากง่ายไปหายาก ทำได้จริงและทำได้กับทุกคนที่มีใจและมีปัญญา โดยต้องวางแผนทำเกษตรกรรม ถาวรและพอเพียงก่อนทำน้อยได้มาก ปลอดภัยจากสารพิษ (ไม่ใช้สารเคมี) ปลูกพืชที่เป็นอาหารประจำวัน จัดทำแผนผัง 1 ไร่ ขุดสระ 1 งาน เก็บน้ำไว้ใช้และเลี้ยงปลา ทำที่อยู่อาศัยครึ่งงานทำสวนครัวครึ่งงาน ล้อมรั้วรอบแปลงผัก ใช้ฟางปูหนา ๆ แล้วเอาดินดี ๆ มากลบททำแปลงผักปลูกผักทุกชนิดที่กินได้รอบที่ 1 ไร่ ที่ดินที่เหลือปลูกกล้วยสลักกับ มะขามต้นทั้ง ผักผลไม้ และไม้ใช้สอย รวมทั้งเลี้ยงหมู วัว ควาย อย่างละ 1 – 2 ตัวเลี้ยงเป็ดและไก่ 1 คู่ การจัดการนอกจากต้องมีแผนแล้ว ต้องคอยจดบันทึกถึงที่ใช้ไปและสิ่งที่ได้รวมทั้งคอยประเมินผลดีผลเสีย ที่สำคัญอย่าให้ความโลภ โกรธหลงเข้าครอบงำ ก็จะมีอยู่มีกิน ใช้หนี้สินได้หมด มีบ้านอายุชีวิตและข้อสำคัญในการทำเกษตรประณีต คือ กินของที่ปลูกและใช้ของที่ทำ รวมทั้งต้องศรัทธาในงานที่ตัวเองทำจัดระบบพืชผักผลไม้และเลี้ยงสัตว์หมุนเวียนไปตามฤดูกาลอย่างต่อเนื่องอย่างพอเพียงที่ผ่านมา การทำการเกษตรของเกษตรกรที่มีที่ดินมากกว่า 1 ไร่และเอาตัวไม่รอดเพราะขาดการเรียนรู้และขาดการปฏิบัติ ตามที่คิดด้วยตนเองและคนในครอบครัว มีแต่ทำตามที่คนอื่นบอก จึงทำให้ขาดทั้งวิธีการและวิชาการ

4. ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง นางบัวทอง เศษโถ บ้านเลขที่ 137 หมู่ 4 บ้านสิงห์ไคล ตำบลเหล่าหลวง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด 45150 โทร.089398439การศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย ม.6 โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย จังหวัดร้อยเอ็ด ทำการเกษตรแบบอินทรีย์และปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์แบบอินทรีย์ เป็นหมอดินอาสาประจำตำบลเป็นศูนย์เรียนรู้ให้กับมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ โครงการมหาวิทยาลัยชีวิต และมีการปลูกพืชที่เป็นพืชเศรษฐกิจแบบหลากหลายในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการทำเกษตรแบบใหม่ด้วย

ประวัติการก่อตั้งและความเป็นมาของศูนย์ฯ

เมื่อปี 2540 ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหลายหน่วยงานทั้งทางด้านวิชาการ และปัจจัยการผลิตในการทำไร่นาสวนผสมต่อมาปี 2542 ได้รับการส่งเสริมการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริจากสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดร้อยเอ็ดปัจจุบันเป็นศูนย์เรียนรู้ และศึกษาดูงานของท้องถิ่นทั้งนี้ศูนย์ฯได้เข้าร่วมโครงการพัฒนาการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ตั้งแต่ปี 2552 หลักสูตรที่จัดฝึกอบรมการเกษตรปลอดสารพิษการจัดทำบัญชีครัวเรือนการผลิตปุ๋ยอินทรีย์และ สารชีวภาพการทำน้ำส้มควันไม้สำหรับงานเกษตรการผลิตน้ำยาอเนกประสงค์การผลิตปุ๋ยคอกอินทรีย์การผลิตพืชผักปลอดสารพิษการลดต้นทุนงานเกษตรด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นการปรับ พุฒิกกรรมและแนวคิดโดยยึดเศรษฐกิจพอเพียงการวางแผนการใช้ประโยชน์ในที่ดินและการ ปรับปรุงบำรุงดินการคัดต่อแมลงเพื่อทำอาหารว่างและการทำเกษตรผสมผสานการเลี้ยงปลาในบ่อ ดินโดยใช้น้ำหมักจุลินทรีย์บำบัดน้ำเสียและใช้วิธีการควบคุมจำนวนปลาแบบธรรมชาติความพร้อม ของศูนย์ฯศูนย์ฯมีอาคารฝึกอบรมที่สามารถรองรับเกษตรกรเข้ารับการฝึกอบรมได้ประมาณ 50 คนมี ห้องน้ำที่เพียงพอมีฐานเรียนรู้และแปลงสาธิตภายในศูนย์ที่เหมาะสมตามหลักสูตรการฝึกอบรม

เครือข่ายศูนย์ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชน ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชน

ศูนย์เครือข่ายเรียนรู้ของชุมชน มหาวิทยาลัยชีวิตร้อยเอ็ดตั้งอยู่บ้านเลขที่ 17 บ้านอุ่ม เม่า ตำบลเหล่าหลวง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

ศูนย์เครือข่ายเรียนรู้ของชุมชน มหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง2 ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 17 บ้านอุ่มเม่า ตำบลเหล่าหลวง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

ศูนย์เครือข่ายเรียนรู้ของชุมชนมหาวิทยาลัยชีวิตจักรพรรดิพนม 1 ตำบลอึ่งอง อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ศูนย์เครือข่ายเรียนรู้ของชุมชนมหาวิทยาลัยชีวิตจักรพรรดิพนม 2 ตำบลหัวช้าง อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ศูนย์เครือข่ายเรียนรู้ของชุมชนมหาวิทยาลัยชีวิตสุวรรณภูมิอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัด ร้อยเอ็ด

ศูนย์เครือข่ายเรียนรู้ของชุมชน มหาวิทยาลัยชีวิตปทุมรัตต์ตำบลโพนสูง อำเภอ ปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยชีวิต หลักสูตรและการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยชีวิต

1. ประวัติสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ประกาศจัดตั้งเมื่อ วันที่ 31 เดือน สิงหาคม พุทธศักราช 2553 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 7 และมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษา เอกชน พ.ศ. 2546 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ โดยคำแนะนำของคณะกรรมการ อุดมศึกษา อนุญาตให้ มูลนิธิสถาบันวิสาหกิจชุมชน จัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเอกชนประเภท สถาบัน ชื่อ สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ตั้งอยู่เลขที่ 13/2 หมู่ 1 ตำบลบางคนที อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม โดย รศ.ดร.เสรี พงศ์พิศ เป็นอธิการบดี ได้เปิดเครือข่ายศูนย์เรียนรู้ของ ชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตในภูมิภาคทั่วประเทศ โดยมีภาคีการจัดตั้งสถาบันการเรียนรู้เพื่อ ปวงชน (มหาวิทยาลัยชีวิต) ในครั้งนี้ประกอบด้วยมูลนิธิสถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน(สสวช.) มูลนิธิสถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน(สสวช.) จัดตั้งขึ้น โดยความร่วมมือของ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ร่วมกับอีก 3 ภาคีได้แก่ มูลนิธิหมู่บ้านธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) และสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจ ชุมชน โดยเน้นการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะการปรับวิถีคิดภายใต้ชื่อ “โครงการมหาลัยชีวิต” มุ่ง ฝึกอบรมให้ความรู้ผู้นำชุมชนผู้นำกลุ่มวิสาหกิจ และขยายไปสู่หลักสูตรสหวิทยาการเพื่อการพัฒนา ท้องถิ่นให้กับมหาวิทยาลัยรามคำแหงและสถาบันราชภัฏหลายแห่งต่อมาภายหลังมูลนิธิส่งเสริม วิสาหกิจชุมชนได้จัดตั้ง “สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน” ภายใต้ พรบ.สถาบันอุดมศึกษาเอกชนเพื่อ เน้นการบูรณาการการศึกษากับการพัฒนาให้เป็นเนื้อเดียวกันให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขปัญหาของ ตนเองได้ทั้งปัญหาหนี้สิน ปัญหาครอบครัว ปัญหาสุขภาพ ทำให้เกิดความมั่นคงในชีวิตรวมทั้ง สามารถจัดการทรัพยากร ผลผลิต สิ่งแวดล้อม โดยรูปแบบการเรียนการสอนเป็นไปตามความ เหมาะสมกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่นั้น ๆ เป็นการเรียนรู้แบบแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันทำให้ ชุมชนอยู่กับท้องถิ่นอย่างมั่นใจไม่ทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิดภูมิใจในเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและภูมิ ปัญญาของตนเอง

สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน มีการจัดการศึกษาโดยใช้ “ชีวิต” เป็นตัวตั้งสร้างผู้นำทาง ปัญญา เพื่อพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนให้เข้มแข็งโดยเปิดสอนระดับปริญญาตรี คือ ศิลปะศาสตร์ บัณฑิต รวม 3 สาขาวิชา และระดับปริญญาโทเปิดสอน 2 สาขาวิชา ทั้งนี้ ปตท. ได้ร่วมสนับสนุน เงินทุนการก่อสร้างและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในระยะเริ่มต้นเป็นเงินจำนวน 103 ล้านบาท ขณะนี้มี นักศึกษาที่ยังศึกษาอยู่ระดับปริญญาตรีประมาณ 4,500 คนระดับปริญญาโทกว่า 100 คน ในศูนย์การ เรียนรู้เพื่อปวงชน (สรป.) 23 แห่ง ครอบคลุม 35 จังหวัดทั่วทุกภูมิภาคของประเทศทั้งนี้ สถาบันฯ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงพระกรุณา

โปรดเกล้าฯเสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิดป้ายอาคาร “สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน” อย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2555 ณ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงครามที่ผ่านมา

นอกจากนี้เป็นการจัดการศึกษาที่เอาชีวิตเป็นตัวตั้ง ไม่ได้เอาวิชาเป็นตัวตั้งเพื่อพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนให้เข้มแข็งเรียนแล้วอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและมีกินในท้องถิ่นตน เรียนแล้วช่วยตนเองได้ช่วยผู้อื่นได้ เรียนแล้วชีวิตดีขึ้น ด้วยเชื่อมั่นว่า “ชุมชนเรียนรู้ชุมชนเข้มแข็ง” ทั้งนี้ สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนเป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่ได้รับการอนุมัติให้จัดตั้งจากกระทรวงศึกษาธิการเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2553 ตั้งอยู่ที่อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงครามและมีศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนตามภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศซึ่งประสานงานกับศูนย์เรียนรู้ของชุมชนในเครือข่ายที่อยู่ในท้องถิ่นต่างๆ ในลักษณะเครือข่ายการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับปรัชญาของสถาบันและตอบสนองปัญหาและความต้องการของแต่ละท้องถิ่น

2. วัตถุประสงค์ :

1. ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาชนบท ที่ดำเนินการ โดยหน่วยงานเอกชนหรือหน่วยงานรัฐบาล หรือองค์กรชาวบ้าน
2. ส่งเสริมการประสานงานของหน่วยงานกลุ่มองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท
3. ส่งเสริมและสนับสนุน ด้านการศึกษาของผู้เฒ่าบ้านและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
4. ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาคืนคว่า และวิจัยด้านการพัฒนาชนบท
5. เพื่อดำเนินการหรือร่วมมือกับองค์กรการกุศลอื่น ๆ เพื่อสาธารณประโยชน์

3. บริบทมหาวิทยาลัยชีวิต

มหาวิทยาลัยชีวิตที่มาของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน (LIFE : Learning Institute For Everyone)มหาวิทยาลัยชีวิตเป็นวลีที่คิดขึ้นเพื่อปกป้องถึงกระบวนการเรียนรู้ที่มาจากประสบการณ์ชีวิต เอาชีวิตเป็นตัวตั้ง เอาปัญหาในชีวิต ในชุมชนในสังคมเป็นตัวตั้ง เอาศักยภาพของตนเอง ของชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานและเป็นทุน เรียนเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองเป็นประการสำคัญ ไม่ใช่เรียน“หนังสือ” เพื่อจะได้ไป “สอบ” เรียนจบแล้วก็เอาปริญญาไปเร่งหางานทำมหาวิทยาลัยชีวิต คือ “รูปแบบ” หนึ่งของการเรียนรู้ ซึ่งเอาชีวิตเป็น“เนื้อหา” มีการจัดการเรียนรู้อย่างเป็น “กระบวนการ” ที่ไม่ใช่การไปสอนให้ท่องจำ หรือไปถ่ายทอดวิชาความรู้ แต่เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนคิดเป็นและคิดเป็นระบบได้ สามารถสร้างความรู้ใหม่ได้ ความรู้ที่สร้างเองเช่นนี้มีประสิทธิภาพสูง มีพลังที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้เรียนในมหาวิทยาลัยชีวิตแล้วชีวิตดีขึ้นตั้งแต่ขณะที่เรียน เพราะการเรียนรู้หมายถึงการเปลี่ยนแปลง เรียนแล้วชีวิตต้องเปลี่ยนไปในทางที่ดีในทันทีเพราะการเรียนรู้ที่แท้จริงเป็นการระเบิดศักยภาพของคนจากภายในไม่ใช่การขุดเหยียดจากภายนอก ข้อมูลและความรู้

เก่าที่อยู่ในตำราที่ดี อยู่ในตัวอาจารย์ผู้สอนที่ดี มีคุณค่าเพียงเพื่อให้ให้นักศึกษาได้ใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความรู้ใหม่ ไม่ใช่เป็นคำตอบสุดท้ายหรือคำตอบสำเร็จรูป

4. การจัดการเรียนการสอน

ผู้เขียนเน้นคำว่า “การเรียน ” นำหน้าคำว่า “ การสอน ” เพราะสถาบันแห่งนี้ต้องสร้างนวัตกรรมการเรียนให้กับผู้เรียนได้ตระหนักรู้อยู่เสมอว่า การเรียนรู้เป็นบทบาทของผู้เรียนหรือนักศึกษาที่จะต้องใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่ดี มีวินัยในการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต ผู้สอนหรืออาจารย์เป็นเพียงพี่เลี้ยง ผู้แนะและผู้อำนวยความสะดวกเท่านั้นเอง นักศึกษาทุกคนที่เข้าเรียนในสถาบันแห่งนี้ต้องยอมรับในประเด็นนี้ และการเรียนการสอนในตามแนวนี้อาจจะต้องก่อให้เกิดประโยชน์ทางตรงและทางอ้อมต่อนักศึกษา ต่อผู้สอน ต่อสถาบันและต่อชุมชนโดยรวมด้วย ดังนั้นการเรียนต้องเรียนให้ “ รู้ลึก ” เรียนให้ “ รู้รอบ รอบรู้ หรือรู้กว้าง ” และเป็นการ “ สร้างความรู้ด้วยตนเอง ”

การเรียนการสอนของสถาบันแห่งนี้จะต้องทำให้นักศึกษาเกิดความคิดแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและการคิด การแก้ปัญหาและการสร้างสรรค์ที่ต้องทำด้วยตนเองที่มีการกำกับด้วยคุณธรรมเสมอทุกขั้นตอนของการคิดการแก้ปัญหา และการกระทำใดๆ ในชีวิต นักศึกษาและอาจารย์จะต้องตระหนักรู้อยู่เสมอว่ากระบวนการคิด กระบวนการสร้างสรรค์ กระบวนการแก้ปัญหา

กระบวนการค้นคว้าหาความรู้ความจริง กระบวนการวิจัย และกระบวนการเรียนรู้คือสิ่งเดียวกัน เมื่อนักศึกษาได้เรียนรู้โดยการกระทำด้วยตนเองแล้ว รู้อะไรถูก รู้อะไรผิด รู้อะไรควรทำ รู้อะไรไม่ควรทำ รู้อะไรดีงาม และเป็นธรรมแล้วก็ต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองด้วยคิดทำแต่สิ่งที่ถูกต้องและดีงามเท่านั้นจึงจะได้ชื่อว่าเป็นบัณฑิตที่ดี

5. แนวคิดที่ทำให้นักศึกษาเกิดความคิดทางปัญญา

ความรู้ได้จากตำรา ครู อาจารย์ แต่ปัญญาได้จากประสบการณ์ แนวคิดสำหรับอาจารย์ผู้ที่จะอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ที่กล่าวมาแล้ว คือ

5.1 สร้างบรรยากาศกระตุ้นให้นักศึกษาอยากจะทำ อยากจะเรียนอยากจะทำโดยกำหนดปัญหาหรือหัวข้อที่จะเรียนนั้นให้เป็นปัญหาจริงหรือความทุกข์ของนักศึกษาเอง หรือเป็นปัญหา ร่วมกันของชุมชนหรือท้องถิ่นที่นักศึกษาคิดเอง ปัญหาหรือหัวข้อเช่นนี้จะเป็นตั้งแรงให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกลึกซึ้งอยากจะทำ อยากจะทำได้ด้วยตัวเอง

5.2 ใช้แรงจูงใจภายในให้เกิดการสร้างสรรค์ ความรู้ ความคิด

5.3 ให้นักศึกษาเรียนรู้ด้วยการลงมือทำจริง เรียนรู้จากการกระทำ

5.4 ให้มีการใช้ประสบการณ์เดิม / ความรู้เดิมบวกกับประสบการณ์ใหม่ / ความรู้ใหม่ แล้วทบทวนถล่นกรองคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ที่ภาษาฝรั่งเรียกว่า “ Reflective Thinking ”

5.5 จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนนักศึกษาและอาจารย์ เพื่อช่วยกันคิด วิเคราะห์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

5.6 หาข้อสรุปร่วมกันคือการสร้างความรู้ใหม่ สร้างความคิดใหม่ สะท้อนความคิดใหม่ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

5.7 จัดให้มีการทำงานเป็นทีมและเรียนรู้เป็นทีม

5.8 จัดให้มีการเรียนรู้“วิธีการเรียนรู้” ไม่ใช่เป็นการสอนหรือบอกเพียงอย่างเดียว สรุป วงจรการเรียนรู้ตามแนวคิดนี้ก็คือ 1) การคิดแก้ปัญหาจริง 2) เรียนด้วยการกระทำกับปัญหานั้น 3) สร้างความรู้ด้วยตนเอง 4) คิดทบทวนแลกเปลี่ยนความรู้กันเป็นทีม

6. วิธีเรียนวิธีสอนตามแนวคิดนี้เป็นที่ทราบกันดีโดยทั่วไปตามตำราฝรั่งที่เรียกชื่อต่างๆ กันในรายละเอียด แต่หลักใหญ่ก็คล้ายกัน เช่น Inquiry Method, Problem Based Learning, Learning by Doing, Activity Based Learning, Project Based Learning, Work Integrated Learning, Experiential Learning, Research Based Learning ฯลฯ

แนวการจัดการเรียนการสอนตามที่กล่าวมาโดยย่อนี้เป็นการบูรณาการ ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ภาวะผู้นำ และการกระทำที่กำกับด้วยคุณธรรม เป็นหลักซึ่งอาจจะเขียนเป็น ประโยคสั้นๆ ให้เข้าใจง่ายๆ ได้ดังนี้คือคุณธรรม (ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ภาวะผู้นำ การกระทำ) สถานการณ์ที่เรียนการจัดการศึกษาที่บูรณาการการเรียนรู้กับการพัฒนาชีวิตและชุมชนจำเป็นต้อง จัดให้มีการเรียนรู้ที่อยู่ในท้องถิ่นของผู้เรียน เพื่อโปรดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนอยู่ในชีวิตประจำวัน จริง ในครอบครัว ในอาชีพการงานผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่ที่มี ครอบครัว มีอาชีพการงานอยู่ในท้องถิ่นต่างๆ ทุกภูมิภาคของประเทศ นักศึกษาของสถาบันการ เรียนรู้เพื่อปวงชนจึงเรียนอยู่ในสถานที่ 5 แห่ง ได้แก่ บ้านและที่ทำงานของผู้เรียนแต่ละคนเป็น สถานที่เรียนโดยลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาพัฒนาเปลี่ยนแปลงชีวิตส่วนตัว ครอบครัว อาชีพการ งาน วิชาต่างๆ ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ที่ประกอบด้วยวิชาว่าด้วยการเป็นมนุษย์ มีบทบาทสำคัญ ต่อการเรียนรู้ที่บ้านและที่ทำงาน โดยกระบวนการเรียนรู้จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิต ส่วนตัว ครอบครัว อาชีพการงานจริงของผู้เรียนแต่ละคนไปพร้อมกับการเรียนชุมชนท้องถิ่นของ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเป็นสถานที่ลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา พัฒนาเปลี่ยนแปลงชุมชนท้องถิ่นของกลุ่ม ผู้เรียนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นเดียวกัน ทุกวิชาของหมวดวิชาเฉพาะสาขา เป็นวิชาเกี่ยวกับชุมชน ท้องถิ่น และทุกวิชาที่บูรณาการกัน ตัวอย่าง เช่นวิชาเฉพาะสาขาของสาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการ พัฒนาท้องถิ่น เริ่มต้นด้วยวิชาแผนแม่บทชุมชน ที่นักศึกษาจากแต่ละท้องถิ่นจับกลุ่มกันทำแผน แม่บทชุมชนของท้องถิ่นตน หรือนำแผนแม่บทชุมชนที่มีอยู่แล้วมาประเมิน ซึ่งจะบูรณาการต่อไป ยังวิชากองทุนและสวัสดิการชุมชน วิชาวิสาหกิจชุมชน วิชาสุขภาพชุมชน วิชาเครือข่ายชุมชน

และวิชาอื่นๆ ที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจริงขึ้นในชุมชนของคนในกระบวนการเรียนรู้ การจับกลุ่มกันทำงานของผู้เรียนจึงไม่จำเป็นต้องมีจำนวนเท่ากันหรือใกล้เคียงกันในแต่ละกลุ่ม จำนวนสมาชิกในกลุ่มขึ้นอยู่กับสถานที่อยู่อาศัยของผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนที่มาจากคัมบ้าน หมู่บ้าน หรือตำบลเดียวกันก็จับกลุ่มกันเรียนเพื่อพัฒนาคัมบ้าน หมู่บ้าน หรือตำบลของกลุ่มตน บางกลุ่มจึงอาจมี 3-4 คน ในขณะที่บางกลุ่มอาจมีจำนวนมากกว่า 10 คนแหล่งเรียนรู้(แหล่งศึกษาดูงาน)ทั้งในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่น เป็นการศึกษาจากประสบการณ์ของผู้ที่ผ่านการปฏิบัติจริง และประสบความสำเร็จในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา สถาบันกำหนดให้ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต (ศรช.) ทุกแห่งจัดทำข้อมูลแหล่งเรียนรู้และข้อมูลปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่น ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต ตั้งอยู่ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต (ศรช.)เป็นสถานที่สำหรับผู้เรียนนำความรู้และประสบการณ์จากการเรียนในสถานที่ทั้ง 3 แห่ง ข้างต้น มาสัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต อาจอาจจัดตั้งขึ้นในระดับตำบลหรืออำเภอ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต นี้มิใช่ศูนย์หรือสาขาของสถาบันฯ แต่เป็นศูนย์ของชุมชนสถาบันจึงเน้นให้มีคำว่า“ของ” อยู่ในชื่อศูนย์ด้วยเสมอ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต ตั้งขึ้นโดยความร่วมมือของภาคี 3 ฝ่ายในท้องถิ่น ได้แก่ 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องถิ่นนั้นๆ เช่น อบต. เทศบาล 2)หน่วยงานราชการในท้องถิ่นนั้น และ 3) ตัวแทนจากภาคประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อร่วมกันจัดกระบวนการเรียนรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นตน ตั้งแต่การหาผู้เรียน/ห้องประชุมสัมมนาห้องสมุดหรือมุมหนังสือ วัสดุ อุปกรณ์ รวมทั้งบุคลากรสนับสนุน โดยมีตัวแทนจากทั้ง 3 ภาคีที่กล่าวมาร่วมกันเป็นกรรมการบริหาร ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต กรรมการศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต ประกอบด้วยประธานกรรมการ คณะกรรมการ และมีผู้อำนวยการ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต เป็นกรรมการและเลขานุการโดยตำแหน่ง ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต แม้ไม่ใช่หน่วยงานของสถาบัน แต่ก็ได้รับเงินสนับสนุนการดำเนินการบางส่วนจากสถาบันในรูปของเงินอุดหนุนตามจำนวนนักศึกษาที่เรียนอยู่ใน ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต นั้นๆศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชน(สรป.) เป็นหน่วยงานระดับจังหวัดของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน โดยมีคณะกรรมการบริหาร ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชน มีผู้อำนวยการ ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนเป็นผู้บริหาร มีอาจารย์ประจำหลักสูตรที่มีคุณวุฒิและประสบการณ์สอดคล้องกับสาขาวิชาที่เปิดสอน มีห้องสมุดสัมมนาขนาดใหญ่เพียงพอสำหรับการจัดบรรยายรวมโดยอาจารย์ที่มีประสบการณ์ โดยวิทยากรหรือผู้ทรงคุณวุฒิระดับชาติและระดับนานาชาติ เป็นสถานที่นำเสนอผลงานหรือความ

สำเร็จที่ดีเยี่ยมของนักศึกษาจาก ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตต่างๆ ในเครือข่ายของ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตนั้นๆ เป็นสถานที่จัดกิจกรรมร่วมระหว่าง ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต ทั้งกิจกรรมวิชาการสันตนาการ กีฬาและ ศิลปวัฒนธรรม และมีห้องสมุดที่เน้นเก็บรวบรวมรายงานและผลงานของนักศึกษา นอกเหนือจาก หนังสือและสื่อประกอบหรือเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษาใช้เวลาในการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือกลุ่ม ของตนโดยการปฏิบัติที่บ้าน ที่ทำงาน ที่ชุมชน/ท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ดูงานต่างๆ โดยมีอาจารย์ เป็นโค้ชหรือพี่เลี้ยงเป็นหลัก แล้วนำความรู้และประสบการณ์จากปฏิบัติมาแล้วนั้นมาแลกเปลี่ยน กันที่ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตปัจจุบัน สถาบันกำหนดให้การพบกลุ่มเรียน ที่ ศูนย์เรียนรู้ของมหาวิทยาลัยชีวิต เป็นสัดส่วนร้อยละ 70 ของเวลาพบกลุ่มเรียนทั้งหมด และให้ พบกันที่ ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชน ในสัดส่วนร้อยละ 30 เช่น หากในภาคการศึกษานั้นกำหนดมี การมาเรียนทั้งสิ้น 10 ครั้ง ๆ ละหนึ่งวันเต็ม ก็ให้นักศึกษาทุกคนมาพบกันที่ ศูนย์เรียนรู้ของ ชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต ของตน 7 ครั้ง และให้นักศึกษาจากทุก ศูนย์เรียนรู้ของชุมชน เครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต ในเครือข่ายของ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตนั้น มา พบกันในสถานที่ที่ ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนกำหนด 3 ครั้ง

อนึ่ง ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต และ ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชน ซึ่งตั้งอยู่ในท้องถิ่นต่างๆ ดังกล่าว ไม่ใช่วิทยาเขตหรือศูนย์การศึกษานอกที่ตั้งของสถาบันตาม นิยามในประกาศของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ ทั้งหมดเป็นส่วนหนึ่งของ ทั้้องคาพยพของโครงสร้างสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อชุมชน สำนัก งานสถาบันที่จังหวัดสมุทรสงครามทำหน้าที่ประสานส่งเสริม และสนับสนุน ศูนย์การเรียนรู้เพื่อ ปวงชนแลศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตต่างๆ โดยในสถานที่ตั้งสำนักงาน สถาบันไม่จำเป็นต้องมีการเรียนการสอน สำนักงานดังกล่าวเป็นที่ตั้งของสำนักงานสภาสถาบัน สำนักงานอธิการบดี สำนักงานวิชาการ สำนักงานคณะสาขาที่ประสาน ส่งเสริม และสนับสนุนทุก ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต ทั่วประเทศ มีระบบ ข้อมูลที่เชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ มีสถานที่ และอุปกรณ์สำหรับจัดประชุม สัมมนา ฝึกอบรมอาจารย์ ผู้บริหาร และพนักงานของ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตและ ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนต่างๆ

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยประกอบด้วย แนวคิดการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยชีวิต แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยดังรายละเอียดตามลำดับต่อไปนี้

2.1 แนวคิดการจัดการเรียนรู้บูรณาการ มหาวิทยาลัยชีวิต

มหาวิทยาลัยชีวิตที่มาของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน (LIFE : Learning Institute For Everyone) มหาวิทยาลัยชีวิตเป็นวิถีที่คิดขึ้นเพื่อบ่งบอกถึงกระบวนการเรียนรู้ที่มาจากประสบการณ์ชีวิต เอาชีวิตเป็นตัวตั้ง เอาปัญหาในชีวิต ในชุมชนในสังคมเป็นตัวตั้ง เอาศักยภาพของตนเอง ของชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานและเป็นทุน เรียนเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองเป็นประการสำคัญ ไม่ใช่เรียน“หนังสือ” เพื่อจะได้ไป “สอบ” เรียนจบแล้วก็เอาปริญญาไปร่ำงานทำ มหาวิทยาลัยชีวิตคือ“รูปแบบ” หนึ่งของการเรียนรู้ ซึ่งเอาชีวิตเป็น“เนื้อหา” มีการจัดการเรียนรู้อย่างเป็น “กระบวนการ” ที่ไม่ใช่การไปสอนให้ท่องจำ หรือไปถ่ายทอดวิชาความรู้ แต่เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนคิดเป็นและคิดเป็นระบบได้ สามารถสร้างความรู้ใหม่ได้ ความรู้ที่สร้างเองเช่นนี้มีประสิทธิภาพสูง มีพลังที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้เรียนในมหาวิทยาลัยชีวิตแล้วชีวิตดีขึ้นตั้งแต่ขณะที่เรียน เพราะการเรียนรู้หมายถึงการเปลี่ยนแปลง เรียนแล้วชีวิตต้องเปลี่ยนไปในทางที่ดี ในทันทีเพราะการเรียนรู้ที่แท้จริงเป็นการระเบิดศักยภาพของคนจากภายใน ไม่ใช่การขุดเขี่ยจากภายนอก ข้อมูลและความรู้เก่าที่อยู่ในตำราที่ดี อยู่ในตัวอาจารย์ผู้สอนก็ดี มีคุณค่าเพียงเพื่อให้นักศึกษาได้ใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความรู้ใหม่ ไม่ใช่เป็นคำตอบสุดท้ายหรือคำตอบสำเร็จรูป

2.1.1 การจัดการเรียนการสอน

ผู้เขียนเน้นคำว่า“การเรียน” นำหน้าคำว่า “ การสอน ” เพราะสถาบันแห่งนี้ต้องสร้างนวัตกรรมการเรียนให้กับผู้เรียน ได้ตระหนักรู้อยู่เสมอว่าการเรียนรู้นั้นเป็นบทบาทของผู้เรียนหรือนักศึกษาที่จะต้องใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่ดี มีวินัยในการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต ผู้สอนหรืออาจารย์เป็นเพียงพี่เลี้ยง ผู้แนะและผู้อำนวยความสะดวกเท่านั้นเอง นักศึกษาทุกคนที่เข้าเรียนในสถาบันแห่งนี้ต้องยอมรับในประเด็นนี้ และการเรียนการสอนในตามแนวนี้จะต้องก่อให้เกิดประโยชน์ทางตรงและทางอ้อมต่อนักศึกษาต่อผู้สอนต่อสถาบันและต่อชุมชนโดยรวมด้วย ดังนั้นการเรียนต้องเรียนให้ “รู้ ลึก ” เรียนให้ ” รู้รอบ รอบรู้ หรือรู้กว้าง” และเป็นการ”สร้างความรู้ด้วยตนเอง”

การเรียนการสอนของสถาบันแห่งนี้จะต้องทำให้นักศึกษาเกิดความคิดแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและการคิดการแก้ปัญหาและการสร้างสรรค์ที่ต้องทำด้วยตนเองที่มีการกำกับด้วยคุณธรรมเสมอทุกขั้นตอนของการคิดการแก้ปัญหาและการกระทำใดๆในชีวิต นักศึกษา

และอาจารย์จะต้องตระหนักอยู่เสมอว่ากระบวนการคิด กระบวนการสร้างสรรค์ กระบวนการแก้ปัญหา

กระบวนการค้นคว้าหาความรู้ความจริง กระบวนการวิจัย และกระบวนการเรียนรู้คือสิ่งเดียวกัน เมื่อนักศึกษาได้เรียนรู้โดยการกระทำด้วยตนเองแล้ว รู้อะไรถูก รู้อะไรผิด รู้อะไรควรทำ รู้อะไรไม่ควรทำ รู้อะไรดีงาม และเป็นธรรมชาติแล้วก็ต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองด้วย คิดทำแต่สิ่งที่ถูกต้องและดีงามเท่านั้นจึงจะได้ชื่อว่าเป็นบัณฑิตที่ดี

2.1.2 แนวคิดที่ทำให้นักศึกษาเกิดความคิดทางปัญญา

พจน์ สะเพียรชัย กล่าวว่า ความรู้ได้จากตำรา ครู อาจารย์ แต่ปัญญาได้จากประสบการณ์ แนวคิดสำหรับอาจารย์ผู้ที่จะอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ที่กล่าวมาแล้ว คือ

2.1.2.1 สร้างบรรยากาศกระตุ้นให้นักศึกษาอยากจะทำ อยากจะเรียนอยากจะทำโดยกำหนดปัญหาหรือหัวข้อที่จะเรียนนั้นให้เป็นปัญหาจริงหรือความทุกข์ของนักศึกษาเองหรือเป็นปัญหาร่วมกันของชุมชนหรือท้องถิ่นที่นักศึกษาคิดเองปัญหาหรือหัวข้อเช่นนี้จะเป็นแรงผลักดันให้นักศึกษา เกิดความรู้สึกลอยอยากจะทำ อยากจะทำด้วยตัวเอง

2.1.2.2 ใช้แรงจูงใจภายในให้เกิดการสร้างสรรค ความรู้ ความคิด

2.1.2.3 ให้นักศึกษาเรียนรู้ด้วยการลงมือทำจริง เรียนรู้จากการกระทำ

2.1.2.4 ให้มีการใช้ประสบการณ์เดิม/ความรู้เดิมบวกกับประสบการณ์ใหม่/ความรู้ใหม่ แล้วทบทวนถ่วงถองคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ที่ภาษาฝรั่งเรียกว่า “Reflective Thinking”

2.1.2.5 จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนนักศึกษาและอาจารย์ เพื่อช่วยกันคิดวิเคราะห์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

2.1.2.6 หาข้อสรุปร่วมกันคือการสร้างความรู้ใหม่ สร้างความคิดใหม่ สะท้อนความคิดใหม่เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

2.1.2.7 จัดให้มีการทำงานเป็นทีมและเรียนรู้เป็นทีม

2.1.2.8 จัดให้มีการเรียนรู้“วิธีการเรียนรู้”ไม่ใช่เป็นการสอนหรือบอกเพียงอย่างเดียว

สรุป วงจรการเรียนรู้ตามแนวคิดนี้ก็คือ 1) การคิดแก้ปัญหาจริง 2) เรียนด้วยการกระทำกับปัญหานั้น 3) สร้างความรู้ด้วยตนเอง 4) คิดทบทวนแลกเปลี่ยนความรู้กันเป็นทีมวิธีเรียนวิธีสอนตามแนวคิดนี้เป็นที่ทราบกันดีโดยทั่วๆ ไปตามตำราฝรั่งที่เรียกชื่อต่างๆ กันในรายละเอียด แต่หลักใหญ่ก็คล้ายกัน เช่น Inquiry Method, Problem Based Learning, Learning

by Doing, Activity Based Learning, Project Based Learning, Work Integrated Learning, Experiential Learning, Research Based Learning ฯลฯ

แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามที่กล่าวมาโดยย่อนี้เป็นการบูรณาการ ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ภาวะผู้นำ และการกระทำที่กำกับด้วยคุณธรรมเป็นหลักซึ่งอาจจะเขียนเป็น ประโยคสั้นๆ ให้เข้าใจง่ายๆ ได้ดังนี้คือคุณธรรม (ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ภาวะผู้นำ การกระทำสถานที่เรียน (พจน์ สะเพียรชัย. 2555 : 48-49)

2.1.3 การผสมผสานความรู้หรือบูรณาการความรู้ การบูรณาการความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของชาวบ้านกับความรู้ที่เป็นวิชาการสากลก็เป็นนวัตกรรมอีกอย่างหนึ่งในการจัดการศึกษาที่คณาจารย์ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนจะต้องจัดการให้เกิดขึ้นและจัดให้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีเนื้อหาของภูมิปัญญาชาวบ้านบูรณาการกับหลักวิชาสากลหรือทฤษฎีที่เป็นสากลอยู่ในตำราและตัวอาจารย์ผู้สอนจัดเตรียมมาส่วนความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านอยู่ในตัวชาวบ้านซึ่งได้รับการถ่ายทอดกันมาเป็นเวลานาน และชาวบ้านก็ใช้แก้ปัญหาของชีวิตมาตลอด วงจรของการบูรณาการน่าจะเป็นตามภาพต่อไปนี้

2.1.4 แนวคิดสำคัญในการจัดกระบวนการเรียนรู้

สุรเชษฐเวชชพิทักษ์ ได้กล่าวถึงแนวคิดและวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนได้พัฒนาจากการลงมือปฏิบัติจนถึงปัจจุบัน สรุปได้ 10 ข้อดังนี้

2.1.4.1 ทุกวิชาเรียน โดย“เอาชีวิตและชุมชนเป็นตัวตั้ง” เนื้อหาสาระและการปฏิบัติในทุกวิชาจึง “บูรณาการ” กับชีวิตจริงของผู้เรียนแต่ละคน และหรือกับชุมชน (พื้นที่ / ปัญหา) ในท้องถิ่นของผู้เรียน รวมทั้งการบูรณาการระหว่างวิชาต่างๆ ที่จัดให้เรียนในแต่ละภาคการศึกษา เนื่องจากเรื่องในชีวิตและชุมชน เป็นเรื่องที่ไม่สามารถเรียนให้สิ้นสุดได้ภายใน 1 ภาคการศึกษา จึงจำเป็นต้องจัดให้มีการบูรณาการ

เนื้อหาสาระและประสบการณ์กับภาคการศึกษาที่ผ่านมาและภาคการศึกษาต่อไปด้วย ดังจะสังเกตได้ว่าวิชาที่เรียนมีชื่อซ้ำๆ หรือใกล้เคียงกันเป็นกลุ่มๆ เช่น ในกลุ่มวิชาแผนแม่บทชุมชนท้องถิ่นร่วมกันเก็บ ข้อมูลวิเคราะห์ สรุป และตัดสินใจเองว่าจะทำอะไรก่อน-หลัง นักศึกษา ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั้นก็ร่วมในกระบวนการนั้นด้วยในฐานะวิทยากรกระบวนการ นอกจากวิชาแผนแม่บทชุมชนที่เรียนเป็นวิชาแรกแล้วยังมีวิชาเป็นวิทยากรกระบวนการวิชาการจัดการแผนแม่บทชุมชนและวิชาสัมมนาแผนแม่บทชุมชน เช่นกองทุนและสวัสดิการกองทุน วิสาหกิจชุมชน สุขภาพชุมชน พลังงานและสิ่งแวดล้อมชุมชน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีชุมชน เครือข่ายชุมชน ก็เรียนกันวิชาละประมาณ 3 ภาคการศึกษา ต่อเนื่องกันไป

2.1.4.2 ทักษะที่เรียนโดยเน้น “การปฏิบัติ” ในชีวิตจริงของผู้เรียน

ครอบครัว และชุมชน/ท้องถิ่น ตามแนวคิด “การศึกษากับการพัฒนาบูรณาการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน” นั่นคือ เนื้อหาสาระทุกอย่างที่เรียนต้องสามารถเชื่อมโยงกับชีวิตจริงชุมชนจริง ของผู้เรียนทางใดทางหนึ่ง เช่น วิชาคณิตศาสตร์เพื่อชีวิตประจำวัน เรียนแนวคิดสำคัญ เช่น การชั่งตวงวัด พื้นที่ระหว่างระยะทางเวลา ร้อยละ การคิดดอกเบี้ย ฯลฯ แล้วนำไปคิดคำนวณโจทย์ต่างๆ ที่ผู้เรียนแต่ละคนประสบอยู่ในชีวิตจริงๆ ชุมชนจริง ไม่ใช่การทำ “แบบฝึกหัด” ที่อาจารย์คิดให้หรือจากตำรา การเรียนผ่านมาการปฏิบัติในชีวิตและชุมชนจริงเช่นนี้ประเมินกันที่ความเข้าใจ การสามารถแก้ปัญหา หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตและชุมชนของตนหรือกลุ่มตน จึงอาจเรียกได้ว่าเป็นการเรียนโดย “การจัดการความรู้” เพื่อค้นพบความรู้ใหม่หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นการเรียนแบบวิจัย

2.1.4.3 เรียน “วิธีคิด” เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ สามารถคิดเป็นนามธรรม (conceptualize) ได้การคิด เป็นนามธรรมก็คือการสามารถ “ตกผลึกทางความคิด” ในเรื่องราวต่างๆ จากการไตร่ตรองประสบการณ์เดิมของตน ผู้เรียนรู้และอภิปรายกันถึง “คำสำคัญ” ในสังคมไทยและสังคมโลกปัจจุบันที่เชื่อมโยงกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิต ชุมชน และสังคม เช่นคำ องค์กรรวม องค์กรพอ จีดีพี จีดีเอช คินสู่รากเหง้า การค้าเสรี จีเอ็มโอ คาร์บอนเครดิต ทูทางสังคม จิตวิญญาณ ฯลฯ และ “วาทกรรม” ต่างๆที่เกิดขึ้นในกระแสการพัฒนา เช่น “โกงแต่พัฒนา” “ครัวของโลก” “สองสูง”(ราคาสินค้าและค่าจ้าง) ฯลฯ สามารถวิพากษ์แนวคิดที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของบุคคลและแผนพัฒนาต่างๆ ทั้งในระดับท้องถิ่นระดับชาติ และระดับโลก โดยเฉพาะการพัฒนาอย่างไรที่นำไปสู่ความยั่งยืนและไม่ยั่งยืน

2.1.4.4 เรียนวิธีการดำเนินชีวิตอย่างมีเป้าหมาย มีหลักคิด หลักการ มีแบบมีแผน โดยผู้เรียนทุกคนต้องวางเป้าหมายชีวิตทำแผนชีวิตแผนอาชีพ แผนการเงิน และแผนสุขภาพของตน รวมทั้งการลด-ละเลิกอบายมุขต่างๆ ตั้งแต่ภาคการศึกษาแรกและปฏิบัติอย่างต่อเนื่องไปตลอด หลักสูตร และตลอดชีวิต

2.1.4.5 เรียนรู้จักตนเอง เพื่อเข้าใจตนเองและผู้อื่น สามารถอยู่ร่วมสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมีความสุขและสันติตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม นั่นคือ เรียนรู้ที่จะดูแลตนเองให้มีความสุขสงบในจิตใจผ่านการสังเกตตนเองอยู่เสมอในระหว่างการดำเนินชีวิตประจำวัน ฝึกการรู้เท่าทัน(กิเลส)ตนให้ภัยตนเองและผู้อื่นลดการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นเพิ่มความกรุณาต่อทั้งตนเองและผู้อื่น ฝึกการมีมูทิดา และการวางอุเบกขาต่อสิ่งที่ไม่มียังคับควบคุมได้

2.1.4.6 เรียนรู้จักชุมชน/ท้องถิ่นตน ผ่านกระบวนการทำแผนแม่บทชุมชน โดยวิธีประชาพิชัย (People research and Development - PR&D) อันเป็นวิธีการวิจัยที่เกิดจาก

การคิดค้นร่วมกันของชุมชนเข้มแข็งใน สังคมไทยเองจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน/ท้องถิ่น ของกลุ่มคน รวมทั้งเวทีระดับอำเภอ จังหวัดภาค ระดับประเทศ หรือแม้กระทั่งเวทีระดับระหว่าง ประเทศ

2.1.4.7 เรียน โดยการผ่านเอกสาร ตำรา และหนังสือประกอบการเรียนและ หนังสือเสริม (ดูรายละเอียดในหัวข้อเอกสารและสื่อประกอบการเรียน)

2.1.4.8 เรียน โดยการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนนักศึกษา อาจารย์ ผู้รู้ ปราชญ์ ท้องถิ่น และปราชญ์สากล (ดูรายละเอียดในหัวข้อสถานที่เรียน)

2.1.4.9 นักศึกษาระดับปริญญาตรีทุกคนของสถาบันต้องทำ“โครงการ เฉพาะสาขา”ตั้งแต่ปีการศึกษาแรกไป สิ้นสุดในปีการศึกษาสุดท้ายโดยต้องเสนอรายงาน ความก้าวหน้าในแต่ละปีการศึกษา และเสนอรายงาน ฉบับสมบูรณ์ในปีสุดท้ายโดยถือเป็นส่วน หนึ่งของเกณฑ์สำเร็จการศึกษา

2.1.4.10 นักศึกษาทุกคนมีอาจารย์ที่ปรึกษาติดตามให้การปรึกษาลดลง ระยะเวลาที่เป็นนักศึกษา โดยอาจารย์ที่ปรึกษาจะต้องไปเยี่ยมบ้านและที่ทำงานของนักศึกษาอย่าง น้อยภาคการศึกษาละครั้งและอาจมีที่ปรึกษาร่วมซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ตรงในหัวข้อ โครงการ เฉพาะสาขาของแต่ละคนการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดและมีวิธีการดังกล่าวจำเป็นต้องมี การจัดสถานที่เรียน อาจารย์ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ เอกสารและสื่อประกอบการเรียน แหล่ง เรียนรู้ดูงาน ห้องสมุด และการประเมินผล การเรียนที่สอดคล้องกัน (สุรเชษฐเวชชพิทักษ์, 2555 : 110-112)

เมื่อนำปัญหาของชาวบ้านมาเป็น โจทย์วิจัยของอาจารย์และนักศึกษาศึกษาค้นคว้าด้วย วิธีการที่เชื่อถือได้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ ก็จะได้ความรู้ใหม่ที่ตอบ โจทย์วิจัยตอบปัญหาของชาวบ้านแล้วก็นำไปใช้ได้จริงที่เรียกว่าความรู้ใหม่ที่ใช้งานได้ผลก็ย้อนไปสู ่ภูมิปัญญาชาวบ้านต่อไปเป็นการคิดร่วมกันสร้างความรู้ร่วมกันนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเป็น วงจรเช่นนี้เรื่อยๆ ไป ก็จะเกิดความรู้ใหม่อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ศุภกร คุรุการเกษตร กล่าวไว้ว่า วิชาแผนแม่บทชุมชน เป็นวิชาที่ว่าด้วยการทำแผน ยุทธศาสตร์ของชุมชนโดยชุมชนเพื่อชุมชนโดยใช้วิธีการที่เรียกว่า“ประชาพิจัยและพัฒนา” (People Research and Development - PR&D) ที่ประกอบด้วย 7 หลัก 7 ขั้นตอน 6 เวกี สร้าง 5 ระบบนั้นก็คืออีก 5 กลุ่มวิชาในสาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นโดยกำหนดให้ มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เอาชุมชนท้องถิ่นเป็นตัวตั้ง กล่าวคือในทุกวิชาของสาขาวิชานี้ผู้เรียน ร่วมกันเรียนรู้ในพื้นที่ที่เป็นชุมชนของตนเอง เรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มเอาพื้นที่ที่ร่วมเรียนรู้ทำ แผนแม่บทชุมชน เรียนรู้เรื่อง 5 ระบบ ได้แก่ เกษตรกรรมยั่งยืน วิสาหกิจชุมชน กองทุนและ

สวัสดิการชุมชนทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและพลังงานสุขภาพชุมชนซึ่งกระบวนการเรียนรู้ในทั้ง 5 กลุ่มวิชานี้ เป็นการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดแผนแม่บทชุมชนที่มีระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นที่พึ่งตนเอง โดยมีวิชาเครือข่ายชุมชน ประชาสังคมเพื่อการพัฒนา สิทธิชุมชน ชุมชนกับวัฒนธรรมทางสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาชุมชน องค์กรท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน การสื่อสารด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสู่ชุมชนและวิชาผลกระทบของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นวิชาหนุนสร้างให้เกิดการพัฒนาทั้ง 5 ระบบนั้น และนำไปสร้างสานเป็นแรงบันดาลใจ เกิดพลังแห่งการเรียนรู้ในการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและงานทำให้ชีวิตและการทำงานอาชีพของผู้เรียนดีขึ้น พึ่งตนเองได้ อยู่อย่างมีศักดิ์ศรี มีความสุข มีอยู่มีกินในท้องถิ่นตนเอง

ความรู้ความสามารถที่เพิ่มพูนขึ้นของผู้เรียน ยังนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนของตนเองได้ทันที ทั้งในระหว่างที่เรียนและเมื่อเรียนจบแล้วด้วยเพราะการจัดการศึกษาเชื่อมโยงอยู่กับเรื่องราวและความเป็นไปของชุมชนท้องถิ่น (ศุภกร คุรุการเกษตร. 2555 : 144-145)

2.1.5 การจัดการศึกษาที่บูรณาการการเรียนรู้กับการพัฒนาชีวิตและชุมชนสู่เศรษฐกิจพอเพียง ได้กล่าวถึง การจัดการศึกษาที่บูรณาการการเรียนรู้กับการพัฒนาชีวิตและชุมชน จำเป็นต้องจัดให้มีการเรียนรู้อยู่ในท้องถิ่นของผู้เรียน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนอยู่ในชีวิตประจำวันจริง ในครอบครัว ในอาชีพการงานผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่ที่มีครอบครัว มีอาชีพการงานอยู่ในท้องถิ่นต่างๆ ทุกภูมิภาคของประเทศ นักศึกษาของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนจึงเรียนอยู่ในสถานที่ 5 แห่ง ได้แก่

2.1.5.1 บ้านและที่ทำงานของผู้เรียนแต่ละคน เป็นสถานที่เรียนโดยลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาพัฒนาเปลี่ยนแปลงชีวิตส่วนตัว ครอบครัว อาชีพการงาน วิชาต่างๆ ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปที่ประกอบด้วยวิชาว่าด้วยการเป็นมนุษย์มีบทบาทสำคัญต่อการเรียนที่บ้านและที่ทำงาน โดยกระบวนการเรียนรู้จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิตส่วนตัว ครอบครัว อาชีพการงานจริงของผู้เรียนแต่ละคนไปพร้อมกับการเรียน

2.1.5.2 ชุมชนท้องถิ่นของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม เป็นสถานที่ลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา พัฒนาเปลี่ยนแปลงชุมชนท้องถิ่นของกลุ่มผู้เรียนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นเดียวกันทุกวิชาของหมวดวิชาเฉพาะสาขา เป็นวิชาเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่น และทุกวิชาที่บูรณาการกัน ตัวอย่าง เช่น วิชาเฉพาะสาขาของสาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เริ่มต้นด้วยวิชาแผนแม่บทชุมชนที่นักศึกษาจากแต่ละท้องถิ่นจับกลุ่มกันทำแผนแม่บทชุมชนของท้องถิ่นตนหรือนำแผนแม่บทชุมชนที่มีอยู่แล้วมาประเมิน ซึ่งจะบูรณาการต่อไปยังวิชากองทุนและสวัสดิการชุมชน วิชาวิสาหกิจชุมชน วิชาสุขภาพชุมชน วิชาเครือข่ายชุมชน และวิชาอื่นๆ ที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจริงขึ้นในชุมชนของตนในกระบวนการเรียนรู้นั้น การจับกลุ่มกันทำงานของผู้เรียนจึงไม่

จำเป็นต้องมีจำนวนเท่ากันหรือใกล้เคียงกันในแต่ละกลุ่ม จำนวนสมาชิกในกลุ่มขึ้นอยู่กับสถานที่อยู่อาศัยของผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนที่มาจากคุ้มบ้าน หมู่บ้าน หรือตำบลเดียวกันก็จับกลุ่มกันเรียน เพื่อพัฒนาคุ้มบ้าน หมู่บ้าน หรือตำบลของกลุ่มตน บางกลุ่มจึงอาจมี 3 - 4 คน ในขณะที่บางกลุ่มอาจมีจำนวนมากกว่า 10 คน

2.1.5.3 แหล่งเรียนรู้ (แหล่งศึกษาดูงาน) ทั้งในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่น เป็นการศึกษจากประสบการณ์ของผู้ที่ผ่านการปฏิบัติจริงและประสบความสำเร็จในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาสถาบันกำหนดให้ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต(สรช.) ทุกแห่งจัดทำข้อมูลแหล่งเรียนรู้และข้อมูลปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่นศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต(สรช.) ตั้งอยู่

2.1.5.4 ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต (สรช.) เป็นสถานที่สำหรับผู้เรียนนำความรู้และประสบการณ์จากการเรียนในสถานที่ทั้ง 3 แห่ง ข้างต้น มาสัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน สรช.อาจจัดตั้งขึ้นในระดับตำบลหรืออำเภอ สรช. นี้มีใช้ศูนย์หรือสาขาของสถาบันฯ แต่เป็นศูนย์ของชุมชนสถาบันจึงเน้นให้มีคำว่า “ของ” อยู่ในชื่อศูนย์ด้วยเสมอ สรช. ตั้งขึ้น โดยความร่วมมือของภาคี 3 ฝ่ายในท้องถิ่น ได้แก่ 1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องถิ่นนั้นๆ เช่น อบต. เทศบาล 2) หน่วยงานราชการในท้องถิ่นนั้น และ 3) ตัวแทนจากภาคประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อร่วมกันจัดกระบวนการเรียนรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นตน ตั้งแต่การหาผู้เรียน/ ห้างประชุมสัมมนาห้องสมุดหรือมุมหนังสือ วัสดุ อุปกรณ์ รวมทั้งบุคลากรสนับสนุน โดยมีตัวแทนจากทั้ง 3 ภาคีที่กล่าวมาร่วมกันเป็นกรรมการบริหาร ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต กรรมการ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตประกอบด้วยประธาน กรรมการ คณะกรรมการ และมีผู้อำนวยการ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเป็นกรรมการและเลขานุการ โดยตำแหน่ง ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตแม้ไม่ใช่หน่วยงานของสถาบัน แต่ก็ได้รับเงินสนับสนุนการดำเนินการบางส่วนจากสถาบันในรูปของเงินอุดหนุนตามจำนวนนักศึกษาที่เรียนอยู่ใน ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตนั้นๆ

2.1.5.5 ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชน (สรป.) เป็นหน่วยงานระดับจังหวัดของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนโดยมีคณะกรรมการบริหาร ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชน มีผู้อำนวยการ สรป.เป็นผู้บริหาร มีอาจารย์ประจำหลักสูตรที่มีคุณวุฒิและประสบการณ์สอดคล้องกับสาขาวิชาที่เปิดสอน มีห้องสมุดสัมมนาขนาดใหญ่เพียงพอสำหรับการจัดบรรยายรวมโดยอาจารย์ที่มีประสบการณ์ โดยวิทยากรหรือผู้ทรงคุณวุฒิระดับชาติและระดับนานาชาติเป็นสถานที่นำเสนอผลงานหรือความสำเร็จที่ดีเยี่ยมของนักศึกษาจาก ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตต่างๆ ในเครือข่ายของ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต นั้นๆเป็นสถานที่จัด

กิจกรรมร่วมระหว่าง ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต ทั้งกิจกรรมวิชาการสัมมนา การ กีฬา และศิลปวัฒนธรรม และมีห้องสมุดที่เน้นเก็บรวบรวมรายงานและผลงานของนักศึกษา นอกเหนือจากหนังสือและสื่อประกอบหรือเสริมการเรียนรู้ให้นักศึกษาใช้เวลาในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และหรือกลุ่มของตน โดยการปฏิบัติที่บ้าน ที่ทำงาน ที่ชุมชน/ท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ดูงานต่างๆ โดยมีอาจารย์เป็นโค้ชหรือพี่เลี้ยงเป็นหลักแล้วนำความรู้และประสบการณ์จากปฏิบัติมาเพื่อนำมา แลกเปลี่ยนกันที่ศรช.ปัจจุบัน สถาบันกำหนดให้การพบกลุ่มเรียนที่ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่าย มหาวิทยาลัยชีวิต เป็นสัดส่วนร้อยละ 70 ของเวลาพบกลุ่มเรียนทั้งหมด และให้พบกันที่ ศูนย์การ เรียนรู้เพื่อปวงชน ในสัดส่วนร้อยละ 30 เช่น หากในภาคการศึกษานั้นกำหนดมีการมาเรียนทั้งสิ้น 10 ครั้งๆละหนึ่งวันเต็ม ก็ให้นักศึกษาทุกคนมาพบกันที่ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัย ชีวิต ของตน 7 ครั้ง และให้นักศึกษาจากทุกศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต ใน เครือข่ายของ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต นั้น มาพบกันในสถานที่ที่ ศูนย์การ เรียนรู้เพื่อปวงชน กำหนด 3 ครั้ง(สุรเชษฐเวชชพิทักษ์. 112-114)

2.1.6 แผนแม่บทชุมชนเสริม พงศ์พิศ กล่าวถึง ความหมายแผนแม่บท ชุมชน ทูของชุมชนขั้นตอนการทำแผนแม่บทชุมชนการแปรแผนไปสู่การปฏิบัติและผลการทำ แผนแม่บทชุมชน ไว้ดังนี้

2.1.6.1 ความหมายแผนแม่บทชุมชน แผนแม่บทชุมชน คือ แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่ชุมชนร่วมกันพัฒนาขึ้น โดยกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้เข้าใจ ศักยภาพที่เป็น “ทุน” ที่แท้จริงของตนเอง และพบแนวทางในการพัฒนาทุนดังกล่าวไปสู่การ ฟังตนเอง (เสริม พงศ์พิศ.2549 :144)

2.1.6.2 ทุนของชุมชนมีอยู่อย่างน้อย 4 ประเภท คือ

2.1.6.2.1 ทุนธรรมชาติได้แก่ ความหลากหลายทางชีวภาพซึ่งมีอยู่ มากมายเพียงแต่เรามองข้ามหรือมองด้วยสายตาของเศรษฐกิจสังคมนิยม ทำให้หญ้าเป็นวัชพืชไป หมด ทั้ง ๆ ที่หญ้าต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นยา ทั้งยาอายุวัฒนะขับปัสสาวะ ลดความอ้วนรักษานิว อย่าง หญ้าแห้วหมู หญ้าคา หญ้าแพรก หญ้าหนวดแมว และสมุนไพรอีกนับร้อยที่อยู่หลังบ้าน รอบบ้าน ในสวน ในป่า และพืชพรรณสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ แร่ธาตุและผลผลิตของธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า เขา ล้วน เป็นทุนที่สำคัญ หากชุมชนค้นพบคุณค่าของสิ่งเหล่านี้ มูลค่าก็ตามมาและไม่รู้จักหมด เพราะใช้เป็น จัดการเป็น

2.1.6.2.2 ทุนทางวัฒนธรรม ได้แก่ ความรู้ ภูมิปัญญา และวิถี ชุมชนที่แสดงออกทางปัจจัยสี่ อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย รวมไปถึงเครื่องใช้ของใช้

เครื่องมือต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตสะท้อนให้เห็นความพอดี ความพอเพียง การอยู่ร่วมกันของผู้คน อยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ

2.1.6.2.3 ทูทางสังคม กฎเกณฑ์ที่ร้อยรัดผู้คนให้อยู่ร่วมกัน เป็นที่เป็นนื่อง ไว้อใจกัน กฎเกณฑ์ ทางศีลธรรม ศาสนา จารีต ประเพณี ที่ทำให้คนร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ เดินไปในทางเดียวกัน

2.1.6.2.4 ทูนโกศทรัพย์ คือทูนที่ชุมชนได้ร่วมกันสร้างร่วมกัน ผลิตสะสมมาจากบรรพบุรุษ เรือกสวนไร่นา สิ่งปลูกสร้าง เงินที่สะสมกิจกรรม โครงการต่างๆ ที่ทำร่วมกัน ล้วนเป็นทูนของชุมชน(เสรี พงศพิศ.2549 :144-148)

2.1.6.3 ขั้นตอนการดำเนินการทำแผนแม่บทชุมชนมีอยู่ 7 ขั้นตอนดังนี้

2.1.6.3.1 การเตรียมการ เตรียมนักวิจัยชุมชน เตรียมชุมชน รวมทั้งเตรียมวิทยากรจากภายนอก

2.1.6.3.2 เวกที่ที่ 1 เปิดโลกแห่งการเรียนรู้ ทำความเข้าใจวิธีการกำหนด “การบ้าน” ให้ไปทำข้อมูลรายรับ รายจ่าย หนี้สิน ของแต่ละหมู่บ้าน เพื่อนำมาวิเคราะห์ในเวกที่ที่ 2 และให้เรียนรู้เรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน โดยคนเฒ่าคนแก่ของหมู่บ้าน

2.1.6.3.3 เวกที่ที่ 2 นำข้อมูลรายรับ รายจ่าย หนี้สินเท่าที่เก็บได้มาประเมินประมวล กำหนด “การบ้าน” การทำข้อมูลทรัพยากร ความรู้ ภูมิปัญญา เพื่อนำมาวิเคราะห์ในเวกที่ที่ 3

2.1.6.3.4 เวกที่ที่ 3 นำข้อมูลรายรับ รายจ่าย หนี้สินมาวิเคราะห์เตรียมการไปศึกษาดูงาน

2.1.6.3.5 เวกที่ที่ 4 นำข้อมูลไปศึกษาดูงานมาวิเคราะห์รวมทั้งข้อมูลทรัพยากร และกลับไปเตรียมการระดม “วิสัยทัศน์” ของแต่ละชุมชนหาทางเลือกและ “ความต้องการ” ที่แท้จริงของแต่ละชุมชนเพื่อนำมา “ปรับ” ให้เป็นแผนแม่บทชุมชนระดับตำบล

2.1.6.3.6 เวกที่ที่ 5 นำแผนแม่บทจากหมู่บ้านเข้าสู่ระดับตำบล ร่วมกันวิเคราะห์สิ่งที่ได้จากแต่ละหมู่บ้าน และมองภาพรวมเพื่อเตรียมการเขียนแผนตำบลและนำเสนอเพื่อประชาพิจารณ์

2.1.6.3.7 เวกที่ที่ 6 การทำประชาพิจารณ์แผนในระดับตำบลเชิญชวนผู้นำและชาวบ้านจากทุกหมู่บ้านเข้าร่วมให้มากที่สุด(เสรี พงศพิศ. 2549 :149-150)

2.1.6.4 การแปรแผนไปสู่การปฏิบัติเสรี พงศพิศ กล่าวว่หลังจากการทำประชาพิจารณ์แผนแล้ว (เท่ากับรับฉันทานุมัติจากชุมชน) คณะทำแผนอาจจะคงอยู่ (บางแห่ง

เรียกว่าสภาผู้นำ) หรือไม่ก็อาจจะตั้งคณะคณะกรรมการหรือคณะทำงานขึ้นมาใหม่ก็ได้ เพื่อนำแผนไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งจะประกอบด้วยแนวทาง 4 ประการคือ

2.1.6.4.1 การจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของแผนและโครงการต่างๆ เพราะแผนแม่บทชุมชนอาจจะมีโครงการหลายสิบ โครงการและกิจกรรมภายใต้แต่ละโครงการอีกจำนวนมาก คงไม่สามารถทำทุกอย่างพร้อมกันได้ จึงต้องมีการวิเคราะห์ จัดลำดับความสำคัญ และดูว่าจะพัฒนาให้เป็นแบบพหุพลัง (Synergy) และแบบเกื้อกูล (cluster) ได้อย่างไรไม่ใช่คิดอะไรเดี่ยวๆ โดยไม่เกี่ยวข้องกันเช่น จะเริ่มทำสถาบันการเงินของตำบลหรือไม่ ถ้าทำจะอย่างไร และควรทำเลย ถ้าทำเร็วก็ออมเงินได้เร็ว ออมแล้วจะเอาเงินไปร่วมลงทุนทำอะไร และเกี่ยวข้องกับอะไร

2.1.6.4.2 การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางธุรกิจ การลงทุนของชาวบ้านกระบวนการผลิต การบริโภค การตลาด การจัดการต่างๆทุกขั้นตอนเรื่องการลงทุนอาจจะคิดว่าเป็นเรื่องใหญ่ แต่ถ้าหากโครงการมีแนวโน้มที่จะเป็นธุรกิจที่ให้ผลตอบแทนดีการลงทุนร่วมทุนโดยชาวบ้านก็ไม่น่าจะยาก และอาจจะมีส่วนสมทบจาก อบต.หรือหน่วยงานราชการและหน่วยงานภายนอก หรืออาจจะร่วมหุ้นร่วมทุนแบบไขว้ระหว่างตำบลต่างๆ ใกล้เคียงหรือในเครือข่ายเดียวกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการ เช่น ตำบล ก. ไปลงทุนลงหุ้น โรงงานกลั่นเหล้าของตำบลข. ตำบล ข. แทนที่จะตั้งโรงสีเองก็ไปลงทุนโรงสีข้าวของตำบล ก. และเอาข้าวจากโรงสีมาขายในตำบลของตนเอง เอามาต้มเหล้า ส่วนตำบล ก. ก็นำเหล้ากลั่นจากตำบล ข. มาขายในตำบลของตนเองแทนที่จะตั้งโรงกลั่นใหม่

2.1.6.4.3 การฝึกอบรมด้านวิชาการเทคนิคต่างๆ เพื่อสร้างวิทยากรท้องถิ่นในประเด็นสำคัญๆ ที่อยู่ในแผนแม่บท โครงการและกิจกรรมต่างๆ วิทยากรเหล่านี้จะไปขยายผลในหมู่บ้านของตนเอง การฝึกอบรมทำได้ในเครือข่ายหรือในระดับตำบล ฝึกอบรมไม่เพียงแต่เทคนิควิธีทำแต่รวมถึงวิธีการจัดการการดำเนินงาน การทำบัญชี เป็นต้น

2.1.6.4.4 การจัดองค์กรภายในว่าหมู่บ้านไหนควรผลิตอะไร จัดการเรียนรู้อะไร จัดการตลาดอย่างไรประสานกับองค์กรต่างๆ ภายนอกอย่างไร หน่วยงานราชการที่มีโครงการอยู่แล้วและพร้อมจะสมทบ หรือเครือข่ายชุมชน หุ้นส่วนพันธมิตรอื่นๆจะประสานกันอย่างไรเพื่อให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนที่บางอย่างไม่จำกัดอยู่แต่ในหมู่บ้านและตำบลของตนเองแต่เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายใหญ่และระบบที่กว้างขวางออกไปเป็นระบบการพึ่งตนเอง มีกำลังต่อรองและป้องกันตนเองจากการรุกรานของตลาดทุนและตลาดบริโภคดีกว่า(เสรี พงศ์พิศ.

2.1.6.5 ผลการทำแผนแม่บทชุมชน (1)

เสรี พงศ์พิศ กล่าวไว้ว่า สารต่อไปนี้เป็นกรอบและเกณฑ์คร่าวๆ วัดผลสัมฤทธิ์ของการทำประชาพิชญ์หรือการทำแผนแม่บทชุมชนอาจจะหาดัชนีชี้วัดอื่นๆที่มีรายละเอียดครบครันกว่านี้ได้ (จาก outcome ไปสู่ output)

2.1.6.5.1 หลุดพ้นวิถีคิดแบบพึ่งพาตนเอง เป็นตัวของตัวเอง

2.1.6.5.2 หลุดพ้นจากวัฒนธรรมอุปถัมภ์เข้าสู่วัฒนธรรมข้อมูล
ความรู้ก่อนนี้มีคนอุปถัมภ์กำชู ดูแลเอาใจใส่ เป็นพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยง หัวหน้า ลูกพี่ เป็นทั้งนักการเมือง ข้าราชการ เอ็นจีโอจะทำอะไรต้องไปคอยถามคนเหล่านี้เพราะไม่มีข้อมูล ไม่มีความรู้ วันนี้ชุมชนต้องตัดสินใจด้วยข้อมูลและความรู้ไม่ใช่ด้วยสัมพันธ์ที่ดีขึ้นต่อคนอื่นที่บอกและสั่งให้ทำโน่นทำนี่ ชาวบ้านกลายเป็นลูกไล่หรือลิ่วล้อของคนเหล่านั้นตลอดมาวันนี้ชาวบ้านเป็นตัวของตัวเองพวกเขาไม่ได้ “โง่ จน เจ็บ” อย่างที่พูดและเชื่อกันมานาน

2.1.6.5.3 หลุดพ้นจากวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบรับมาเรียนแบบรูด สืบค้น สืบราว วิจัย พัฒนา แสวงหาความรู้ใหม่ด้วยตนเอง เรียนรู้แบบรับคือการท่องจำท่องสูตร เลียนแบบ แสวงหาแต่สูตรสำเร็จ คิดเองไม่เป็นวันนี้ชุมชนเริ่มมีความเชื่อมั่นว่าความรู้ไม่ใช่อะไรที่มีไว้สำหรับอภิสิทธิ์ชนคนธรรมดาสามัญก็เรียนรู้และสร้างความรู้ใหม่ได้

2.1.6.5.4 หลุดพ้นจากวิถีคิดและวิถีจัดการแบบแยกส่วนมาคิดแบบ เชื่อมโยง และจัดการแบบผนึกพลัง (synergy) ก่อให้เกิดผลทวีคูณ และต้องเติมอีกด้วยว่าจัดการแบบชุดให้เกื้อกูลกัน (cluster) ทำให้ประหยัดทรัพยากร แรงงาน เงิน เวลาและได้ผลมากกว่าทำเป็น เรื่องๆ โดยไม่สัมพันธ์กัน

2.1.6.5.5 ชุมชนเกิดความเชื่อมั่นในตัวเอง ภูมิใจในรากเหง้า วัฒนธรรมค้นพบ “ทุน” ศักยภาพที่แท้จริงของตนเองจนกล้า “ลงทุน” โดยไม่ต้องรอรัฐช่วย ถ้าช่วย ก็ถือว่า “ต่อยอดสมทบ”

2.1.6.5.6 เกิดวงจรชีวิตใหม่ในชุมชน ชุมชนจัดการชีวิตของตนเอง เป็นระบบ ตัดสินใจได้เองว่าจะกิน จะอยู่ จะทำอะไร อย่างไร ด้วยเหตุนี้จึงเรียกแผนแม่บทชุมชนอีกชื่อหนึ่งว่า แผนชีวิตของชุมชน

2.1.6.5.7 เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนที่สร้างหลักประกันความมั่นคง และระบบสวัสดิการให้ครอบครัววันนี้และวันหน้ายามแก่เฒ่าความสำคัญอยู่ที่ “ระบบ” ระบบคือ ความสัมพันธ์หรือปฏิสัมพันธ์ (interaction) ระหว่างปัจเจกหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ถ้าจัดการความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ สังคมและวิถีชีวิตได้ดี ชีวิตก็จะดี เศรษฐกิจก็จะมั่นคงวันนี้และวันหน้า (เสรี พงศ์พิศ. 2549 :168-169)

2.1.6.6 เอกสารและสื่อประกอบการเรียน

สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์ กล่าวว่า เอกสารและสื่อประกอบการเรียน เป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ของนักศึกษา เอกสารที่ใช้ประกอบของการเรียนสถาบัน แบ่งออกได้เป็น 6 ประเภท ดังนี้

2.1.6.6.1 ใบมอบหมายงาน การเรียนในทุกวิชาจะต้องมีการปฏิบัติใบมอบหมายงานที่ประกอบไปด้วยลักษณะของงานที่มอบหมายและวิธีปฏิบัติ ทั้งที่เป็นงานเดี่ยวรายบุคคล หรือเป็นงานกลุ่ม จึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก จนแทบจะกล่าวได้ว่า เป็นไปได้ที่จะมีการเรียนการสอนในวิชาใด โดยไม่มีใบมอบหมายงาน

2.1.6.6.2 ใบความรู้ คือข้อเขียนหรือบทความที่อาจารย์ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้เขียนขึ้นหรือผู้อื่นเขียนขึ้นแล้วอาจเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการเรียนวิชานั้นๆ โดยทั่วไป “ใบความรู้” ใ้ชื่อว่า “ใส่ป่าแบกหาม” ที่ไม่เกี่ยวข้องกับสัมพันธกับชีวิตและชุมชนของผู้เรียน

2.1.6.6.3 เอกสารประกอบการเรียน คือการนำใบความรู้และใบมอบหมายงานในข้อ 1 และข้อ 2 มารวมเล่มเอกสารประกอบการเรียนบางวิชาเกิดขึ้นจากการนำใบความรู้และใบงานไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้จริง แล้วปรับปรุงขึ้นมาเป็นเอกสารประกอบการเรียนในภาคการศึกษาต่อไป

2.1.6.6.4 คู่มือนักศึกษา คือ แนวปฏิบัติสำหรับนักศึกษาในวิชาที่มีการมอบหมายงานที่มีรายละเอียด เช่นจะต้องคิดหัวข้อโครงการ เขียนเค้าโครงการของโครงการ ปฏิบัติโครงการ การเขียนรายงานผลโครงการ และการนำเสนอที่ต้องมีคู่มือก็เพื่อช่วยให้นักศึกษาสามารถคิดหัวข้อโครงการ สามารถปฏิบัติโครงการและเขียนรายงานผลโครงการ ได้อาจารย์อาจจัดกิจกรรมในชั้นเรียนประกอบคู่มือเพื่อช่วยให้นักศึกษาสามารถคิดหัวข้อโครงการได้ตรงประเด็น และเป็นประโยชน์แก่นักศึกษาหรือชุมชนของการเขียนวิธีปฏิบัติโครงการก็มีความสำคัญมากต่อการไปปฏิบัติในชีวิตหรือในชุมชนจริง อาจารย์อาจจัดให้มีการฝึกปฏิบัติเป็นตัวอย่างในชั้นเรียนด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การสาธิต การแสดงบทบาทสมมุติ หรืออาจารย์ลงชุมชนร่วมกับนักศึกษา หนังสือเรียนคือหนังสือที่เขียนขึ้นหรือร่วมกันเขียนขึ้น โดยผู้ทรงคุณวุฒิและหรืออาจารย์ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้วิชานั้นๆ

2.1.6.6.5 หนังสืออ่านเสริมความรู้คือ หนังสือที่ผู้อื่นจัดพิมพ์ขึ้น อาจารย์ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้วิชานั้นๆพิจารณาเห็นว่าเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อวิชานั้นๆ โดยทั่วไปจะมีหลายเล่มต่อวิชาอาจารย์แบ่งหนังสือที่มีจำนวนมากให้นักศึกษาแบ่งกันไปอ่านที่บ้านแล้วสรุปย่อเป็นเอกสารนำมาเสนอเพื่ออภิปรายกันในชั้นเรียนใครอ่านตอนไหนก็สรุปและนำมาเสนอตอนนั้น การทำเช่นนี้จะเหมือนทุกคนได้อ่านทุกเล่ม และไม่ใช้การเขียน

รายชื่อหนังสือประกอบเค้าโครงการเรียนไว้หลายๆโดยไม่มีการอ่าน สำนักงานสถาบันในส่วนกลาง มีหน้าที่จัดหาและส่งหนังสือที่มีการระบุไว้ในเค้าโครงการเรียนทุกวิชาส่งไปให้ทุกศูนย์การเรียนรู้ เพื่อปวงชน และศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต ที่มีการเรียนการสอนในวิชานั้นๆ อย่างไรก็ตาม หากอาจารย์เห็นว่าหนังสืออื่นใดที่เหมาะสมกับท้องถิ่นตนก็สามารถจัดหาเพิ่มได้

นอกจากเอกสารแล้ว ยังมีสื่อประกอบการเรียนในรูปแบบอื่นด้วย โดยเฉพาะวีซีดีที่บันทึกการบรรยายของอาจารย์ผู้รับผิดชอบวิชา ผู้ทรงคุณวุฒิ และวิทยากรรวมทั้งแหล่งข้อมูลต่างๆ ในอินเทอร์เน็ตที่แนะนำในเค้าโครงการเรียนรู้แต่ละสาขา และที่อาจารย์แต่ละวิชาจะแนะนำเพิ่มเติม(สุรเชษฐเวชพิทักษ์, 2555 : 116-117)

2.1.7 การประเมินผลการเรียน

สุรเชษฐ เวชพิทักษ์ กล่าวว่า การประเมินผลการเรียนของนักศึกษาใช้วัตถุประสงค์ทั่วไปตามปรัชญาของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนและวัตถุประสงค์เฉพาะของแต่ละวิชาหรือกลุ่มเฉพาะแต่ละวิชาวัตถุประสงค์ทั่วไปในการจัดการศึกษาของสถาบันคือการศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคลและชุมชน

การเปลี่ยนแปลงในชีวิตผู้เรียนระดับบุคคล ที่เรียนโดย“เอาชีวิตเป็นตัวตั้ง” ประกอบด้วยการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ เช่น จากกระบวนทัศน์แบบหวังพึ่งพาผู้อุปถัมภ์ (สัมพันธ์เชิงอำนาจแล้วตั้ง) เป็นกระบวนทัศน์แบบพึ่งตนเองและพึ่งพากันในเครือข่าย (สัมพันธ์กันบนความเท่าเทียมแนวนอน) จากกระบวนทัศน์แบบบริ โภคนิยมเป็นกระบวนทัศน์แบบพอเพียง จากกระบวนทัศน์แบบกว้างไกล-แยกส่วนเป็นกระบวนทัศน์แบบบูรณาการ-องคร์วม ฯลฯ และการจัดการชีวิตส่วนตัว-ครอบครัว ให้มีคุณภาพ ดำเนินชีวิตอย่างมีหลักคิด หลักการ ความรู้ และคุณธรรม ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลักศาสนา และคำสอนของบรรพบุรุษ มีการวางแผน เป้าหมายและแผนชีวิต โดยเฉพาะแผนเวลา แผนอาชีพ แผนการเงิน และแผนสุขภาพ แล้วปฏิบัติ ประเมินผล และปรับปรุงแผนอย่างต่อเนื่อง

การเปลี่ยนแปลงในระดับชุมชนหรือท้องถิ่น ที่การศึกษากับการพัฒนาบูรณาการเป็นเนื้อเดียวกัน หมายถึง การศึกษาเป็นการพัฒนาไปในตัว ไม่ใช่เป็นการมารับการศึกษาเพื่อนำความรู้ไปพัฒนาชุมชนใดๆ ก็ได้หลังสำเร็จการศึกษา แต่เป็นการศึกษาที่เน้นการปฏิบัติเพื่อร่วมกันฟื้นฟูหรือสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนของคนที่สามารถพึ่งตนเองและพึ่งพากันในเครือข่าย ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระหว่างประเทศ

การประเมินการเปลี่ยนแปลงในทั้งสองระดับดังกล่าว ทำตลอดทั้งกระบวนการ โดยอาศัยกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุก

ภาคส่วน ได้แก่ ผู้เรียน ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น ธารณชนอาจารย์ ผู้บริหารสถาบัน และหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่กำกับดูแลสนับสนุนการศึกษา

การประเมินแต่ละวิชา คำนึงถึงวัตถุประสงค์ทั่วไปของสถาบันที่กล่าวมา และบูรณาการอยู่ในการประเมินผลตามวัตถุประสงค์เฉพาะของแต่ละวิชา โดยแยกไม่ออกจากวิธีการจัดการเรียนรู้ในวิชานั้นๆ

การจัดกระบวนการเรียนรู้ของทุกวิชาในทุกหลักสูตรเน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ เพื่อสร้างความรู้ใหม่ (การจัดการความรู้) โดยอาจารย์นำปฏิบัติกิจกรรมมอบหมายงานไปปฏิบัติที่บ้าน/ที่ทำงานในชุมชนการทำโครงการเดี่ยว/กลุ่มการศึกษาดูงานในแหล่งเรียนรู้ต่างๆ โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี และประสบการณ์จากสื่อต่างๆ ทั้งสื่อบุคคล(อาจารย์พิเศษ วิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติและนานาชาติ) สื่อสิ่งพิมพ์และสื่อโสตทัศนกรรมอินเทอร์เน็ต

การประเมินผลการเรียนของสถาบันปัจจุบันยังคงอิงวิธีการของสถาบันอุดมศึกษาเพื่ออาชีพ นั่นคือประเมินผลผ่านคะแนนที่อาจารย์เป็นผู้ให้ อย่างไรก็ตาม ได้เริ่มมีการพัฒนารูปแบบการประเมินให้สอดคล้องกับแนวคิดสถาบันอุดมศึกษาเพื่อชีวิตและชุมชนขึ้นบ้างแล้วในบางวิชา โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินและให้คะแนนตนเอง รวมทั้งขอให้ ผู้มีส่วนร่วมได้เสีย จากกิจกรรม งาน และ โครงการ เช่น ครอบครัว ชุมชนร่วมประเมินด้วย โดยมีแนวทางในการให้คะแนน ดังนี้

2.1.7.1 การเข้ากลุ่มเรียนและการมีส่วนร่วม ทั้งที่ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชน เครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต และศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชน โดยทั่วไปให้ประมาณ 15 คะแนนกรณีที่พบกลุ่มเรียน 5 ครั้ง อาจแบ่งเป็นครั้งละ 3 คะแนน โดยจัดให้นักศึกษาลงชื่อพร้อมเวลามาและกลับไว้เป็นหลักฐาน

2.1.7.2 การเขียนเรียงความเรื่อง “สิ่งที่ข้าพเจ้าได้เรียนรู้หลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในวันนี้” ที่ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตและศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชน โดยทั่วไปให้ประมาณ 15 คะแนน กรณีพบกลุ่มเรียน 5 ครั้ง ให้เขียนทุกๆ ครั้งๆ ละ 3 คะแนน ผู้ที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมก็ไม่สามารถเขียนได้ว่าได้เรียนรู้อะไรสิ่งทีเขียนประกอบด้วยสิ่งที่ได้เรียนรู้ ความรู้สึกต่อการเรียนรู้ ความคิดที่เกิดขึ้น และประโยชน์ที่ได้รับ อาจารย์ตรวจและบันทึกคะแนนจากการอ่านเรียงความ และเขียนแต่ละคนโดยอาจทำสำเนาหรือคัดลอกบางชิ้นที่เป็นตัวอย่างดี ๆ ไว้สำหรับตัวอย่างสำหรับนักศึกษารุ่นต่อไปรวมทั้งใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุงวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ การสะท้อนกลับ (feedback) ของอาจารย์ต่อสิ่งที่นักศึกษาเขียนดังกล่าวมีความสำคัญมากต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา

2.1.7.3 การทำงานหรือโครงการที่ได้มอบหมาย และการศึกษาดูงานไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติที่บ้าน/ที่ทำงานในชุมชนในแหล่งเรียนรู้ดูงาน โดยทั่วไปจะแบ่งคะแนนการเขียนและการนำเสนอเค้าโครง(วัตถุประสงค์และแผนดำเนินการ)กับคะแนนทำรายงานผลการปฏิบัติงานหรือโครงการ

2.1.7.3.1 เค้าโครงของงาน โดยทั่วไปให้ประมาณ 10 คะแนน อาจแบ่งเป็นเอกสารเค้าโครง 5 คะแนนและการนำเสนอเค้าโครงโดยวาจา 5 คะแนน โดยมีแบบให้คะแนน เป็นแนวทางการให้คะแนน

2.1.7.3.2 รายงานผลการปฏิบัติงานหรือโครงการ โดยทั่วไปให้ประมาณ 20 คะแนนอาจแบ่งเป็นส่งตรงเวลา 3 คะแนน ความสมบูรณ์ของรายงาน 12 คะแนน การนำเสนอรายงานผลของโครงการด้วยวาจา 5 คะแนน โดยมีแบบให้คะแนนเป็นแนวทางในการให้คะแนน

2.1.7.4 การอ่านหนังสือเสริมการเรียน เพื่อให้ให้นักศึกษาได้อ่านตามที่เขียนไว้ในเค้าโครงการเรียนแต่ละวิชา(ไม่ใช่เขียนไว้เลขๆ)โดยแบ่งกันอ่านนำมาสรุปในชั้นเรียนโดยทั่วไปให้ 10 คะแนน อาจแบ่งเป็นคะแนนการเขียนสรุปใจความสำคัญจากการอ่าน 5 คะแนน นำเสนอโดยวาจา 5 คะแนนการนำเสนอโดยวาจาไม่ทำโดยการอ่านที่เขียนสรุปมา แต่ให้ใช้วิธี “เล่าสรุป” ให้สั้นที่สุดให้เพื่อนร่วมชั้นฟัง(เป็นการฝึกอ่านเพื่อจับใจความสำคัญในตัวเอง)หากนักศึกษาเริ่มนำเสนอโดยวิธีอ่านอาจารย์จะขอความกรุณาให้หยุดอ่าน แล้วใช้วิธีถาม-ตอบแทน หากไม่ได้อ่านและสรุปเองก็ยากที่จะตอบได้อาจารย์ใช้วิจารณ์คุณของการให้คะแนนเอกสารและการนำเสนอ

2.1.7.5 นักศึกษาประเมินและให้คะแนนตนเองโดยทั่วไปให้ 5 คะแนนโดยให้นักศึกษาใช้แบบให้คะแนนตนเอง การให้นักศึกษาให้คะแนนตนเองนี้ใช้เปรียบเทียบกับการให้คะแนนของอาจารย์ในข้อต่อไปว่าตรงหรือแตกต่างกันมากน้อยแค่ไหน

2.1.7.6 อาจารย์หรือคนใกล้ชิดหรือชุมชน(ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการทำโครงการของนักศึกษา)ประเมินและให้คะแนนนักศึกษา จากการสังเกตของอาจารย์และ/หรือบุคคลอื่นๆในรายวิชานั้นๆปัจจุบันให้ระหว่าง 5 ถึง10 คะแนนโดยใช้แบบให้คะแนนตนเองฉบับเดียวกับที่นักศึกษาใช้ โดยคะแนนที่ให้นี้อาจตรงหรือกับที่นักศึกษาให้ตนเองก็ได้ เจตนาของข้อ 5 ข้อ 6 นี้ก็เพื่อให้อาจารย์ได้เปรียบเทียบมุมมองของอาจารย์หรือผู้อื่นกับมุมมองของนักศึกษาต่อการเปลี่ยนแปลงของตน

2.1.7.7 คะแนนสอบปลายภาค ระหว่าง 20 ถึง30คะแนนไม่เน้นวัดความรู้ความจำจากหนังสือ แต่เน้นที่การสรุปความคิดรวบยอดแนวคิดสำคัญๆที่เกี่ยวข้องกับวิชานั้นๆ

รวมทั้งความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ในวิชานั้นๆ โดยใช้คำถามประเภทเขียนตอบความคิดเห็นตามความเข้าใจของผู้เรียนเองเป็นหลักการสอนในระดับปริญญาตรีมี 4-6 ข้อใช้เวลาทำชั่วโมงต่อวิชาการประเมินผลในระดับปริญญาตรีให้เกรดโดยอิงกลุ่มโดยให้คะแนนที่(T-score) โดยตัดเกรดรวมจากฐานนักศึกษาทุก ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนรวมกันหรืออาจ อิงเกณฑ์ ในกรณีที่คณะกรรมการตัดสินผลการสอบเห็นว่าควรใช้อิงเกณฑ์ในวิชานั้นๆ เกณฑ์ที่ใช้ในกรณีอิงเกณฑ์ขณะนี้ มีดังนี้

86 - 100 = A	66 - 70 = C
81 - 85 = B+	61 - 65 = D+
76 - 80 = B	56 - 60 = D
71 - 75 = C+	00 - 55 = E

(สุรเชษฐเวชชพิทักษ์. 118-120)

โดยสรุป จากแนวคิดการจัดการเรียนรู้บูรณาการ มหาวิทยาลัยชีวิตการจัดการเรียนการสอนแนวคิดที่ทำให้นักศึกษาเกิดความคิดทางปัญญาการผสมผสานความรู้หรือบูรณาการความรู้การจัดการกระบวนการเรียนรู้การจัดการศึกษาที่บูรณาการการเรียนรู้กับการพัฒนาชีวิตและชุมชนแผนแม่บทชุมชนเอกสารและสื่อประกอบการเรียนการสอนประเมินผลการเรียนผู้วิจัยจะได้นำไปใช้ในการจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการในครั้งนี้

2.2 แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนแบบบูรณาการเกิดขึ้นในสมัยของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey, 1993) สมัยที่เรียกว่า Progressive Education การจัดการศึกษาในยุคดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากนักปรัชญาชาวเยอรมันชื่อ Herbart (ปลายปี 1890) ซึ่งมีความเชื่อในเรื่องการศึกษาพบว่าเราสามารถเชื่อมโยงความคิดรวบยอดของวิชาต่างๆ ที่มีในหลักสูตร ได้อย่างน้อย 2 วิชาขึ้นไปและด้วยวิธีการเชื่อมโยงดังกล่าวจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับจากการเรียนการสอนมาประยุกต์ใช้ได้ ในสถานการณ์ใหม่ๆ หรือเรื่องที่จะเรียนรู้ใหม่ได้ต่อไป

Dewey และเพื่อนร่วมงานได้นำแนวคิดของ Herbart มาเป็นแนวทางในการจัดหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนและ Dewey ได้เน้นถึงแนวคิดเรื่องการเรียนรู้ร่วมกัน (Cooperative Learning) ว่าการเรียนรู้ร่วมกันจะนำไปสู่การเรียนรู้และเข้าใจ โลกรอบตัวและความสามารถในการจัดวางตัวเองได้อย่างเหมาะสมในสังคมในกลุ่ม Progressive Education นี้มีความเชื่อว่าการศึกษาคงต้องพัฒนาผู้เรียนในลักษณะเบ็ดเสร็จทั้งตัว (The Whole Child) มิใช่เฉพาะเรื่องหรือด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้นต่อมาวิพอกทสกี (Vygotsky, 1998) ซึ่งเป็นนักปรัชญากลุ่มสังคมนำแนวคิดของกลุ่ม

Progressive Education มาสานต่อแต่เน้นการเรียนรู้ในแง่ของการพัฒนาทางสังคมและในแง่ของกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่แนวคิดของกลุ่มนี้คือความคิดของมนุษย์นั้นมีลักษณะทางสังคมซึ่งเกิดจากการที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นสิ่งต่างๆรอบตัวผู้เรียนมิได้มีบทบาทเพียงเป็นสิ่งเร้าให้เกิดการเรียนรู้เท่านั้นแต่มีความหมายเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ของผู้เรียนและประสบการณ์ต่างๆที่เป็นทางนำไปสู่การเรียนรู้ที่นั่นจัดว่าเป็นกระบวนการทางสังคม

จากแนวคิดของนักปรัชญาทั้งสองกลุ่มนี้จึงทำให้เกิดการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการขึ้นซึ่งการจัดการเรียนการสอนแบบนี้ถือว่าเป็นเสมือนเครื่องมือที่เปิดประตูโลกของการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง (กรมวิชาการ, 2539 : 3-7)

1. ความหมายของการบูรณาการ

วัฒนาพรระยับทุกข์ (2542 : 46) ได้กล่าวถึงความหมายของการบูรณาการไว้ดังนี้บูรณาการหมายถึงการนำเอาศาสตร์สาขาวิชาต่างๆที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้ากันเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการจะเน้นองค์รวมของเนื้อหามากกว่าองค์ความรู้แต่ละรายวิชาและเน้นถึงการสร้างความรู้ของผู้เรียนมากกว่าการให้เนื้อหาโดยตัวครู

อรทัยมุลคำ (2544 : 10) ได้กล่าวถึงความหมายของการบูรณาการไว้ว่าการบูรณาการหมายถึงการนำเอาศาสตร์สาขาวิชาต่างๆที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้ากันเพื่อประโยชน์ในการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนหลักสูตรที่พัฒนาหรือดำเนินการด้วยวิธีบูรณาการแล้วเราเรียกว่าหลักสูตรบูรณาการ (Integrated Curriculum) คือหลักสูตรที่นำเอาเนื้อหาของแต่ละวิชาต่างๆมาหลอมรวมเข้าด้วยกันทำให้เอกลักษณ์ของแต่ละวิชาหมดไปเกิดไปด้วยวิธีบูรณาการเราก็เรียกว่าการเรียนการสอนแบบบูรณาการ (Integrated Instruction) คือเน้นที่องค์รวมของเนื้อหามากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละรายวิชาและเน้นที่การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญกว่าการบอกเนื้อหา

พิเศษฉินวงศ์ (2548 : 28) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการว่าการบูรณาการหมายถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยมีการเชื่อมโยงและผสมผสานกระบวนการสอนการสร้างคุณธรรมให้สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียนในหน้าความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

2.2.1 หลักการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

ธีระชัยปुरुณโชติ (2540 : 17-18) กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการไว้ว่าในยุคปัจจุบันที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วการดำเนินชีวิตมีการแข่งขันสูงบุคคลต้องเรียนรู้พัฒนาตนเองและต้องปรับตัวอยู่ตลอดเวลาการดำเนินชีวิตและ

แก้ปัญหาต่างๆจำเป็นต้องเชื่อมโยงประยุกต์ใช้ความรู้ที่หลากหลายสัมพันธ์กันเข้าด้วยกันทำให้การเรียนรู้แบบแยกส่วนที่แยกเนื้อหาแต่ละวิชาออกจากกันไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงของการดำเนินชีวิตการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมีลักษณะการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันทั้งภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีความหมายเข้าใจว่าสิ่งต่างๆที่ดำรงอยู่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันและสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตความรู้ประสบการณ์และคุณลักษณะที่เกิดจากการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ซึ่งความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการพอสรุปได้ดังนี้คือ

2.2.1.1 สิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันไม่ได้จำกัดว่าจะเกี่ยวข้องกับวิชาใดวิชาหนึ่ง โดยเฉพาะในการดำเนินชีวิตและแก้ปัญหาต่างๆจำเป็นต้องใช้ความรู้และทักษะจากหลายสาขาวิชาร่วมกันแก้ปัญหาการเรียนรู้เนื้อหาวิชาต่างๆในลักษณะบูรณาการจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิชาและความสัมพันธ์ของวิชาต่างๆกับชีวิตจริง

2.2.1.2 การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการช่วยให้เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างความคิดรวบยอดในศาสตร์ต่างๆทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายเนื้อหาและกระบวนการที่เรียนในวิชาหนึ่งอาจช่วยส่งเสริมการเรียนรู้อีกวิชาหนึ่งได้

2.2.1.3 การสอนที่สัมพันธ์เชื่อมโยงความคิดรวบยอดจากหลายๆสาขาวิชาเข้าด้วยกันช่วยให้เกิดการถ่ายโอนการเรียนรู้ (transfer of learning) ช่วยเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนเข้ากับชีวิตจริงและก็จะสามารถเชื่อมโยงชีวิตจริงภายนอกห้องเรียนกับสิ่งที่เรียนได้ทำให้ผู้เรียนเข้าใจว่าสิ่งที่ตนเรียนมีประโยชน์หรือนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

2.2.1.4 หลักสูตรและการเรียนการสอนแบบบูรณาการมีประโยชน์ในการลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาต่างๆปัจจุบันความรู้และข้อมูลต่างๆเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วมีเรื่องที่ต้องเรียนรู้เพิ่มขึ้นข้อมูลความรู้ที่เพิ่มขึ้นบางครั้งมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันการเรียนรู้แบบบูรณาการจึงเหมาะสมมากกว่าที่แต่ละวิชาจะเพิ่มเนื้อหาเข้าไปในวิชาของตน

2.2.1.5 การเรียนรู้แบบบูรณาการสามารถตอบสนองความสามารถของผู้เรียนซึ่งมีหลายด้านได้เช่นความสามารถทางภาษาศาสตร์ความคล่องของร่างกายและการเคลื่อนไหวดนตรีสังคมความเข้าใจตนเองและสนองต่อความสามารถที่จะแสดงออกและการตอบสนองทางอารมณ์รวมทั้งทักษะต่างๆเช่นทักษะการจัดการความรู้

2.2.1.6 กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้โดยผู้เรียน (constructivism) กระบวนการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนรู้และสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในโลกของการเรียนรู้ยุคข้อมูล

ข่าวสารไร้พรมแดนได้อย่างมีประสิทธิภาพหน่วยศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด (2544 : 1) ได้ให้หลักการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการไว้ว่า

2.2.1.6.1 เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการได้ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2.2.1.6.2 ให้นักเรียนได้ร่วมทำงานเป็นกลุ่มโดยกิจกรรมที่นักเรียนได้ปฏิบัติควรเป็นกิจกรรมที่หลากหลายและเป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้จากสื่อหรือแหล่งเรียนรู้ที่เป็นของจริง

2.2.1.6.3 เน้นการสร้างความตระหนักเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่ถูกต้องให้ผู้เรียนเป็นคนดีเป็นคนเก่งดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขบนพื้นฐานของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามและประเพณีไทย

2.2.1.6.4 เน้นการจัดประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้เอง

2.2.1.6.5 เน้นบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกกล้าคิดกล้าทำและกล้าตัดสินใจทำในสิ่งที่ถูกต้องหรือมีความกล้าหาญทางจริยธรรม

อรรถยุทธสุนทร (2545 : 22) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการไว้ว่าการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการยึดหลักการสำคัญ 3 ประการดังนี้หลักที่หนึ่งยึดจุดประสงค์ในการเรียนรู้ซึ่งเป็นจุดประสงค์ใหญ่ครอบคลุมทุกบริเขตของสมรรถภาพของมนุษย์ซึ่งนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายแต่จะมุ่งเน้นการตอบสนองหลักสูตรมากกว่าผู้เรียนหลักที่สองยึดกิจกรรมการเรียนรู้มีแนวทางดังนี้ให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำหมายถึงให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งทางทฤษฎีความรู้ที่ครอบคลุมด้านต่างๆของผู้เรียนสาระของกิจกรรมต้องสอดคล้องกับชีวิตและสังคมภูมิหลังของนักเรียนในแนวคิดนี้จะเน้นวิธีการมากกว่าหลักสูตรหลักที่สามยึดผู้เรียนเป็นหลักในการกำหนดจุดประสงค์ของกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดหลักความชอบความสนใจความถนัดการมีเวลาของผู้เรียนเป็นต้น

หน่วยศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด (2544 : 12) ได้กล่าวถึงรูปแบบในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการไว้ว่าในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการนิยมจัดใน 2 รูปแบบดังต่อไปนี้

1. การบูรณาการระหว่างวิชา (Interdisciplinary) แบ่งได้ 4 ระดับคือ
  - 1.1 แบบสอดแทรก (Infusion Instruction)
  - 1.2 แบบขนาน (Parallel Instruction)

1.3 แบบสหวิทยาการ (Multidisciplinary Instruction)

1.4 แบบข้ามวิชาหรือสอนเป็นคณะ (Transdisciplinary Instruction)

การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการครูผู้สอนจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักเรียนในลักษณะของ “หน่วยการเรียนรู้” (Unit) ซึ่งก่อนที่จะเห็นหน่วยการเรียนรู้ครูผู้สอนต้องวางแผนในการจัด “แกน” (Core) ขึ้นมาก่อนแล้วจึงนำเนื้อหาวิชาต่างๆมาผสมผสานให้เหมาะสมสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนมาเสริม “แกน” นั้นให้สมบูรณ์ซึ่งแกนที่จะนำมาสร้างเป็นหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการมี 5 ประเภทดังนี้

1. แกนที่เป็นหัวเรื่อง
2. แกนที่เป็นปัญหา
3. แกนที่เป็นความคิดรวบยอด
4. แกนที่เป็นค่านิยม

การจัดหน่วยการเรียนรู้ (Unit)

หลักการสิ่งแวดล้อม

ผู้เรียน

1. หน่วยเนื้อหาวิชา (Subject-Matter) มุ่งเน้นเนื้อหาในวิชาหรือหัวข้อเรื่องต่างๆ
2. หน่วยความสนใจ (Center of Interest Unit) มุ่งที่ความสนใจและความถนัดของผู้เรียน
3. หน่วยสร้างเสริมประสบการณ์ (Intergration Experience) มุ่งเน้นที่ผลการเรียนรู้ซึ่งจะนำไปสู่การปรับพฤติกรรมและการปรับตัวของผู้เรียนการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการนับได้ว่ามีประโยชน์และส่งผลโดยตรงกับผู้เรียนเนื่องจากการสอนแบบบูรณาการเชื่อมโยงความคิดรวบยอดของศาสตร์ต่างๆเข้าด้วยกันทำให้ผู้เรียนเรียนรู้สิ่งต่างๆอย่างมีความหมายต่อเนื่องและสอดคล้องกับชีวิตจริงโดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมการสอนแบบบูรณาการนับเป็นการสอนที่สามารถเชื่อมโยงวิชาหนึ่งเข้ากับวิชาอื่นๆในการสอนให้เหมาะสมกับธรรมชาติในการเรียนรู้ของมนุษย์ดังนั้นน่าจะเป็นเหตุผลในการสนับสนุนการเชื่อมโยงวิชาต่างๆเข้าด้วยกันดังนี้

3.1 ลดความซับซ้อนของเนื้อหาวิชาต่างๆในหลักสูตรซึ่งทำให้การเรียนรู้ในวิชาต่างๆมากขึ้น

3.2 ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับชีวิตจริงได้และในทางกลับกันสามารถเชื่อมโยงชีวิตจริงกับสิ่งที่เรียนช่วยให้เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างความคิดรวบยอดในศาสตร์ต่างๆทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีความหมาย

3.3 การสอนแบบบูรณาการช่วยตอบสนองการเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา(Multiple Intelligence) ซึ่งสนองต่อความสามารถของผู้เรียนในหลายด้านเช่นภาษาคณิตศาสตร์การมองเห็นที่ ความคล่องของร่างกายและการเคลื่อนไหวดนตรีสังคมหรือมนุษยสัมพันธ์ความรู้ความเข้าใจตนเอง ซึ่งสนองต่อความสามารถที่แสดงออกและตอบสนองทางอารมณ์(Emotional Intelligence)

3.4 การสอนแบบบูรณาการเป็นการสอนที่สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ของผู้เรียนโดยตัวผู้เรียนเอง (Constructivism) ซึ่งกำลังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางใน วงการศึกษา

ศุวิทย์มุลคำและอรัญญ์มุลคำ (2543 : 168) ยังกล่าวอีกว่าการออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ด้วยวิธีการทำงานร่วมกันถือเป็นหลักสำคัญอย่างยิ่งเพราะผู้เรียนจะได้มีโอกาสสร้าง ปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้กันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างหลากหลายซึ่ง สอดคล้องกับอรัญญาสุชาติ โนบล (2545 : 22) ที่กล่าวว่าจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ นับได้ว่ามีประโยชน์และส่งผลโดยตรงกับผู้เรียนเนื่องจากการเชื่อมโยงความคิดรวบยอดของ ศาสตร์ต่างๆเข้าด้วยกันทำให้ผู้เรียนเรียนรู้สิ่งต่างๆอย่างมีความหมายต่อเนื่องและสอดคล้องกับชีวิต จริงโดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อย่าง เหมาะสม

ความสำคัญของการบูรณาการ

ประเทืองทอามาตย์(2547 : 23-24) ได้กล่าวถึงความสำคัญและสาเหตุที่ต้องบูรณาการ หลักสูตรและการเรียนการสอนไว้ว่า

1. วิถีชีวิตจริงของคนเรามีเรื่องราวต่างๆที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ไม่ได้แยกออกจากกันเป็นเรื่องๆแบบรายวิชา
2. ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีขึ้นและเรียนรู้ที่มีความหมายเมื่อมีการบูรณาการเข้ากับชีวิตจริงได้เรียนรู้ในสิ่งที่ใกล้ตัวและขยายกว้างออกไป
3. การขยายตัวของความรู้ในปัจจุบันมีเรื่องใหม่ๆเพิ่มขึ้นมากมายจำเป็นต้องเลือก เฉพาะสาระสำคัญในวิชาต่างๆมาบูรณาการเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยใช้เวลาเท่าเดิม
4. ไม่มีหลักสูตรวิชาใดเพียงวิชาเดียวที่เป็นความรู้สำเร็จรูปและสามารถนำไปใช้ แก้ปัญหาทุกอย่างที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงได้
5. เนื้อหาวิชาต่างๆที่ใกล้เคียงกันหรือเกี่ยวข้องกันควรนำมาเชื่อมโยงกันเพื่อให้ผู้เรียน เรียนรู้ที่มีความหมายลดความซ้ำซ้อนทางเนื้อหาวิชาลดเวลาแบ่งเบาภาระของครูผู้สอน
6. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ความคิดความสามารถและทักษะที่หลากหลาย

ข้อดีของการบูรณาการ

1. ช่วยให้เกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนมองภาพในองค์รวม
2. ช่วยให้ผู้เรียนนำภาพที่ได้มาผสมผสานสัมพันธ์กันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและนำไปใช้ในวิถีชีวิตได้
3. เป็นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางสามารถปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมค่านิยม และหลักศาสนาได้
4. เป็นการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนได้เรียนรู้ตลอดชีวิต
5. เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้แบบประชาธิปไตย

ข้อจำกัดในการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

1. ระบบการบริหารจัดการเรียนการสอนยังไม่เอื้อต่อการเรียนการสอนแบบบูรณาการ
2. หลักสูตรพุทธศักราช 2521 และ 2524 ฉบับปรับปรุง 2533 เนื้อหายังเป็นเอกเทศแต่ละรายวิชามีเนื้อหาสาระมากเกินไปการจัดการเรียนการสอนของครูเร่งรัดสอนให้ครบเนื้อหาจึงไม่สามารถจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการได้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง
3. ครูผู้สอนแต่ละคนเคยผ่านการเรียนในระบบแยกส่วนเป็นรายวิชาจนฝังใจ รวมถึงยังไม่มีความรู้ความเข้าใจและสร้างทัศนคติที่ดีต่อการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการทำให้การเรียนการสอนแบบบูรณาการเป็นแบบแนวคิดที่ยังไม่นำไปสู่การปฏิบัติหรือถ้าเริ่มปฏิบัติการสอนก็เต็มไปด้วยความรู้สึกที่ไม่มั่นใจและยังขาดแรงเสริมที่จริงจังจากระบบการจัดการศึกษาของรัฐ

กรมวิชาการ (2545 : 43) ได้เสนอรูปแบบของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสหวิทยาการเป็นการบูรณาการในเนื้อหาและกลุ่มสาระการเรียนรู้มาเชื่อมโยงจัดการเรียนการสอนเป็นเรื่องเดียวกันโดยนำกลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นหลักและนำกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นมาบูรณาการเช่นนำกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาเป็นแกนเรื่องโดยนำหัวข้อเรื่องอื่นมาบูรณาการเช่นนำกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาเป็นแกนเรื่องโดยนำหัวข้อเรื่องวันขึ้นปีใหม่เจ้าจอมปราชนุย์เป็นตัวตั้งภาษาไทยศึกษาวรรณคดีที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์เรื่องใดเรื่องหนึ่งสังคมศึกษาพระราชประวัติและเหตุการณ์สำคัญในรัชสมัยของพระองค์ ศิลปะศึกษาเกี่ยวกับดนตรีและนาฏศิลป์การวาดภาพ เป็นต้น

อรรถนุสาธุลี โนบล (2545 : 22) ได้กล่าวถึงรูปแบบในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการไว้ว่ารูปแบบการสอนแบบบูรณาการ (Models of Integration) มีอยู่ 4 รูปแบบสหวิทยาการ (Multidisciplinary Instruction) เป็นการบูรณาการโดยครูหลายคนหลายวิชาวางแผนและกำหนดหัวเรื่องปัญหาแนวคิดร่วมกันกำหนดชิ้นงาน/โครงการ โดยเชื่อมโยงวิชาต่างๆร่วมกันแล้วต่างคนต่าง

แยกสอนภายใต้หัวข้อปัญหาแนวคิดเดียวกัน โดยร่วมกันกำหนดว่าจะแบ่งงานหรือโครงการ ออกเป็นงานหรือ โครงการย่อยๆ ให้ผู้เรียนทำในแต่ละรายวิชาครูสอนและประเมินผลงานหรือ โครงการแต่ละชิ้นในส่วนที่ตนเองสอนผู้เรียนได้เรียนรู้จากครูหลายคนในหัวเรื่อง ปัญหาและแนวคิดเดียวกันทำให้สามารถเชื่อมโยงความรู้จากวิชาต่างๆมาสร้างสรรค์งานได้

ในการปฏิรูปการศึกษา แต่ก็ยังเป็นไปในลักษณะเดิมๆคือ การบูรณาการภายในวิชา (intradisciplinary) และบูรณาการระหว่างวิชา (interdisciplinary) ซึ่งมีความหมายเฉพาะการบูรณา การเนื้อหาวิชาเท่านั้นแท้จริงการบูรณาการหลักสูตรทำได้หลายลักษณะ ดังนี้

การบูรณาการวิชา (Integrated by subjects) เป็นการบูรณาการระดับที่ใหญ่ที่สุดเพราะมี ผลกระทบต่อการจัด โครงสร้างหลักสูตรและการบริหารจัดการวิชาที่มีการบูรณาการกันบ่อยมากคือ วิชาสังคมศึกษากับวิชาวิทยาศาสตร์เพราะเป็นวิชาที่เกี่ยวกับชีวิตและนักศึกษาสัมผัสพบเห็นได้ใน ชีวิตประจำวันส่วนการบูรณาการวิชาอื่นๆ ที่พบได้อีก เช่นวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ หรือ คณิตศาสตร์กับภาษาไทย เป็นต้น การบูรณาการเฉพาะบางช่วง หรือตลอดทุก ช่วงชั้นก็ได้ แต่ช่วงชั้นที่ทำให้หลักสูตรบูรณาการมากที่สุด ได้แก่ระดับอนุบาลและระดับ ประถมศึกษา ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลายมักบูรณาการในระดับการเรียนการ สอน รายวิชามากกว่าเพราะต้องการให้นักเรียนมีความรู้ลึกในวิชานั้นๆแต่ก็จะมีการเพิ่มเติม โดยให้ นักเรียนทำโครงการที่บูรณาการหลายวิชาไว้ด้วยกัน

จำนวนวิชาในหลักสูตรบูรณาการมักเน้นเฉพาะวิชาหลักที่มีความสำคัญและสัมพันธ์กับ ชีวิตจริงวิชาหลักที่นำมาจัดเสมอคือ วิชาการใช้ภาษา (ซึ่งบางครั้งแยกเป็นวิชาการอ่าน และวิชาการ เขียน) วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาสังคมศึกษาและวิชาคณิตศาสตร์เมื่อหลักสูตรต้องการจัดหลักสูตรแบบ บูรณาการรายวิชาผู้สอนจะต้องวางแผนร่วมกันกำหนดหัวข้อเรื่อง (Themes) หรือประเด็นคำถาม สำคัญ (Essential questions) สร้างกิจกรรมหรือเรื่องราวที่น่าชีวิตจริงสภาพการณ์ที่เป็นจริงมาเป็น ตัวตั้งในการทำหน่วยการเรียนรู้

บูรณาการการเรียนการสอน (Integrated by Learning management)

บูรณาการทักษะ (Integrated by skills) บูรณาการในลักษณะนี้เป็นได้ทั้งภายในวิชา เดียวกันหรือบูรณาการหลายวิชาที่บูรณาการทักษะในวิชาเดียวกัน เช่น บูรณาการทักษะการฟัง การ พูด การอ่าน การเขียนการสรุป การนำเสนอ ในวิชาภาษาที่บูรณาการทักษะในหลายวิชา เช่น ทักษะ การคิดทักษะการจัดการ และทักษะการวิจัย (ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็น ในการดำเนินชีวิต) เป็นต้นวิชาที่ มักบูรณาการด้วยทักษะ จำเป็นต้องมีการวางแผนร่วมกันเพราะเกี่ยวข้องกับผู้สอนหลายวิชา ผู้สอน จะต้องมาตกลงกันเกี่ยวกับเนื้อหาลำดับความยากง่าย จะแยกสอนเป็นวิชาหรือสอนเป็นทีมครูต้อง

ร่วมกันกำหนดคำถามสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และทักษะที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนให้ครบถ้วนและเหมาะสมอีกทั้งให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่องที่จะเรียนด้วย

การบูรณาการลักษณะนี้ใช้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นโครงการ (Projects) ประเด็นปัญหา (Issues) สภาพชุมชน (Community) อาชีพ (Careers) หรือแม้แต่ศาสนา การจัดทำหลักสูตรในลักษณะโมดูล (Modules) ก็อยู่ในประเภทนี้

บูรณาการสื่อเทคโนโลยี (Integrated by technology) การจัดหลักสูตรโดยนำสื่อเทคโนโลยีมาบูรณาการนั้นน่าจะทำได้ง่ายและจำเป็นในสภาวะการณปัจจุบันเพราะทุกวิชาสามารถใช้เทคโนโลยีบูรณาการในการเรียนการสอนได้แม้แต่วิชาเทคโนโลยีเองก็ใช้เนื้อหาวิชาอื่น เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สุขศึกษาฯ เป็นสื่อการเรียนรู้ได้ บูรณาการในลักษณะนี้ เรียกว่า เป็นบูรณาการแบบคู่ขนานการบูรณาการ โดยแหล่งเรียนรู้ก็จัดอยู่ในประเภทนี้การบูรณาการบริหารจัดการ (Integrated by management) ตัวอย่างของการบูรณาการประเภทนี้เช่นการนำนักศึกษามาเรียนรวมกัน (Cross-age integrated curriculum) การให้ผู้สอนสอนร่วมกัน (Team teaching) เป็นต้น การจัดหลักสูตรอาจแยกเป็นรายวิชาหรือจัดแบบบูรณาการวิชาก็ได้แต่วิธีที่เหมาะสมน่าจะเป็นการจัดหลักสูตรแบบโมดูล

ขอบเขตและการจัดลำดับการเรียนรู้ในหลักสูตรบูรณาการทุกแบบเป็นสิ่งปกติที่ผู้สอนต้องคำนึงถึงคือ ความยากง่ายตามระดับชั้นและวัยความซับซ้อนจากน้อยไปหามาก หรือจากสิ่งใกล้ตัวไปสู่ไกลตัว อย่างไรก็ตามในการจัดทำหลักสูตรบูรณาการ มักจะกระทำสิ่งต่อไปนี้ด้วย คือ

1. จัดการเรียนการสอนโดยใช้เนื้อหาที่สัมพันธ์กับชีวิตเป็นตัวตั้งจัดเนื้อหาในลักษณะหัวข้อเรื่องหรือโครงการหรือบูรณาการ โดยเน้นสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้ เช่น ศาสนา เทคโนโลยี เป็นต้นมีการวางแผนร่วมกันไม่ใช่ผู้สอนต่างคนต่างทำ มิฉะนั้นจะเกิดความซับซ้อน แม้จะใช้การบูรณาการแบบคู่ขนานคือผู้สอนต่างคนต่างสอน โดยนำเนื้อหาของอีกวิชาหนึ่งมาบูรณาการแต่ก็ต้องตกลงกันในส่วนของเนื้อหาที่จะนำไปบูรณาการเพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนไม่ว่าจะบูรณาการด้วยวิธีใดก็มักใช้วิธีการสอนแบบกำหนดหัวข้อเรื่อง (Themes) เป็นส่วนใหญ่เพราะ 1. ผู้เรียนเข้าใจง่ายและเห็นความเกี่ยวข้องกับชีวิตจริง

2. สามารถบูรณาการได้มากกว่า 2 รายวิชาในการจัดการเรียนการสอนย่อมหนีไม่พ้นการประเมินผลซึ่งต้องควบคู่ไปด้วยกัน คำถามชวนคิดก็คือการประเมินผลการเรียนการสอนแบบบูรณาการ จะทำอย่างไรได้บ้าง คำตอบคือประเมินผลด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายเช่น สังเกตพฤติกรรมแล้วบันทึกผลสังเกต ใช้แบบทดสอบ ให้ตอบคำถามย่อยๆท้ายบทให้ทำโครงการ/ชิ้นงาน/สิ่งประดิษฐ์ ให้นำเสนอผลงานหรืออภิปรายผลงานของตนหรือของเพื่อน เป็นต้น

ประเมินโดยบูรณาการพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ไปพร้อมๆ กันจากการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงาน สร้างชิ้นงานแล้ววัดความรู้และทักษะจากการให้สาธิตและแสดงผลงานวัดเจตคติจากการทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์และสนุกสนานประเมินจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เช่น ประเมินจากผลงานหลายๆ ชิ้น ประเมินจากการทำงานกลุ่มหลายๆ ครั้ง ประเมินทักษะการทำงานจากความคล่องแคล่วและความชำนาญประเมินโดยการบูรณาการทักษะที่ต้องการวัดเช่น บูรณาการความรู้กับทักษะอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างที่สุดคล้องกันบูรณาการทักษะกับ ค่านิยม เป็นต้น ประเมินจากกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเช่น ครู นักศึกษา(ประเมินตนเอง) เพื่อน คนในชุมชน เป็นต้น

จากการวิเคราะห์สังเคราะห์แผนการสอนหรือหน่วยการเรียนรู้ทั้งหลายพบว่า การประเมินผลการเรียนการสอนแบบบูรณาการจะเกิดขึ้นควบคู่กับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และประเมินโดยการใช้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง (Performance Assessments) แล้วประเมินจาก ชิ้นงาน/ผลงานที่เกิดจากการปฏิบัติพฤติกรรมที่พึงประสงค์ขณะกำลังปฏิบัติความรู้ที่ได้จากการ นำเสนอผลงาน ตอบคำถามได้ชัดเจนมีข้อมูลและเหตุผลสนับสนุนดังนั้น เครื่องมือการประเมินผล การเรียนการสอนที่เหมาะสมที่สุด คือ Rubrics (วิธีการให้คะแนนที่สามารถบูรณาการสิ่งที่ต้องการ ประเมินได้มากกว่า 2 ลักษณะขึ้นไป) และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในเชิงประจักษ์คือผล สัมฤทธิ์หรือคุณภาพของผู้เรียนจากสาระสำคัญ แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ความหมายของการบูรณาการหลักการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการขั้นตอนในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการรูปแบบในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการการจัดหน่วย การเรียนความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการข้อดีข้อจำกัดของการบูรณาการ ผู้วิจัยจะ ได้นำไปเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการต่อไป

2.3. แนวคิดในการสอนผู้ใหญ่

คาร์ล โรเจอร์ ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาในกลุ่มมนุษยนิยม ได้ให้แนวทางความคิดเกี่ยวกับการสอนว่า ผู้ใหญ่ โดยให้ความสำคัญกับบทบาทของครูที่สอนผู้ใหญ่ว่า ควรจะเป็นผู้อำนวยการ ความสะดวกเพื่อการเรียนรู้นอกจากนั้น ได้กล่าวถึงบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างผู้อำนวยการ ความสะดวกกับผู้เรียนว่า ขึ้นอยู่กับทัศนคติของผู้อำนวยการความสะดวกรวม 3 ประการที่เป็นคุณสมบัติ สำคัญ คือ

1. การให้ความไว้วางใจ และความนับถือยกย่องแก่ผู้เรียน
2. การมีความจริงใจต่อผู้เรียน
3. การมีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจ รวมทั้งการตั้งใจฟังผู้เรียนพูด

นอกจากทัศนคติ 3 ประการที่กล่าวมาแล้วโรเจอร์ยังได้ชี้ให้เห็นแนวทาง เพื่อการ
อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้รวมทั้งสิ้นอีก 9 ประการ ดังนี้

1. ต้องเริ่มต้นในการสร้างบรรยากาศภายในกลุ่มเพื่อให้เกิดประสบการณ์ที่ดีใน
ชั้นเรียน
2. ควรช่วยให้เกิดจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน ของแต่ละบุคคลในชั้นเรียน รวมทั้ง
จุดมุ่งหมายของกลุ่มด้วย
3. ควรจะดำเนินการเรียนการสอนไปตามความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน
เพราะว่ามีความหมายสำหรับนักศึกษาอย่างมาก และถือว่าเป็นพลังจูงใจที่จะก่อให้เกิดผลสำเร็จ
ทางการเรียนอันสำคัญยิ่ง
4. จะต้องพยายามจัดการเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ (Resource for Learning) ให้
เป็นไปได้อย่างกว้างขวางและแลดูเป็นเรื่องง่ายๆ สำหรับผู้เรียนด้วย
5. ควรจะต้องมีความเข้าใจตนเองในฐานะเป็น "แหล่งความรู้ที่มีความคล่องตัว
และยืดหยุ่นได้" ในการที่สมาชิกในกลุ่มอาจจะสามารถนำมาใช้ให้เกิดคุณประโยชน์ต่อการเรียนรู้
6. ในการแสดงออกต่อสมาชิกในกลุ่มผู้เรียน เขาจะต้องยอมรับทั้งทางด้านเนื้อหา
วิชาการและด้านทัศนคติหรืออารมณ์ของผู้เรียน คือพยายามที่จะก่อให้เกิดความพอดิกันทั้งสองด้าน
สำหรับสมาชิกแต่ละคนและรวมทั้งกลุ่ม
7. เพื่อที่จะให้บรรยากาศในห้องเรียนดำเนินไปด้วยดี ผู้อำนวยการความสะดวก
สามารถช่วยให้เกิดขึ้นได้ ด้วยการเปลี่ยนฐานะตนเองเป็นเสมือนหนึ่งผู้เรียน เช่น มีฐานะเป็น
สมาชิกของกลุ่มโดยการร่วมแสดงความคิดเห็นได้เช่นเดียวกับผู้เรียนแต่ละคน
8. ควรจะได้เริ่มต้นแสดงความรู้สึก ให้เกิดขึ้นในกลุ่มเมื่อมีความคิดเห็น แต่ไม่ใช่
โดยการบังคับหรือวิธีการข่มขู่ ซึ่งความคิดที่แสดงออกมานั้นสมาชิกอื่นๆ อาจจะยอมรับฟังหรือไม่
รับฟังก็ได้
9. ตลอดเวลาของการมีประสบการณ์ร่วมกันในห้องเรียน ผู้อำนวยการความสะดวก
จะต้องมีความอ่อนโยนอยู่ตลอดเวลา ในการแสดงออกเพื่อการรับรู้อารมณ์ต่างๆ อย่างลึกซึ้งและ
จะต้องพยายามรับรู้และยอมรับว่าตัวเองก็ย่อมจะมีข้อจำกัดอยู่หลายประการด้วยกัน

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

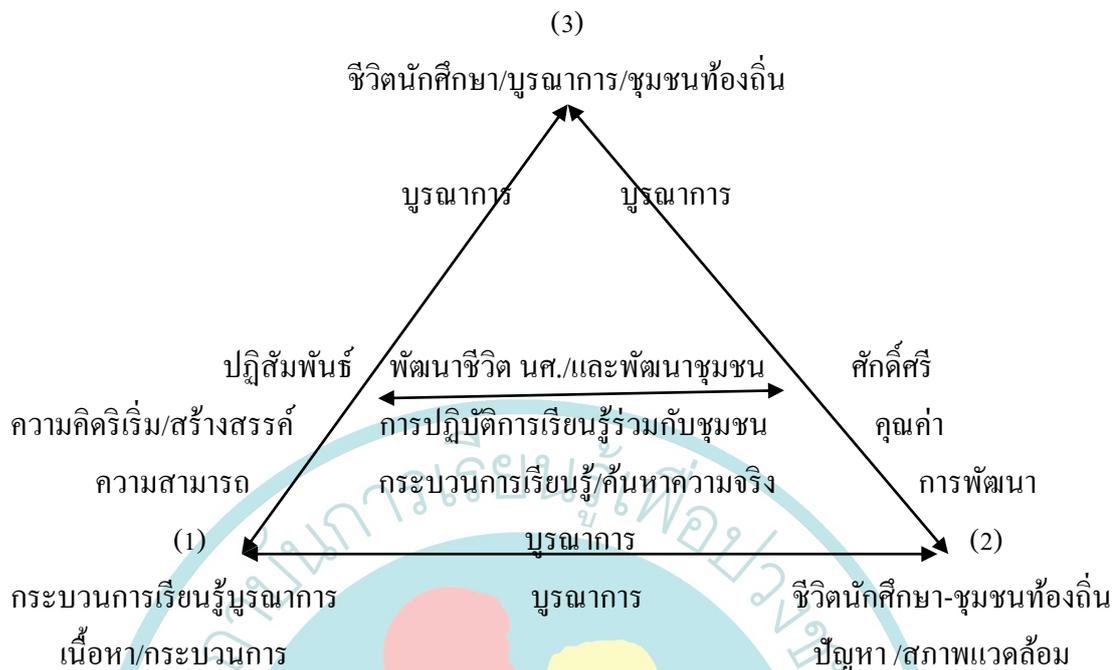
การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ชีวิตนักศึกษาและชุมชนท้องถิ่นเป็นตัวตั้ง เป็นเนื้อหาการเรียนรู้แบบบูรณาการ ทำให้นักศึกษาเกิดการพัฒนาตนเอง อยู่อย่างมีศักดิ์ศรี มีอยู่มีกิน ในท้องถิ่นตน พึ่งตนเองได้ และร่วมเรียนรู้บูรณาการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน นักศึกษาและอาจารย์รับผิดชอบร่วมกันในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสมมุติฐานหรือความเชื่อทางปรัชญาถือว่ามนุษย์ในฐานะเป็นผู้มีความรู้สำนึกคิดจะต้องมีความสามารถในการคิดและค้นหาความจริงได้ด้วยตนเอง การศึกษาจะต้องท้าทายให้ค้นคว้าด้วยตนเอง โดยการเรียนรู้อย่างกว้างขวางมากขึ้น และการส่งเสริมให้มีการท้าทายใหม่ๆ การมุ่งมั่นในการค้นหาความจริงกระบวนการแบบนี้ของเปาโลเฟร์ เป็นการกระทำคนให้เป็นคน สุนทร สุนนทชัย.(2523).สุวัฒน์วัฒนวงศ์.(2555) นอกจากนี้การพัฒนาคณะจะต้องตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่ามนุษย์ที่มีความต้องการสิ่งต่างๆ อยู่เสมอ ให้การยอมรับตัวครูผู้สอน โดยให้ครูเป็นผู้มีบทบาท มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาและได้ฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง สิ่งที่ได้รับการพัฒนาต้องมีความหมายต่อชีวิตและความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ตลอดจนให้การสนับสนุนอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง พร้อมทั้งใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ของ มัลคอล์ม โนลส์ (Malcolm S.knowes) ที่เรียกว่า “แอนดราโกยี”(Andragogy)เป็นศาสตร์หรือศิลปะในการช่วยผู้ใหญ่ในการเรียนรู้ได้ดี (M.S.Knowles. 1954)

แผนภูมิที่ 1

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากแผนภูมิที่ 1 ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัยที่ผู้วิจัยได้ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการได้ปรับประยุกต์ใช้แนวคิดและทฤษฎีที่ได้ศึกษาในเบื้องต้นทั้งหมดและนำมาเขียนเป็นแผนภูมิที่ 1 ภาพที่ 2.1 ในการอธิบายกรอบแนวคิดของผู้วิจัยโดยการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการจะบูรณาการทั้งหมด 3 เรื่องคือ 1) การบูรณาการการเรียนรู้กับชีวิตนักศึกษา 2) การบูรณาการการเรียนรู้กับชุมชนเป้าหมาย 3) การบูรณาการวิชาที่เรียนในภาคเรียนที่ 1/2556 โดยเอาชีวิตนักศึกษาและชุมชนเป็นตัวตั้ง เนื้อหากระบวนการเรียนรู้ที่อยู่ในชุมชนเรียนรู้ทั้งหมดเอาสภาพปัญหา บริบทสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันสรุปบทเรียนร่วมกันและพัฒนาปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องร่วมกันกับชุมชนอาจารย์เป็นผู้ร่วมเรียนรู้กับนักศึกษาด้วยเมื่อนักศึกษาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนเรียนรู้ จะทำให้นักศึกษาอาจารย์และคนในชุมชนได้พัฒนาศักยภาพตนเองเกิดการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา ความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ทำให้ได้แผนการพัฒนาชุมชนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมคิด ร่วมปฏิบัติร่วมรับผลประโยชน์ซึ่งเป็นแผนแม่บทชุมชนที่ผ่านการประชาคมจากคนในชุมชนเพื่อนำไปปฏิบัติร่วมกันต่อไปแล้วทำให้เกิดการพัฒนาตาม 2 ตัวชี้วัดดังนี้

1. นักศึกษาพึ่งตนเองได้/อยู่อย่างมีศักดิ์ศรี/มีอยู่มีกินในท้องถิ่น
2. ชุมชนเข้มแข็ง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด มีรูปแบบและขั้นตอนวิธีดำเนินการ ดังต่อไปนี้

รูปแบบในการวิจัย วิธีการและเทคนิคที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

ใช้การผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงปริมาณกับการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ร่วมวิจัย

1. ผู้ร่วมวิจัยได้แก่นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2556 คณะศิลปศาสตร์สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง 2 รวม 19 คนและอาจารย์ 2 คน ผู้นำชุมชน 5 คน รวมจำนวน 26 คน เนื่องจากนักศึกษา 19 คนนี้เป็นกลุ่มที่ผู้วิจัยมีหน้าที่รับผิดชอบเป็นอาจารย์ประจำในการจัดการเรียนรู้ โดยตรง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยเอกสารที่ผู้ร่วมวิจัยได้พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ(มคอ.3) คู่มือนักศึกษาของศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนร้อยเอ็ด

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่เป็นผู้ร่วมวิจัย
2. แบบประเมินผลการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแบบหรือแนวทางของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนประกอบด้วย

- 2.1 แบบลงชื่อและเวลาเรียนสำหรับนักศึกษา
- 2.2 เรียงความเรื่อง“สิ่งที่ข้าพเจ้าได้เรียนรู้หลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในวันนี้”
- 2.3 การทำงานหรือโครงการที่ได้มอบหมาย และการศึกษาดูงาน
- 2.4 การอ่านหนังสือเสริมการเรียนรู้
- 2.5 การประเมินและให้คะแนนตนเอง
- 2.6 การประเมินและให้คะแนนโดยอาจารย์หรือคนใกล้ชิดหรือชุมชนรวมทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการทำโครงการของนักศึกษา

2.7 การสอบปลายภาค เน้นที่การสรุปความคิดรวบยอด (แนวคิดสำคัญ) ที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการในภาคเรียนนั้นรวมทั้งความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น จากการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้คำถามประเภทเขียนตอบความคิดเห็นตามความเข้าใจของผู้เรียนเป็นหลัก

การสร้างและพัฒนาคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการ มีวิธีการจัดทำดังต่อไปนี้
  - 1.1 ศึกษาทบทวนหลักสูตร แนวคิด และวิธีการจัดการเรียนรู้ แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การวัดและประเมินผลการศึกษาของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนและการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้(มคอ.3)
  - 1.2 จัดประชุมวิพากษ์แผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการที่สร้างขึ้นเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ ทั้งเนื้อหา กระบวนการ กิจกรรม โดยที่ปรึกษา อาจารย์ประจำอาจารย์ที่เลี้ยง ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อนำมาปรับปรุงให้เป็นแผนที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและสอดคล้องกับชีวิตนักศึกษาและชุมชนท้องถิ่น
2. คู่มือนักศึกษามีขั้นตอนวิธีการสร้างและทดสอบคุณภาพ ของคู่มือนักศึกษาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือประกอบการวิจัย ดังนี้
  - 2.1 นำคู่มือประกอบด้วย เนื้อหาวัตถุประสงค์ แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สื่ออุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ เวลาเรียน หน่วยการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล
  - 2.2 นำคู่มือนักศึกษาที่สร้างขึ้นเสร็จแล้วให้นักศึกษา 6 คน อ่านอย่างพิจารณาพร้อมให้ข้อเสนอแนะในการนำไปปรับปรุงแก้ไข โดยคัดเลือกนักศึกษากลุ่มเก่ง 2 คน กลุ่มปานกลาง 2คน และกลุ่มอ่อน 2 คน เพื่อนำไปเป็นแนวทางการปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.3 นำคู่มือนักศึกษาที่ปรับปรุงแก้ไขเสร็จแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ และนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษา ที่เป็นผู้ร่วมวิจัย มีขั้นตอนวิธีการสร้างและทดสอบคุณภาพ ของแบบสอบถาม ดังนี้

กำหนดประเด็นพฤติกรรมของนักศึกษา อันเป็นผลจากการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

1.2 กำหนดประเด็นคำถามให้เหมาะสมกับพฤติกรรม

1.3 สร้างแบบสอบถาม

1.4 ตรวจสอบด้านรูปแบบ เนื้อหา และภาษาให้มีความเหมาะสมและชัดเจน

1.5 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักศึกษา ที่ไม่ใช่กลุ่มผู้ร่วมวิจัย เพื่อดูความถูกต้อง ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ ความสะดวกในการเข้าถึงตรงกันหรือไม่ นำผลที่ได้จากการทดลองมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำไปใช้กับนักศึกษาที่เป็นผู้ร่วมวิจัยต่อไป

2. แบบการประเมินผลการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามปรัชญาของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนและวัตถุประสงค์เฉพาะของแต่ละวิชาหรือกลุ่มวิชา ที่มุ่งจัดการศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคลและชุมชน

2.1 แบบบันทึกการเข้ากลุ่มเรียนและการมีส่วนร่วมทั้งที่ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชน เครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตและศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชน โดยทั่วไปมีสัดส่วนประมาณ ร้อยละ 15 โดยจัดให้นักศึกษาลงชื่อพร้อมเวลามาและกลับไปไว้เป็นหลักฐาน

2.2 เรียงความเรื่อง “สิ่งที่ข้าพเจ้าได้เรียนรู้หลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในวันนี้” ที่ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต และ ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนมีสัดส่วนประมาณ ร้อยละ 15 โดยให้เขียนทุกๆ ครั้ง ผู้ที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมก็ไม่สามารถเขียนได้ว่าได้เรียนรู้อะไร สิ่งที่ยืนยันประกอบด้วยสิ่งที่ได้เรียนรู้ ความรู้สึกต่อการเรียนรู้ความคิดที่เกิดขึ้น และประโยชน์ที่ได้รับ อาจารย์ตรวจและบันทึกคะแนนจากการอ่านเรียงความ และเขียนความเห็นของอาจารย์ให้แต่ละคน โดยอาจทำสำเนาหรือคัดลอกบางชิ้นที่เป็นตัวอย่างดี ๆ ไว้สำหรับเป็นตัวอย่างสำหรับนักศึกษารุ่นต่อไป รวมทั้งใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุงวิธีการจัดการกระบวนการเรียนรู้ การสะท้อนกลับ (feedback) ของอาจารย์ต่อสิ่งที่นักศึกษาเขียนดังกล่าวมีความสำคัญมากต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา

2.3 แบบประเมินผลการทำงานหรือโครงการที่ได้มอบหมาย และการศึกษาดูงาน ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติที่บ้าน/ที่ทำงานในชุมชนในแหล่งเรียนรู้ดูงาน โดยแบ่งคะแนนให้การเขียนและการนำเสนอเค้าโครง(วัตถุประสงค์และแผนดำเนินการ) กับคะแนนการทำรายงานผลการ

ปฏิบัติงานหรือโครงการ

2.4 แบบประเมินผลการอ่านหนังสือเสริมการเรียนรู้ เพื่อให้ให้นักศึกษาได้อ่านตามที่เขียนไว้ในเค้าโครงการเรียนแต่ละวิชา(ไม่ใช่เขียนไว้เฉยๆ) โดยแบ่งกันอ่านนำมาสรุปในชั้นเรียนให้สัดส่วนร้อยละ 10 โดยอาจแบ่งเป็นการเขียนสรุปใจความสำคัญจากการอ่านร้อยละ 5

2.5 แบบประเมินและให้คะแนนตนเองของนักศึกษาต่อการประเมิน ร้อยละ 5 การให้นักศึกษาให้คะแนนตนเองนี้ใช้เปรียบเทียบกับการให้คะแนนของอาจารย์ในข้อต่อไปว่าตรงหรือแตกต่างกันมากน้อยแค่ไหน

2.6 แบบประเมินโดยอาจารย์หรือคนใกล้ชิดหรือชุมชน (ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการทำโครงการของนักศึกษา) ประเมินและให้คะแนนนักศึกษาจากการสังเกตของอาจารย์และ/หรือบุคคลอื่นๆ ในรายวิชานั้นๆ ในสัดส่วนระหว่าง ร้อยละ 5 ถึง 10 โดยใช้แบบประเมินฉบับเดียวกับที่นักศึกษาใช้ โดยคะแนนที่ให้นี้อาจตรงหรือกับที่นักศึกษาให้ตนเองก็ได้เจตนาของข้อ 5 ข้อ 6 นี้ก็เพื่อให้อาจารย์ได้เปรียบเทียบกับมุมมองของอาจารย์หรือผู้อื่น กับมุมมองของนักศึกษาต่อการเปลี่ยนแปลงของตน

2.7 ข้อสอบปลายภาค ระหว่าง ร้อยละ 20 ถึง 30 ไม่นับวัดความรู้ความจำจากหนังสือ แต่เน้นที่การสรุปความคิดรวบยอดแนวคิดสำคัญๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชานั้นๆ รวมทั้งความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น จากการเรียนรู้ในวิชานั้นๆ โดยใช้คำถามประเภทเขียนตอบความคิดเห็นตามความเข้าใจของผู้เรียนเองเป็นหลัก

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัย ได้ดำเนินการดังนี้

1. ปฐมนิเทศสร้างความเข้าใจ และขอความร่วมมือจากนักศึกษา เพื่อให้การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. ศึกษาการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ที่ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง ใช้เวลาเรียนเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ วันละ 9 ชั่วโมง เป็นเวลา 16 สัปดาห์ จำนวน 288 ชั่วโมง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือที่กล่าวมา

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณได้แก่ระดับคะแนนจากแบบบันทึกและแบบประเมินต่างๆที่ผู้ร่วมวิจัยสร้างขึ้นและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยอาศัยคำสำคัญจากเรียงความที่ผู้ร่วมวิจัยเขียนรวมทั้งจากรายงานผลการทำงานและโครงการต่างๆของผู้ร่วมวิจัยดังต่อไปนี้

1. การแยกแยะข้อมูลเป็นหมวดหมู่ ได้แก่

1.1 การพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชน เครื่องข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวงได้แก่การประชุมพัฒนาแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้ การปฐมนิเทศนักศึกษา การศึกษาทฤษฎีสู่การพัฒนาแผนงานและโครงการเพื่อพัฒนาชีวิต การศึกษาชุมชน ประชาพิจารณ์แผนแม่บทชุมชน จัดนิทรรศการ จัดมหกรรมความรู้

1.2 ผลการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชน เครื่องข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง

1.2.1 ผลการพัฒนานักศึกษา ได้แก่ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาของวิชาต่างๆ และปฏิบัติได้จริง มีคุณภาพชีวิตดีขึ้นขณะเรียนมีความสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ใฝ่เรียนรู้และมีจิตสาธารณะ

1.2.2 ผลการพัฒนางานวิชาการ บูรณาการเรียนรู้กับชีวิตจริง และพัฒนาชุมชน จนเห็นผลปรากฏชัดเจนเป็นรูปธรรม ผลงานโครงการของนักศึกษา 19 เรื่องได้รับการยอมรับทางวิชาการและจากชุมชน การจัดอบรม สัมมนาวิชาการได้รับการตอบรับและยอมรับจากภายนอก

1.2.3 ผลการพัฒนาระบบการเรียนรู้ได้แก่ ชีวิตนักศึกษาดีขึ้นตั้งแต่ขณะเรียนเรียนแล้วช่วยตนเองได้และช่วยคนอื่นได้ ชุมชนเข้มแข็งกระบวนการเรียนรู้ได้รับการยอมรับและสนับสนุน

1.2.4 ผลการจัดกระบวนการเรียนส่งผลต่อความสัมพันธ์กับภายนอกการตอบสนองและการยอมรับจากท้องถิ่นและจากสังคมต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ความพึงพอใจของภาคีในความร่วมมือ(ชุมชน อปท. สถาบัน องค์กร)การยอมรับและขอความร่วมมือจากหน่วยงาน องค์กรต่างๆ

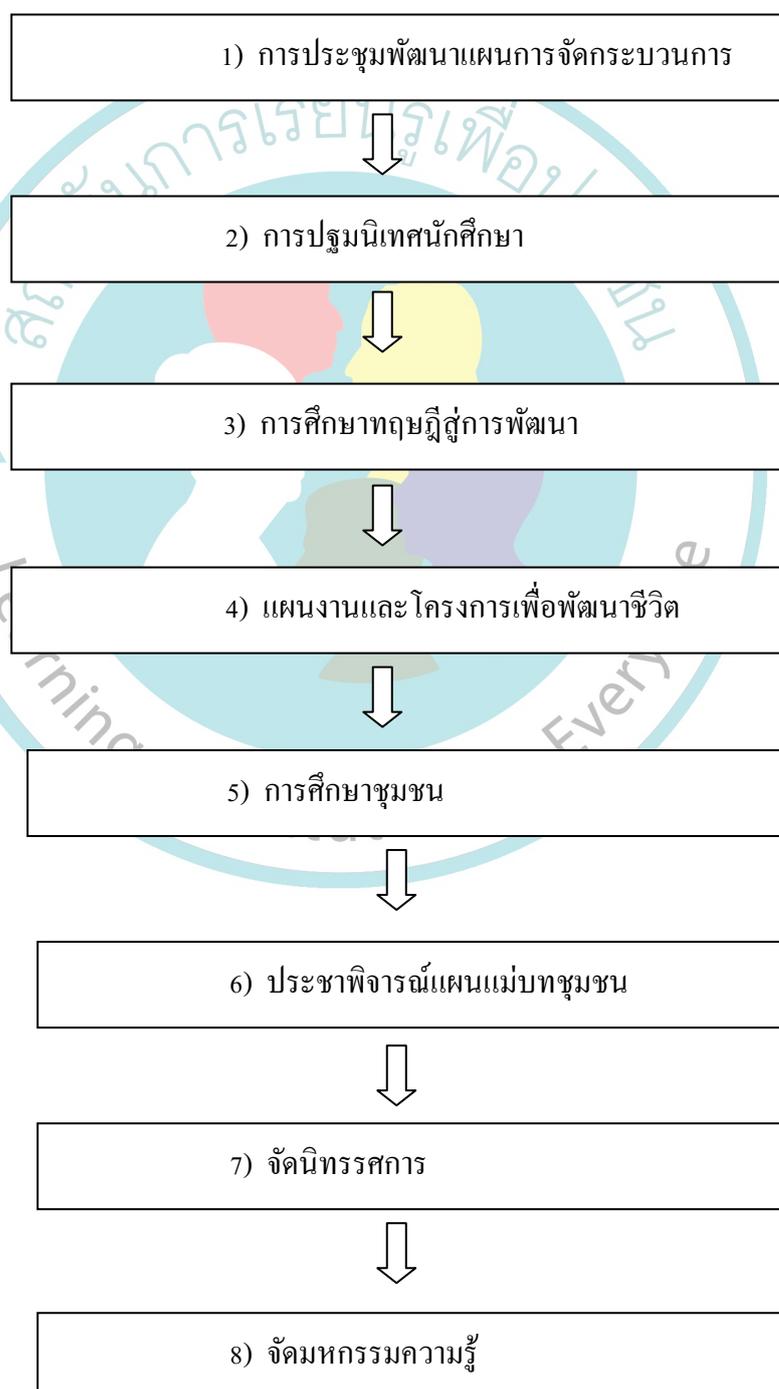
2. การทำข้อสรุปชั่วคราวโดยการเชื่อมโยงคำเข้าด้วยกัน คือจัดกลุ่มคำที่มีลักษณะเดียวกันหรือเรื่องเดียวกันเข้าด้วยกัน แล้วอธิบายความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเพื่อให้ได้ข้อสรุปชั่วคราวเกี่ยวกับเรื่องหรือประเด็นที่ทำการศึกษาในแต่ละชุด

3. การสร้างบทสรุปเขียนเชื่อมโยงข้อสรุปชั่วคราวแต่ละชุดเข้าด้วยกัน ตามลำดับความเกี่ยวข้อง ข้อสรุปชั่วคราวจากข้อสรุปชั่วคราวย่อย จนกระทั่งได้บทสรุปทั้งหมดของคำตอบให้กับ

ปัญหาการวิจัยในครั้งนั้น หลังจากนั้นทำการพิสูจน์บทสรุป เช่น ตรวจสอบความเป็นตัวแทนที่ดีของข้อมูล ตรวจสอบผลที่อาจเกิดจากตัวผู้วิจัย ประเมินคุณภาพของข้อมูล เป็นต้น

ผู้วิจัยได้นำ แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (มคอ.3) มาพัฒนาเป็นวิธีการในการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนานักศึกษาและพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดยดำเนินการ 8 ขั้นตอนดังแสดงเป็นแผนภูมิดังนี้

แผนภูมิที่ 2

1. วิธีการเรียนรู้แบบบูรณาการของ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่า

หลวง

1.1 การประชุมพัฒนาแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้จัดทำแผนการเรียนรู้บูรณาการ โดยการจัดทำ มคอ.3 บูรณาการร่วมกับอาจารย์ประจำ ในศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนร้อยเอ็ด และเตรียมการจัดกระบวนการตามตารางพบกลุ่มนักศึกษา

1.2 การปฐมนิเทศนักศึกษา อาจารย์ชี้แจงกระบวนการเรียนรู้ ทบทวนเนื้อหาการเรียนรู้ เชื่อมโยงสาระการเรียนรู้สู่ภาคเรียน 1/2556 ชี้แจงการวัดและประเมินผล แนะนำอาจารย์ผู้สอน แจกเค้าโครงมคอ.3บูรณาการ ภาคเรียนที่ 1/2556(เค้าโครงมคอ.3 บูรณาการ) คู่มือนักศึกษา

1.3 การศึกษาทฤษฎีสู่การพัฒนา จัดพบกลุ่มที่ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่าย มหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวงให้ความรู้ รูปแบบ ทฤษฎีเนื้อหา กระบวนการเรียนรู้วิชาสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิตและงาน 1 วิชาวิสาหกิจชุมชน วิชากองทุนและสวัสดิการชุมชน วิชาระบบ สุขภาพ เกษตรกรรมยั่งยืน และวิชาการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และพลังงาน รวม 6 วิชา มอบหมายงานเดี่ยว งานกลุ่มการเรียนรู้ นักศึกษา อาจารย์ชี้แจงกระบวนการเรียนรู้ ชี้แจงการวัดและประเมินผล

1.4 แผนงานและโครงการเพื่อพัฒนาชีวิต

1.4.1 นักศึกษา ศึกษาทบทวนแผนชีวิต แผนการเงิน แผนสุขภาพ แผนอาชีพ ใน ด้านชื่อเรื่อง วัตถุประสงค์ว่ามีความเป็นไปได้ และมีการบันทึกหรือไม่ เพื่อเป็นการพัฒนาแผน ต่อเนื่องจากภาคเรียนให้สอดคล้องกับเป้าหมาย 5 ด้านที่ตั้งไว้แล้ว

1.4.2 นักศึกษารายงานความก้าวหน้าโครงการพัฒนาอาชีพ 3 ปี

1.4.3 อาจารย์เดินทางไปนิเทศโดยลงพื้นที่ไปตรวจเยี่ยมบ้านนักศึกษา และเยี่ยมชม พื้นที่นักศึกษาจัดทำโครงการอาชีพ การบันทึกผล การจัดทำโครงการ การบันทึกเพิ่มโดยอาจารย์ ให้คำแนะนำเพิ่มเติม

1.4.4 นักศึกษาเตรียมนำเสนอรายงานความก้าวหน้าโครงการพัฒนาอาชีพ ในช่วง ปลายภาคเรียนก่อนสอบ

1.4.5 นักศึกษานำเสนอรายงานโครงการ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ที่ศูนย์การเรียนรู้ เพื่อปวงชน โดยนักศึกษาและอาจารย์ช่วยกันคัดเลือกผลงานโครงการเด่นๆที่สามารถเป็นแบบอย่าง เพื่อนำไปแลกเปลี่ยนกับ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตอื่น ใน ศูนย์การเรียนรู้เพื่อ ปวงชนร้อยเอ็ด

1.5 การศึกษาชุมชน

5.1 อาจารย์ประชุมนักศึกษา

5.2 นักศึกษาประสานงานกับพื้นที่

5.3 นักศึกษาเดินทางไปศึกษาชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนว

พระราชดำริซึ่งมีกิจกรรมหลายอย่างที่น่าสนใจ เช่น การปลูกผัก การทำปุ๋ยชีวภาพ การจัดทำบัญชีครัวเรือน จากปราชญ์ชาวบ้าน นายแสวง มะโนลัยที่บ้านโพนฮาด ตำบลคงครั่ง อำเภอกะชัง จังหวัดร้อยเอ็ด และศึกษาการจัดการกองทุน กลุ่มออมทรัพย์ ที่บ้านเมืองบัว ตำบลเมืองบัว อำเภอกะชัง จังหวัดร้อยเอ็ด นักศึกษาและอาจารย์ร่วมกันถอดบทเรียนและสรุปเพื่อนำประยุกต์ใช้กับชุมชนร่วมพัฒนา คือบ้าน โลกกลาง หมู่ 8 อำเภอปทุมรัตต์ในโอกาสต่อไป

5.4 นักศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชน จากข้อมูล จปฐ. ข้อมูลแผนแม่บทชุมชน ที่มีอยู่แล้ว ข้อมูลด้านสุขภาพจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และข้อมูลศักยภาพทุนชุมชนที่นักศึกษากลับรวบรวมจากชุมชนในด้านเกษตรกรรม สุขภาพชุมชน วิสาหกิจชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและพลังงาน กองทุนและสวัสดิการชุมชน

5.5 รายงานความก้าวหน้าความเปลี่ยนแปลงข้อมูลชุมชน เพื่อให้ชุมชนตรวจสอบข้อมูล แผนแม่บทชุมชน

1.6 การประชาสัมพันธ์แผนแม่บทชุมชน

1.6.1 นักศึกษาเตรียมพื้นที่ชุมชน จัดทำหนังสือเชิญ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มอาชีพ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านทั้ง 14 หมู่บ้านในตำบลหนองแคน อำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด รวมทั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแคน

1.6.2 เมื่อถึงเวลาทำพิธีเปิดเวทีประชาสัมพันธ์ โดยนายสุภาพ กาลิงห์ นายกองกิจการบริหารส่วนตำบลหนองแคน

1.6.3 เด็กเยาวชน จากโรงเรียนบ้าน โลกกลาง แสดงรำประกอบเพลงอีสานรำเพลิน

1.6.4 การนำเสนอข้อมูลแผนยุทธศาสตร์ของชุมชนบ้าน โลกกลาง ที่เขียนยกร่างไว้แล้ว โดยตัวแทนนักศึกษา ได้แก่ นายบุญธรรม คำขำ นางสุพัตรา ภาณุวงศ์ และนายอุดม ทอนมาตร

1.6.5 เปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนหรือคนชุมชนตรวจสอบ ร่วมแสดงความคิดเห็น และเสนอข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้แผนแม่บทชุมชน ได้รับการพัฒนาให้ถูกต้องความเป็นจริงและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนบ้าน โลกกลาง

1.6.6 ผู้นำและชุมชนร่วมแสดงประชาสัมพันธ์ แผนแม่บทชุมชน โดยการยกมือสนับสนุนแผนแม่บทชุมชน

1.6.7 ชมนิทรรศการผลงานโครงการของนักศึกษา ที่ผ่านการเสนอแลกเปลี่ยนในระดับ ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนร้อยเอ็ดมาแล้วชมและเลือกซื้อสินค้าจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

1.6.8 รับประทานอาหารร่วมกัน และชมการแสดงพื้นบ้านหมอลำ และการแสดงหนังตะลุงพื้นบ้านอีสาน โดยพ่อใหญ่สุนทร ตาลคง นำเสนอ

1.7 การจัดนิทรรศการ

1.7.1 อาจารย์และนักศึกษาประชุมและคัดเลือกผลงานนักศึกษา

1.7.2 นักศึกษาเตรียมการและจัดทำบอร์ดแสดงผลงานโครงการเพื่อนำเสนอ

1.7.3 จัดทำหนังสือเชิญผู้เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชนเข้าร่วมงาน

1.7.4 บรรยายให้ความรู้โดยนายแสวง มะโนลัย ปราชญ์ชาวบ้าน

1.7.5 ประเมินผลการจัดนิทรรศการโดยนักศึกษา

1.7.6 ปิดการจัดนิทรรศการ

1.8 การจัดมหกรรมความรู้

1.8.1 ประชุมนักศึกษา

1.8.2 นักศึกษาเตรียมผลงานโครงการของตนเอง

1.8.3 ประสานกลุ่มอาชีพในชุมชนที่มีสินค้าเพื่อนำไปร่วมจัดแสดงนิทรรศการและจัดจำหน่ายในงาน

1.8.4 นักศึกษาและอาจารย์ลงพื้นที่เตรียมงานและจัดสถานที่ก่อนงาน 1 วัน

1.8.5 นักศึกษาจัดเตรียมวัสดุนำเสนอ

1.8.6 จัดให้นักศึกษาที่มีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับนำเสนองาน

1.8.7 นักศึกษาแต่ละ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวงแต่ละชั้นปี มาแลกเปลี่ยนกัน ที่หอประชุมที่ว่าการอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

การนำเสนอผลการวิจัย

นำเสนอผลการวิจัยต่อสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ตามรูปแบบการเขียนวิทยานิพนธ์ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

สถานที่ในการวิจัย

สถานที่ที่ใช้การวิจัย คือแหล่งเรียนรู้ จำนวน 4 แห่ง ได้แก่

1. ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนร้อยเอ็ด
2. ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง
3. แหล่งเรียนรู้ชุมชน ได้แก่
  - 3.1 แหล่งเรียนรู้เกษตรยั่งยืน บ้าน โพนหาด ตำบลคงครั้งน้อย

- 3.2 แหล่งเรียนรู้วิสาหกิจชุมชน กลุ่มข้าวเม่า บ้านน้ำอ้อม
  - 3.3 แหล่งเรียนรู้สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและพลังงาน อบต.เหล่าหลวง
  - 3.4 แหล่งเรียนรู้กองทุนออมทรัพย์บ้านหนองอ่าง ตำบลกำแพง
  - 3.5 แหล่งเรียนรู้ศูนย์สุขภาพชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชน
4. บ้านและสถานที่ทำงานของนักศึกษา

ระยะเวลาการดำเนินการวิจัย

เริ่มดำเนินการวิจัย ตั้งแต่วันที่ 1 เดือนพฤษภาคม พุทธศักราช 2556 ถึงวันที่ 30 เดือนธันวาคม พุทธศักราช 2557 รวมระยะเวลา 1 ปี 7 เดือน ตั้งปฏิทินปฏิบัติการวิจัย

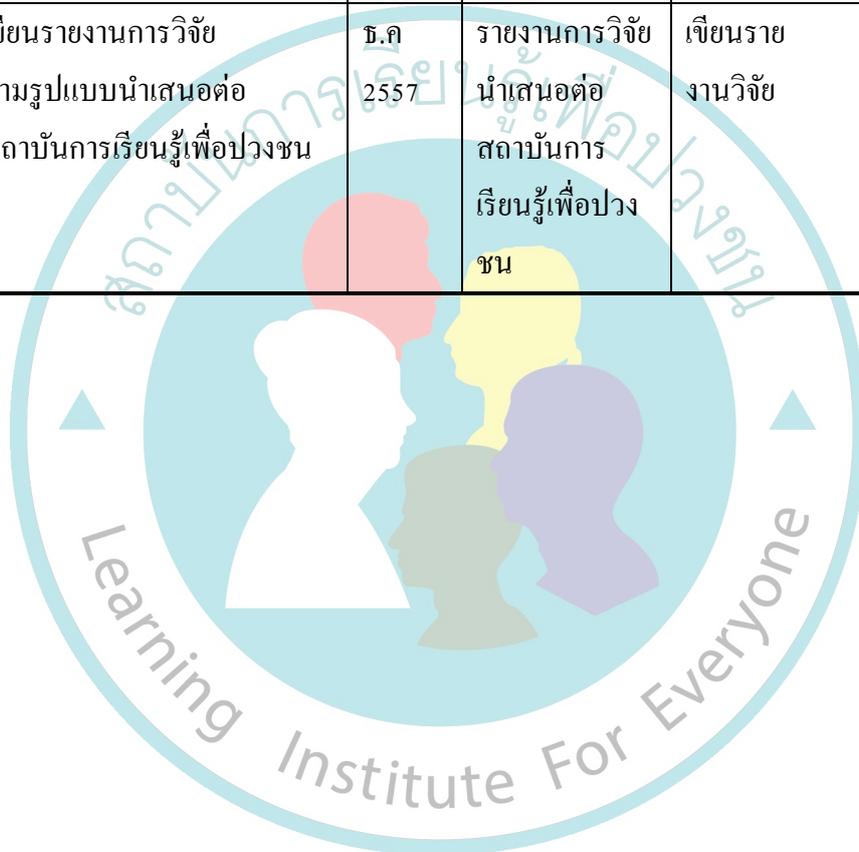
ตารางที่ 3.1 ปฏิทินการปฏิบัติการวิจัย

ที่	รายการกิจกรรม	วัน เดือนปี	วัตถุประสงค์	เครื่องมือ หรือวิธีการ	ผลที่ได้รับ
1	ศึกษาทบทวนหลักสูตรและแนวคิดการจัดการเรียนรู้และพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการของมหาวิทยาลัยชีวิต	พ.ค. 2556	เข้าใจหลักสูตรแนวคิดการจัดการเรียนรู้	วิเคราะห์หลักสูตรและแนวคิดการจัดการเรียนรู้แผนเรียนรู้	ได้ทราบหลักสูตรและแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
2	ปฏิบัติการจัดเวทีวิพากษ์พัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยปราชญ์ชาวบ้านผู้รู้ในท้องถิ่น	พ.ค. 2556	พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ	ประชุมวิพากษ์พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ปฏิบัติได้จริงสอดคล้องกับชีวิตนักศึกษาและชุมชนท้องถิ่น
3	ปฐมนิเทศนักศึกษาเรื่องการเรียนรู้แบบบูรณาการ	ก.ค. 2556	เข้าใจการเรียนรู้แบบบูรณาการ	แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ	นักศึกษาเข้าใจการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวทางของสถาบันฯ
4	ศึกษาทฤษฎีปฏิบัติการงานพัฒนาชุมชน	ก.ค. 2556	เข้าใจทฤษฎีปฏิบัติการงานพัฒนาชุมชน	เอกสารประกอบการสอน	ศึกษานำทฤษฎีไปประยุกต์ใช้ในงานพัฒนาชุมชน

5	ปฏิบัติการศึกษาชุมชน เป้าหมายร่วมพัฒนา บ้าน โคกกลาง อำเภอปทุมรัตน์	ก.ค. 2556	เก็บรวบรวม ข้อมูลชุมชน เป้าหมาย	แบบเก็บ รวบรวมข้อมูล ชุมชน	นักศึกษาได้รวบรวม ข้อมูลชุมชน
6	นักศึกษาเขียนแผนพัฒนา ตนเอง แผนชีวิต แผนเวลา การเงิน แผนสุขภาพ	ส.ค. 2556	นักศึกษาเขียน แผนชีวิต อาชีพ การเงิน สุขภาพ	เอกสารและ ตัวอย่าง แผนพัฒนา ตนเอง	นักศึกษาได้แผนพัฒนา ตนเอง
7	ปฏิบัติการการวิเคราะห์ข้อมูล ชุมชนร่วมพัฒนา บ้าน โคก กลาง ตำบลหนองแคน อำเภอ ปทุมรัตน์	ส.ค. 2556	เพื่อวิเคราะห์ เนื้อหา จุดอ่อน จุดแข็งชุมชน	การวิเคราะห์ จุดอ่อนจุดแข็ง	ได้ทราบข้อมูลที่ชัดเจน และจุดที่ควรพัฒนา
8	ศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบ บ้าน โพนฮาด ตำบลคงครั้งน้อย อำเภอกษัตริย์	ส.ค. 2556	ศึกษาดูงาน ชุมชนต้นแบบ บ้าน โพนฮาด	แหล่งเรียนรู้ และวิทยากร	ได้เรียนรู้ประสบการณ์ ใหม่ๆ
9	ปฏิบัติการวิเคราะห์ข้อมูลและ จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับชุมชน	ส.ค. 2556	จัดกิจกรรม แลกเปลี่ยน เรียนรู้กับชุมชน	นิทรรศการผู้นำ ชุมชนและ ผู้สนใจ	ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันกับชุมชน
10	ปฏิบัติการการรายงาน ความก้าวหน้าการเปลี่ยนแปลง ของชุมชน	ส.ค. 2556	รายงานความ ก้าวหน้าการ เปลี่ยนแปลง ของชุมชน	สรุปความ ก้าวหน้าการ เปลี่ยนแปลง ของชุมชน	ทราบความก้าวหน้าการ เปลี่ยนแปลงของชุมชน
11	ปฏิบัติการการรายงาน ความก้าวหน้าโครงการพัฒนา อาชีพ	ส.ค. 2556	รายงาน ความก้าวหน้า โครงการพัฒนา อาชีพ	โครงการพัฒนา อาชีพ 3 ปี	ทราบความก้าวหน้า โครงการพัฒนาอาชีพของ นักศึกษา และเกิดการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้
12	ปฏิบัติการคืนข้อมูลให้ชุมชน เพื่อพัฒนาแผนแม่บทชุมชน และร่วมตรวจสอบข้อมูล ชุมชน	ก.ย. 2556	คืนข้อมูลให้ ชุมชนเพื่อ พัฒนาแผน แม่บทชุมชน	นิทรรศการผู้นำ ชุมชนและ ผู้สนใจ	เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการตรวจสอบข้อมูล กับชุมชน

13	ปฏิบัติการการสร้าง กระบวนการมีส่วนร่วมพัฒนา แผนแม่บทชุมชนโดยจัด ประชาคมแผนชุมชนบ้าน โลก กลาง	ก.ย. 2556	เพื่อสร้าง กระบวนการมี ส่วนร่วมพัฒนา แผนแม่บท ชุมชน	ผู้นำชุมชนและ ผู้สนใจ	เกิดการมีส่วนร่วมพัฒนา แผนแม่บทชุมชนระหว่าง นักศึกษากับชุมชน
14	ปฏิบัติการจัดนิทรรศการเสนอ ความก้าวหน้าโครงการพัฒนา อาชีพ 3 ปี ที่ ศูนย์การเรียนรู้ เพื่อปวงชนร้อยเอ็ด	ก.ย. 2556	จัดนิทรรศการ เสนอความ ก้าวหน้า โครงการพัฒนา อาชีพ 3 ปี	นิทรรศการ เสนอความ ก้าวหน้า โครงการพัฒนา อาชีพ	เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โครงการพัฒนาอาชีพ
15	ปฏิบัติการนำเสนอรายงาน ความเปลี่ยนแปลงของชุมชน เป้าหมายร่วมพัฒนา บ้าน โลกกลาง อำเภอปทุมรัตน์	ก.ย. 2556	การนำเสนอ รายงานความ เปลี่ยนแปลง ของชุมชน เป้าหมายร่วม	รายงานความ เปลี่ยนแปลง ของชุมชน เป้าหมายร่วม พัฒนา	ทราบความเปลี่ยนแปลง ของชุมชนเป้าหมายร่วม พัฒนา
16	อาจารย์ปฏิบัติการการนิเทศ ติดตามโครงการพัฒนาอาชีพ 3 ปี ในพื้นที่ชุมชนบ้านของ นักศึกษา	ต.ค. 2556	นิเทศติดตาม โครงการพัฒนา อาชีพ 3 ปี	อาจารย์ออก นิเทศติดตาม โครงการพัฒนา อาชีพ	เกิดขวัญกำลังใจ ภูมิใจ ทราบผลและ ความก้าวหน้าโครงการ พัฒนาอาชีพ
17	ปฏิบัติการจัดงาน : มหกรรม การศึกษาเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยชีวิตชีวิต ที่ ศูนย์ การเรียนรู้เพื่อปวงชนร้อยเอ็ด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์ เรียนรู้ของชุมชนเครือข่าย มหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง	ต.ค. 2556	มหกรรม การศึกษาเพื่อ ท้องถิ่น ม.ชีวิต	โครงการอาชีพ แผน แม่บทชุมชน	เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โครงการพัฒนาอาชีพ และแผนแม่บทชุมชน
18	สอบข้อทดสอบแบบอัตนัย ปลายภาคเรียน	ต.ค. 2556	ทดสอบ กระบวนการ เรียนรู้ตลอด ภาคเรียน	แบบทดสอบ แบบอัตนัย	ทราบผลการประเมินจาก การทดสอบอัตนัย

19	วิเคราะห์ผลการพัฒนาการจัด กระบวนการเรียนรู้บูรณาการ และรายงานผลการดำเนินงาน รายวิชา ต่อ ศูนย์การเรียนรู้ เพื่อปวงชนร้อยเอ็ดและ สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน	พ.ย 2556	ประเมินผลการ การเรียนรู้ บูรณาการ	ผลงาน นักศึกษา เช่น โครงการพัฒนา อาชีพแผน แม่บทชุมชน	ทราบผลการประเมิน นักศึกษาที่เรียนจาก แผนการจัดการเรียนรู้ แบบบูรณาการ
20	เขียนรายงานการวิจัย ตามรูปแบบนำเสนอต่อ สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน	ธ.ค 2557	รายงานการวิจัย นำเสนอต่อ สถาบันการ เรียนรู้เพื่อปวง ชน	เขียนราย งานวิจัย	ได้รายงานวิจัยแผนการ จัดการเรียนรู้แบบบูรณา การที่เสร็จสมบูรณ์

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการของศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่าย มหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวงอำเภอเกษตรวิสัยจังหวัดร้อยเอ็ดมีดังนี้

1. การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการของศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่าย มหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง

ปัญหา/อุปสรรคและแนวทางแก้ไขมีดังต่อไปนี้

1.1 การประชุมพัฒนาแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้จัดทำแผนการเรียนรู้บูรณาการ โดยการจัดทำ มคอ.3 บูรณาการร่วมกับอาจารย์ประจำ ในศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนร้อยเอ็ด และเตรียมการจัดกระบวนการตามตารางพบกลุ่มนักศึกษา

ปัญหา/อุปสรรค

อาจารย์ผู้จัดกระบวนการซึ่งเป็นอาจารย์ประจำที่รับผิดชอบในแต่ละภาคเรียน มีการพัฒนาศักยภาพ และในการเตรียมจัดทำมคอ.3บูรณาการ ยังไม่เข้าใจกระบวนการสักเท่าที่ควร จึงทำให้การจัดทำมคอ.3บูรณาการมีการแสดงความคิดเห็น ต่อมคอ.3ได้น้อยหรือไม่เต็มที่ในการทำงาน

แนวทางแก้ไข

อาจารย์ควรมีการพัฒนาตนเองให้มากในการศึกษา รูปแบบ เนื้อหา กระบวนการ วัตถุประสงค์ของแต่ละรายวิชาให้มีความสอดคล้องและสามารถบูรณาการ ชีวิตนักศึกษา บูรณาการ ชุมชนท้องถิ่นและวิชาที่เรียนในภาคเรียนนั้นๆเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นให้ลดลงหรือหมดไป

1.2 การปฐมนิเทศนักศึกษา

อาจารย์ชี้แจงกระบวนการเรียนรู้ ทบทวนเนื้อหาการเรียนรู้ เชื่อมโยงสาระการเรียนรู้สู่ภาคเรียน1/2556 ชี้แจงการวัดและประเมินผล แนะนำอาจารย์ผู้สอน แจกเค้าโครงมคอ.3 บูรณาการ ภาคเรียนที่1/2556(เค้าโครงมคอ.3 บูรณาการ) คู่มือนักศึกษา

ปัญหา/อุปสรรค

-ไม่มี

แนวทางแก้ไข

-ไม่มี

1.3 การศึกษาทฤษฎีสู่การพัฒนา

จัดพบกลุ่มที่ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวงให้ ความรู้ รูปแบบ ทฤษฎีเนื้อหา กระบวนการเรียนรู้วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและงาน 1 วิชา วิชาทฤษฎีชุมชน วิชากองทุนและสวัสดิการชุมชน วิชาระบบสุขภาพ เกษตรกรรมยั่งยืน และวิชาการ บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และพลังงาน รวม 6 วิชา มอบหมายงานเดี่ยว งาน กลุ่มการเรียนรู้ นักศึกษา อาจารย์ชี้แจงกระบวนการเรียนรู้ ชี้แจงการวัดและประเมินผล

ปัญหา/อุปสรรค

การสรุปบทเรียนสะท้อนประเด็นการประเมินโดยนักศึกษา นักศึกษาไม่ชอบเขียนสรุป ในแต่ละวัน เขียนเนื้อหาสาระน้อยเกินไป ทั้งที่เข้าร่วมกระบวนการตลอดทั้งวัน

แนวทางแก้ไข

ให้นักศึกษาสรุปแนะนำเป็นขั้นตอนในแต่ละวันแต่อาจารย์ก็ต้องทบทวนบทเรียนในแต่ละวันเพื่อทบทวนกระบวนการเรียนรู้ทุกวันเช่นกันเพื่อ พัฒนาไปร่วมกันในกระบวนการ

1.4 แผนงานและโครงการเพื่อพัฒนาชีวิต

1.4.1 นักศึกษา ศึกษาทบทวนแผนชีวิต แผนการเงิน แผนสุขภาพ แผนอาชีพ ในด้านชื่อเรื่อง วัตถุประสงค์ว่ามีความเป็นไปได้ และมีการบันทึกหรือไม่ เพื่อเป็นการพัฒนาแผน ต่อเนื่องจากภาคเรียนให้สอดคล้องกับเป้าหมาย 5 ด้านที่ตั้งไว้แล้ว

1.4.2 นักศึกษารายงานความก้าวหน้าโครงการพัฒนาอาชีพ 3 ปี

1.4.3 อาจารย์เดินทางไปนิเทศโดยลงพื้นที่ไปตรวจเยี่ยมบ้านนักศึกษา และ เยี่ยมชมพื้นที่นักศึกษาจัดทำโครงการอาชีพ การบันทึกผล การจัดทำโครงการ การบันทึกแฟ้มโดย อาจารย์ให้คำแนะนำเพิ่มเติม

1.4.4 นักศึกษาเตรียมนำเสนอรายงานความก้าวหน้าโครงการพัฒนาอาชีพใน ช่วงปลายภาคเรียนก่อนสอบ

1.4.5 นักศึกษานำเสนอรายงาน โครงการ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ที่ ศูนย์การ เรียนรู้เพื่อปวงชน โดยนักศึกษาและอาจารย์ช่วยกันคัดเลือกผลงาน โครงการเด่นๆที่สามารถเป็น แบบอย่าง เพื่อนำไปแลกเปลี่ยนกับ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตอื่น ในศูนย์การ เรียนรู้เพื่อปวงชนร้อยเอ็ด

ปัญหา/อุปสรรค

ปัญหาของขั้นตอนนี้คือการลงนิเทศติดตามเยี่ยมบ้าน เยี่ยมแปลง โครงการงานของนักศึกษา เพราะพื้นที่ของแปลงโครงการอยู่ในเขตอำเภอ 3 อำเภอในจังหวัดร้อยเอ็ด คือ อำเภอเกษตรวิสัย อำเภอปทุมรัตน์ อำเภอสว่างภูมิ ในพื้นที่ห่างกันออกไปหลายตำบล ทำให้การเดินทาง เสียเวลาและการลงพื้นที่ในแปลงเกษตรเช่นแปลงนาข้างก็ต้องเดินทางไม่สะดวก ทำให้การตรวจเยี่ยมในแต่ละวันอาจารย์ที่ปรึกษาต้องทำงานในพื้นที่จนค่ำมืดและใช้เวลาในภาคเรียนนั้นๆให้เกิดประโยชน์สูงสุด

แนวทางแก้ไข

อาจารย์ต้องวางแผนการจัดการเวลานัดหมายนักศึกษาในการลงพื้นที่ชัดเจนพร้อมทั้งในการให้คำปรึกษาต้องเตรียมงานและเอกสารส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการให้พร้อมเพื่อความสะดวกรวดเร็ว ของการดำเนินการในแต่ละพื้นที่ซึ่งอยู่ห่างไกลการบริหารจัดการเวลาจึงเป็นเรื่องสำคัญที่สุดของส่วนเรื่องเค้าโครงของโครงการต้องควบคุมวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องความเป็นไปได้ของเป้าหมาย 5 ด้าน

1.5 การศึกษาชุมชน

1.5.1 อาจารย์ประชุมนักศึกษา

1.5.2 นักศึกษาประสานงานกับพื้นที่

1.5.3 นักศึกษาเดินทางไปศึกษาชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริซึ่งมีกิจกรรมหลายอย่างที่น่าสนใจ เช่น การปลูกผัก การทำปุ๋ยชีวภาพ การจัดทำบัญชีครัวเรือน จากปราชญ์ชาวบ้าน นายแสวง มะโนลัยที่บ้าน โพนฮาด ตำบลดงครั่ง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด และศึกษาการจัดการกองทุน กลุ่มออมทรัพย์ ที่บ้านเมืองบัว ตำบลเมืองบัว อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด นักศึกษาและอาจารย์ร่วมกันถอดบทเรียนและสรุปเพื่อนำประยุกต์ใช้กับชุมชนร่วมพัฒนา คือบ้าน โคกกกลาง หมู่ 8 อำเภอปทุมรัตน์ในโอกาสต่อไป

1.5.4 นักศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชนจากข้อมูลจปฐ. ข้อมูลแผนแม่บทชุมชนที่มีอยู่แล้วข้อมูลด้านสุขภาพจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและข้อมูลศักยภาพทุนชุมชนที่นักศึกษาเก็บรวบรวมจากชุมชนในด้านเกษตรกรรมสุขภาพชุมชนวิสาหกิจชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและพลังงานกองทุนและสวัสดิการชุมชน

1.5.5 รายงานความก้าวหน้าความเปลี่ยนแปลงข้อมูลชุมชน เพื่อให้ชุมชนตรวจสอบข้อมูล แผนแม่บทชุมชน

ปัญหา/อุปสรรค

ในพื้นที่ศึกษาดูงานในชุมชนส่วนใหญ่การประสานงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยไม่ค่อยมีปัญหาอุปสรรค ส่วนปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชุมชนเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกันจะเป็นเกี่ยวกับบริบทชุมชนท้องถิ่นถ้าเป็นหน้าที่ชุมชนเขามีบุญประเพณี/วัฒนธรรม การเข้ามาร่วมเรียนรู้ในกระบวนการของชุมชนอาจจะให้ความร่วมมือน้อย เพราะชาวบ้านหรือกลุ่มผู้นำชุมชนหรือองค์กรก็จะให้ความสำคัญของวัฒนธรรมมากกว่าการเรียนรู้กับนักศึกษาและอาจารย์

แนวทางแก้ไข

ถ้ามีการประชุมกลุ่มย่อยหรือการจัดกิจกรรมอะไรที่เกี่ยวข้องกับชุมชนที่นักศึกษาช่วยพัฒนา ถ้ามีวัฒนธรรมประเพณี ในชุมชนนักศึกษาและอาจารย์ก็จะเลื่อนเวลานัดหมายออกไปจนชุมชนมีความพร้อมในการที่จะเรียนรู้ร่วมกับนักศึกษาและอาจารย์ แต่ถ้ามีวัฒนธรรมประเพณี อาจารย์และนักศึกษาก็เข้าไปร่วมงานด้วยกับชุมชน เพื่อเป็นการให้ความร่วมมือกับชุมชนและได้ร่วมกันทำกิจกรรมที่เป็นส่วนรวมของชุมชนจนเกิดความเชื่อใจของคนในชุมชนส่งผลการทำงานในชุมชนไปทางบวกและการดำเนินกิจกรรมต่อไป คนในชุมชนก็ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษาและอาจารย์มากขึ้นๆ

1.6 การประชาสัมพันธ์แผนแม่บทชุมชน

1.6.1 นักศึกษาเตรียมพื้นที่ชุมชน จัดทำหนังสือเชิญ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มอาชีพ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านทั้ง 14 หมู่บ้านในตำบลหนองแคน อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด รวมทั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแคน

1.6.2 เมื่อถึงเวลาทำพิธีเปิดเวทีประชาสัมพันธ์ โดยนายสุภาพ กาลิงห์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแคน

1.6.3 เด็กเยาวชน จากโรงเรียนบ้าน โลกกลาง แสดงรำประกอบเพลงอีสานรำเพลิน

1.6.4 การนำเสนอข้อมูลแผนยุทธศาสตร์ของชุมชนบ้าน โลกกลาง ที่เขียนยกร่างไว้แล้ว โดยตัวแทนนักศึกษา ได้แก่ นายบุญธรรม คำจำ นางสุพัตรา ภาณุวงศ์ และนายอุดม ทอนมาตร

1.6.5 เปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนหรือคนชุมชนตรวจสอบ ร่วมแสดงความคิดเห็น และเสนอข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้แผนแม่บทชุมชน ได้รับการพัฒนาให้ถูกต้องความเป็นจริง และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนบ้าน โลกกลาง

1.6.6 ผู้นำและชุมชนร่วมแสดงประชาพิจารณ์ แผนแม่บทชุมชนโดยการยกมือสนับสนุนแผนแม่บทชุมชน

1.6.7 ชมนิทรรศการผลงานโครงการของนักศึกษา ที่ผ่านการเสนอแลกเปลี่ยนในระดับ ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนร้อยเอ็ดมาแล้วชมและเลือกซื้อสินค้าจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

1.6.8 รับประทานอาหารร่วมกัน และชมการแสดงพื้นบ้านหมอลำ และการแสดงหนังตะลุงพื้นบ้านอีสาน โดยพ่อใหญ่สุนทร ตาลคง นำเสนอ

ปัญหา/อุปสรรค

การเตรียมพื้นที่ชุมชน เตรียมเวที สถานที่ เตรียม คน เตรียมวัสดุอุปกรณ์ ในการจัดเวทีประชาพิจารณ์แผน เนื่องจากเวลาในการเตรียมใช้เวลา 1 วัน การทำงานตั้งแต่เช้า จนงานการเตรียมเสร็จ ทำให้ค่ำมืด และพื้นที่ชุมชนเป้าหมายการเรียนอยู่ในชุมชนบ้านโคกกลาง อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด มีความห่างไกลในการเดินทาง

แนวทางแก้ไข

นักศึกษา อาจารย์ ต้องวางแผนการเตรียมการ ในทั้ง พื้นที่ คน วัสดุอุปกรณ์ จนมีคชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงโดยเฉพาะผู้นำชุมชนก็ได้ออกมาช่วยนักศึกษาเป็นอย่างดีทำให้เกิดความร่วมมือของคนในชุมชนความเอื้ออาทร ต่อกันเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันตั้งแต่การเตรียมชุมชน

1.7 การจัดนิทรรศการ

1.7.1 อาจารย์และนักศึกษาประชุมและคัดเลือกผลงานนักศึกษา

1.7.2 นักศึกษาเตรียมการและจัดทำบอร์ดแสดงความรู้ผลงานโครงการเพื่อนำเสนอ

1.7.3 จัดทำหนังสือเชิญผู้เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชนเข้าร่วมงาน

1.7.4 บรรยายให้ความรู้โดยนายแสวง มะโนลัย ปราชญ์ชาวบ้าน

1.7.5 ประเมินผลการจัดนิทรรศการ โดยนักศึกษา

1.7.6 ปิดการจัดนิทรรศการ

ปัญหา/อุปสรรค

-ไม่มี

แนวทางแก้ไข

-ไม่มี

1.8 การจัดมหกรรมความรู้

1.8.1 ประชุมนักศึกษา

1.8.2 นักศึกษาเตรียมผลงาน โครงการของตนเอง

1.8.3 ประสานกลุ่มอาชีพในชุมชนที่มีสินค้าเพื่อนำไปร่วมจัดแสดงนิทรรศการ และจัดจำหน่ายในงาน

1.8.4 นักศึกษาและอาจารย์ลงพื้นที่เตรียมงานและจัดสถานที่ก่อนงาน 1 วัน

1.8.5 นักศึกษาจัดเตรียมวัสดุนำเสนอ

1.8.6 จัดให้นักศึกษาที่มีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับนำเสนอ

1.8.7 นักศึกษาแต่ละ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตแต่ละชั้นปี มาแลกเปลี่ยนกัน ที่หอประชุมที่ว่าการอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

ปัญหา/อุปสรรค

- ไม่มี

แนวทางแก้ไข

- ไม่มี

2. ผลการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ตรข.เหล่าหลวง

ได้แนวทางการจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ของศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวงตามขั้นตอน 8 ขั้นส่งผลต่อการพัฒนานักศึกษาและการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นดังนี้

2.1 ผลต่อการพัฒนานักศึกษา

การจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการกับชีวิตจริงของนักศึกษาแต่ละคนส่งผลต่อนักศึกษาดังนี้

2.1.1 ด้านความรู้และทักษะในวิชาที่เรียน

ผลการเรียนแบบบูรณาการของนักศึกษา สาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต เหล่าหลวง จากการเรียน 6 วิชา คือวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและงาน 1 วิชาวิสาหกิจชุมชน วิชากองทุนและสวัสดิการชุมชน วิชาระบบสุขภาพ วิชาเกษตรกรรมยั่งยืน และวิชาการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และพลังงาน มีดังต่อไปนี้ตาราง 2 แสดงผลการศึกษาวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและงาน 1 ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556

ตารางที่ 4.1 แสดงผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในภาพรวมทุกวิชา ของนักศึกษาปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2
ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556

(**สรุปจากตารางแสดงผลการศึกษาวิชาทั้งหมด 6 วิชาในตารางภาคผนวก ก**)

วิชา	ระดับผลการเรียน								หมายเหตุ
	A	B+	B	C+	C	D+	D	E	
1.สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและงาน 1	11	4	-	5	-	-	-	-	
2.วิสาทกิจชุมชน	6	3	5	2	1	-	-	-	วัดผลไม่สมบูรณ์ 2 คน
3.กองทุนและสวัสดิการชุมชน	11	4	-	2	-	-	-	-	วัดผลไม่สมบูรณ์ 2 คน
4.ระบบสุขภาพ	8	5	2	-	2	-	-	-	วัดผลไม่สมบูรณ์ 2 คน
5.เกษตรกรรมยั่งยืน	7	6	2	-	2	-	-	-	วัดผลไม่สมบูรณ์ 2 คน
6.การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และพลังงาน	13	4	-	-	-	-	-	-	วัดผลไม่สมบูรณ์ 2 คน
รวม	56	26	9	9	5	-	-	-	10 คน
ร้อยละ	49.12	22.80	7.89	7.89	4.39	-	-	-	8.77

หมายเหตุ วัดและประเมินผลไม่สมบูรณ์ ในที่นี้หมายถึง ไม่มีคะแนนสอบปลายภาค

ระดับผลการศึกษา A หมายถึง ดีเยี่ยม จำนวน 56 คิดเป็นร้อยละ 49.12 ระดับผลการศึกษา B+ หมายถึงดีมาก จำนวน 26 คิดเป็นร้อยละ 22.80 ระดับผลการศึกษา B หมายถึงดี จำนวน 9 คิดเป็นร้อยละ 7.89 ระดับผลการศึกษา C+ หมายถึงดี จำนวน สรุป ผลการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต เหล่าหลวงอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด วิชาวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและงาน 1 วิสาทกิจชุมชน กองทุนและสวัสดิการชุมชนระบบสุขภาพเกษตรกรรมยั่งยืน และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และพลังงานรวม 6 วิชา นักศึกษาได้ระดับผลการศึกษาใน

ภาพรวมทุกวิชาคือ 9 คิดเป็นร้อยละ 7.89 ระดับผลการศึกษา C หมายถึง ดี จำนวน 5 คิดเป็นร้อยละ 26.32 วัดผลไม่สมบูรณ์ 10 หมายถึง ไม่สอบปลายภาค จำนวน 10 คิดเป็นร้อยละ 8.77

2.1.2 ด้านการปฏิบัติที่สอดคล้องกับชีวิตจริงและมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นขณะเรียน การเรียนของนักศึกษาที่สามารถปฏิบัติสอดคล้องกับชีวิต ได้จริงมีกรณีตัวอย่าง ดังนี้ (1)นายบุญธรรม คำขำ ได้จัดทำโครงการลดหนี้สินจำนวนหนึ่งล้านบาทของข้าพเจ้า อาชีพค้าขายน้ำมันและจำหน่ายยางรถยนต์ อยู่ที่บ้านเลขที่ 66 หมู่ที่ 2 ตำบลดอกไม้ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีวัตถุประสงค์เพื่อลดหนี้สิน 1,000,000 บาทภายในเวลา 3 ปี (2)นายบรรลु สิมทอง อยู่ที่ บ้านเลขที่ 110 หมู่ที่ 1 บ้านห้างหว้า อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้จัดทำโครงการการผลิตน้ำดื่มขายเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวของข้าพเจ้า อาชีพทำนาและค้าขาย มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว และเพื่อเป็นอาชีพเสริมและ(3)นาย อิศระพงษ์ สุดหล้าได้ทำโครงการผลิตจำหน่ายวงกบประตูหน้าต่างงานไม้ทุกชนิดเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวข้าพเจ้า ประกอบอาชีพทำนาและค้าขาย วัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวและเพื่อเป็นอาชีพเสริมสร้างรายได้เสริมให้คนในชุมชน

การจัดทำโครงการดังกล่าว จะเห็นว่าสอดคล้องกับทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ ดังที่นายบุญธรรม คำขำ ประกอบอาชีพจำหน่ายน้ำมัน และยางรถยนต์ นายบรรลु สิมทอง มีทักษะอาชีพการผลิตน้ำดื่มขายขายเพิ่มรายได้ และนายอิสรพงษ์ สุดหล้ามีทักษะเป็นช่างไม้ผลิตและจำหน่ายวงกบประตูหน้าต่างและสอดคล้องกับวิถีชีวิต จึงเป็น โครงการที่นำไปปฏิบัติให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรมได้จริงซึ่งในภาคเรียนที่ 1 ได้เริ่มตั้งชื่อเรื่อง วัตถุประสงค์ และเริ่มจดบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการ(บุญธรรม คำขำ.2557 : สัมภาษณ์;บรรลु สิมทอง.2557 : สัมภาษณ์;อิสรพงษ์ สุดหล้า. 2557 : สัมภาษณ์;ไพฑูรย์ ทะวะลัย.2557 : สัมภาษณ์)

การเรียนรู้ทำให้นักศึกษามีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดูได้จากนักศึกษามีการปฏิบัติกรบ้นที่กประจำวันในการจัดทำโครงการ ในช่วงดำเนินกิจกรรมตามแผนชีวิต แผนอาชีพ แผนการเงิน และแผนสุขภาพ ซึ่งเป็นการดำเนินการสอดคล้องกับเป้าหมายทางร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา สังคม และเศรษฐกิจ และสังเกตได้จากนักศึกษามีการจัดระเบียบชีวิตดีขึ้น ดูได้จากการเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนร้อยเอ็ด การเรียนรู้ร่วมกับชุมชนที่บ้านโคกกลาง ซึ่งนักศึกษามีความกระตือรือร้นในการเข้าเรียน และเรียนรู้ได้ดี นอกจากนี้ยังสังเกตเห็นนักศึกษามีสุขภาพกายที่แข็งแรง สุขภาพจิตที่ดี ใจดี สนใจการเรียนถ้ามีช่วงปิดหลังจากการสอบปลายภาค มักจะโทรศัพท์ถามครูว่าเมื่อไรจะเปิดเรียน เป็นต้น

รวมทั้งนักศึกษาทั่วไปมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเนื่องจากการเรียนวิชา กระบวนทัศน์การพัฒนา มีเนื้อหาเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนวิถีคิด การมีเป้าหมายในชีวิตในการเรียนวิชาการวางแผนเป้าหมายและแผนชีวิตมาก่อน ซึ่งมีการจัดทำแผนอาชีพ(การพัฒนาโครงการ 3 ปี แผนการจัดการเวลา แผนการเงิน และแผนสุขภาพ ซึ่งส่งผลให้นักศึกษาจัดระเบียบชีวิตได้ดีขึ้น มีความรับผิดชอบนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตดีขึ้นขณะเรียน ดังนายบุญธรรม คำขำนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขา วิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง 2 กล่าว

ในกรณีนางสาวสุภัตรา ภาณุวงศ์ และนาธนิศ บุคดี ซึ่งเป็นสามีและภรรยา ที่เป็นบุตรของข้าราชการ ระดับผู้อำนวยการ โรงเรียน ประวัตินี้เรียนในระดับอุดมศึกษา สถาบันของรัฐทั้งที่จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดมหาสารคาม ก็ไม่สามารถเรียนจบการศึกษาทั้งสองคนไม่สามารถเรียนจบในทั้งสองสถาบันที่อยู่ต่างจังหวัดได้ พอทั้งสองคนมาเรียนที่มหาวิทยาลัยชีวิตก็ปรับตัวได้ดีมีความสุขกับการเรียน สามารถปรับเปลี่ยนตนเองจนมีภาวะความเป็นผู้นำมากขึ้นจะเห็นได้จากเมื่อนักศึกษาลงไปจัดกิจกรรมประชุมกลุ่มย่อย จัดสัมมนา เขาจะเป็นคนประสานงานกับกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ในชุมชน (บุญส่ง มณีแสง.2557 : สัมภาษณ์)

2.1.3 ด้านความสามารถในเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

นักศึกษาที่เรียนจาก ศูนย์เรียนรู้ของชุมชน เครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง เป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และมีความใฝ่เรียนรู้โดยนักศึกษาทุกคนได้เรียนรู้ตนเอง จากภาคเรียนที่ 1 และ 2 ปีการศึกษา 2555 ในปีแรก รู้รากเหง้าหรือที่ไปที่มาตนเอง แล้วไปศึกษาชุมชนตนเองย้อนหลัง 40 ปี นำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ได้วิเคราะห์ภูมิหลังของตนเอง ภูมิหลังชุมชน ทุน ศักยภาพ การทำมาหากิน วิเคราะห์ตนเอง คิดกำหนดหัวข้อโครงการ และนำเสนอโครงการที่จะพัฒนาอาชีพ ตนเองให้ดีขึ้น ที่สามารถแก้ปัญหาตนเองได้ดีขึ้นผ่านการทำโครงการพัฒนาอาชีพ 3 ปีของตนเอง ซึ่งจะต้องมีการจดบันทึกผลการทำโครงการอยู่เสมอ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตนเองได้ตั้งไว้ โดยปฏิบัติตามแผน 4 แผน คือ แผนอาชีพ จัดการเวลา แผนการเงิน และแผนสุขภาพ อีกส่วนหนึ่งจากการเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งเป็นงานกลุ่ม จึงทำให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียนขึ้น

ในแผนการเรียนรู้นักศึกษาต้องปฏิบัติจริงตามโครงการพัฒนา 3 ปีของแต่ละคนตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทักษะอาชีพในวิถีชีวิตของตนเองจากการคิดหาหัวข้อโครงการพัฒนาอาชีพที่สอดคล้องกับชีวิตตนเองในการพัฒนาและแก้ปัญหาชีวิตของตนเอง เช่น โครงการการลดต้นทุนเพิ่มผลผลิตในแปลงนาของข้าพเจ้ามีวัตถุประสงค์เพื่อลดต้นทุนการผลิตข้าวเพื่อลดรายจ่ายในครอบครัวเพื่อเพิ่มรายได้เช่นนายวิบูลย์คู่กระสังข์ ทำนา/รับจ้าง นายวรรณชนะพาละพล ทำนา

นายชนิตบุคดี ทำนา/ค้าขาย นางสาวสุพัทธราภานวงศ์ ค้าขาย นายสุรศักดิ์พัศดรแก้วนายอภิศักดิ์ พักตร์แก้วอาชีพรับจ้างละทำนา นางราตรีกาบบัว ทำนา นาย สมาน ที่อุทิศ ทำนาและนายจรูญอุป ชิตได้ลดต้นทุนการผลิตโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพในแปลงนาของตนเพื่อลดต้นทุนการผลิตข้าวเป็นการเพิ่มรายได้โดยลดรายจ่าย

การศึกษาคุณงานศูนย์การเรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ ของนาย แสง มะโนลัย ซึ่งเป็นปราชญ์ด้านการเกษตรทฤษฎีใหม่ ที่บ้านโพนฮาด ตำบลคงครั่งน้อย อำเภอ เกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2557 ซึ่งได้ศึกษาการบริหารจัดการสวนเกษตร การจัดทำบัญชีครัวเรือน การทำปุ๋ยหมัก การปลูกพืชผสมผสาน การเลี้ยงสัตว์ ทำให้นักศึกษาได้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับปราชญ์พื้นบ้าน และนำมาถอดบทเรียน

นักศึกษาที่เคยเรียนจากในระบบสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาของรัฐมาหลายแห่งจาก การสัมภาษณ์นางสาวสุพัทธราภานวงศ์และนายชนิตบุคดีอายุยังน้อยทั้ง 2 คน ไม่ประสบผลสำเร็จใน การเข้าไปศึกษาในระบบการศึกษาของรัฐใน 2 มหาวิทยาลัยแต่เมื่อมาศึกษาที่ศรช.เหล่าหลวงศรป. ร้อยเอ็ดบอกกับอาจารย์ว่ามีความสุขในการเรียนสามารถทำงานได้ดีขึ้นจัดการเวลาได้มีความสุขจิตใจดีเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชนบ้าน โลกกลางม.8 ต.หนองแคนอ.ปทุมรัตต์จ.ร้อยเอ็ดและทำ ให้บิดามารดาของทั้ง 2 คนมีความสุขและภูมิใจเป็นที่สุดถึงขนาดผู้เป็นมารดาน้ำตาซึมเมื่อพูดถึง พวกเขาทั้ง 2 คนเพราะนายชนิตและนางสุพัทธราทั้ง 2 คนนี้เป็นบุตรข้าราชการระดับผู้อำนวยการ โรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่แต่ก็ไม่สามารถทำให้เขาเรียนในระบบให้จบได้จึงทำให้บิดามารดาเขารู้สึก ซื่นซมในการเปลี่ยนแปลงของลูกๆ ที่เห็นได้เด่นชัดเป็นรูปธรรมพร้อมทั้งเป็นความภาคภูมิใจของ เพื่อนๆ ในชุมชนนักศึกษาทั้ง 19 คน ได้สะท้อนประเด็นว่ามีความสุขในการเรียนและสามารถปรับ ประยุกต์ใช้ทฤษฎีการปฏิบัติจริงชอบการลงพื้นที่ในการพัฒนาชุมชนการได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากการศึกษาคุณงานและนำความรู้ปรับประยุกต์ใช้กับตนเองครอบครัวและสังคม

จากการที่นักศึกษามีเป้าหมายมีแผน 4 แผนและปฏิบัติโครงการ 3 ปีทำให้นักศึกษาได้ เรียนรู้ตนเองพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นขณะที่เรียนมีการจัดการตามแผน 4 แผนจากที่ไม่เคยปลูกพืชผัก สวนครัวปลูกพืชผักในพื้นที่บ้านหรือมีสวนครัวจากการลงพื้นที่ที่ตรวจเยี่ยมนักศึกษาสามารถลด ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนจากการผลิตกินใช้ในครัวเรือนได้เช่นน้ำยาล้างจานน้ำยาอเนกประสงค์น้ำยา ล้างห้องน้ำปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเองตั้งแต่ช่วงคริสต์มาสไปมะกรูดอื่นๆ อย่างน้อย 5 อย่างปลูกพืช สมุนไพรอย่างน้อย 5 ชนิดมีการเลี้ยงปลาไก่กบจิ้งหรีดและอื่นๆ มีการผลิตน้ำหมักชีวภาพไว้ใช้ปุ๋ย อินทรีย์ชีวภาพใช้เองลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิตมีการบันทึกบัญชีครัวเรือนค่าใช้จ่ายตนเองใน แปลงเกษตรหรือนาข้าวตนเองและการมีการบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละวันออกกำลังกาย สม่ำเสมอตามแผนสุขภาพรับประทานอาหารที่เป็นประ โยชน์ร่วมกลุ่มทำวิสาหกิจชุมชนเป็นอาสา

ช่วยงานในชุมชนปลูกไม้ยืนต้นในพื้นที่สวนไร่นาทุกปีสวดมนต์ไหว้พระร่วมกิจกรรมทางศาสนา
ในชุมชนประจำ

2.1.4 ด้านการมีจิตสาธารณะ

นักศึกษาที่เรียนรู้ตามขั้นตอนทั้งแปด มีจิตสาธารณะมากขึ้น มีความเสียสละมากขึ้นการจัดกิจกรรมในงานประเพณีที่ชุมชนจัดขึ้น หรือจัดงานประเพณีที่ชุมชน
เป้าหมายร่วมเรียนรู้พัฒนาจัดขึ้น เมื่อได้รับข่าวก็จะไปร่วมทำบุญ การได้ไปช่วยชุมชนบ้านโคก
กลางในงานประเพณีบุญผ้าป่า หรือในกรณี ตู๋ยามตำรวจ สภ.คู่น้อย ตำบลหนองแคน จัดงานชุมชน
สัมพันธ์ นักศึกษาก็ไปร่วมงานเป็นต้นในกรณีการจัดเวทีประชาพิจารณ์แผนแม่บทชุมชน นักศึกษา
ต้องร่วมกันเสียสละเวลาในการจัดเตรียมสถานที่การจัดตั้งที่ ประดับตกแต่งผ้า โต๊ะเก้าอี้ ผ้า
ประดับเวที ฉากเวที รวมทั้งการประสานงานกับผู้นำชุมชนหรือองค์กรกลุ่มต่างๆ ในชุมชน
บางครั้งกว่าจะเสร็จและมีความพร้อม ต้องใช้เวลาเลิกจากกันถึง 3-5 ทุ่มจึงกลับถึงบ้าน ซึ่งต้อง
เสียสละทั้งเวลา ทุน อาหาร เป็นต้น (สุพัตรา ภาณุวงศ์. 2557: สัมภาษณ์)

2.2 ผลต่อการพัฒนาชุมชน

การบูรณาการการเรียนรู้กับการพัฒนาชุมชน โดยนักศึกษาร่วมกับชุมชนพื้นที่เป้าหมาย
หมายการเรียนรู้ทบทวนแผนแม่บทชุมชน ที่ชุมชนโคกกลาง หมู่ที่ 8 ตำบลหนองแคน อำเภอ
ปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด พร้อมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูลปฐม และข้อมูลจากโรงพยาบาลส่งเสริม
สุขภาพตำบล ข้อมูลนี้สืบค้นคว้าเรียน ทรรศการธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยนำวิชาทั้งหมดที่
เรียนในภาคเรียนนี้บูรณาการกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในด้านการบริหารจัดการทรัพยากร
ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและพลังงาน ด้านระบบสุขภาพ ด้านเกษตรกรรมยั่งยืน ด้านวิสาหกิจชุมชน
ด้านกองทุนและสวัสดิการชุมชน ก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนดังต่อไปนี้

2.2.1 เกิดการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความเป็นไปได้ของแผนงาน
โครงการ และกิจกรรม

2.2.2 นักศึกษาร่วมกันวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของวิสาหกิจชุมชนว่าจะมีการ
พัฒนาระบบการจัดการอย่างไร ให้มีประสิทธิภาพและมีตลาดรองรับ

2.2.3 มีการจัดเวทีประชาพิจารณ์แผนแม่บทชุมชน โดยมีนักศึกษา อาจารย์และ
ชาวบ้านใน ชุมชนร่วมในเวที

แผนแม่บทชุมชนที่ผ่านการประชาพิจารณ์ และพร้อมจะนำไปเป็นข้อตกลงร่วมกัน
และประกาศใช้ที่เกิดขึ้นจากชาวบ้านและนักศึกษาศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต

เหล่าหลวง 2 ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนร้อยเอ็ด กับชุมชนบ้านโคกกลาง หมู่ที่ 8 ตำบลหนองแคน อำเภอร่องคำ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ร่วมกันพัฒนาประกอบด้วย

1. วิสัยทัศน์ (สิ่งที่ชุมชนมุ่งหวังอยากให้เป็นในอนาคต) โคกกลางน้ำไหลไฟสว่างทางกว้าง ข้าวหอมมะลิรวงใหญ่ ผ้าไหมชั้นดี สตรีโสภา ลือชากลุ่มปลูกพืชนอกฤดู ลือเรื่องกลุ่มแม่ค้าขายข้าวเม่า ตำนานเก่าบุญบั้งไฟ

2. พันธกิจ (สิ่งที่ชุมชนร่วมมือกันทำเพื่อให้หมู่บ้านเป็นไปตามที่มุ่งหวัง)

2.1 จัดให้มีและบำรุงรักษาทางบกและทางน้ำ

2.2 จัดให้มีแสงสว่างเพียงพอทั่วทั้งหมู่บ้าน

2.3 ส่งเสริมและสนับสนุนการกีฬา

2.4 ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานด้านสาธารณสุข

2.5 ป้องกันและปราบปรามการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชน

2.6 ส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเทคโนโลยีของ

ประชาชน

2.7 ส่งเสริมสนับสนุนอาชีพการเกษตรและอาชีพเสริม

2.8 จัดหาและบำรุงรักษาแหล่งน้ำใช้เพื่อการเกษตร

2.9 ส่งเสริมและสนับสนุนปราชญ์ชาวบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.10 การส่งเสริมการท่องเที่ยว

2.11 ส่งเสริมเรื่องการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.12 ฟื้นฟูศาสนาและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น

2.13 การดำเนินนโยบายตามปรัชญาท้องถิ่น

2.14 ส่งเสริมและสนับสนุนผู้ด้อยโอกาส

3. การกำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนา มีตัวชี้วัดและเป้าหมาย ดังนี้

เมื่อวันที่ 3 เดือนมกราคม 2557 ณ ศาลาประชาคมหมู่บ้าน บ้านโคกกลาง หมู่ที่ 8 ตำบลโคกกลาง อำเภอร่องคำ จังหวัดร้อยเอ็ด มีกิจกรรมนำศึกษานำเสนอแต่ละประเด็นของแผนแม่บทชุมชน นำเสนอผลงานนิทรรศการของนักศึกษา โครงการ การจำหน่ายสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การแสดงหมอลำพื้นบ้าน การรับประทานอาหารร่วมกัน เข้าร่วมงานประกอบด้วย นายกองค้การบริหารส่วนตำบล พัฒนาชุมชน กำนันประเสริฐ แสนตลาด ผู้ใหญ่บ้าน 14 หมู่บ้าน ในตำบลหนองแคน นายอุดม ทอนมาตร ผู้ใหญ่บ้านโคกกลาง ตัวแทนกลุ่มองค์กรต่างๆ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มกองทุนและสวัสดิการชุมชน กลุ่มเกษตรกรนอกฤดูการ เกษตรปลอดสารพิษ

กลุ่มทอผ้าไหม ตัวแทนผู้อำนวยการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโคกกลาง นายสว่าง สุขแสง
ผู้แทนสภาองค์กรชุมชนตำบลหนองแคน

- 3.1 เพื่อให้การคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำมีความสะดวก รวดเร็ว
- 3.2 เพื่อให้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในชุมชน
- 3.3 เพื่อให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการเล่นกีฬา
- 3.4 เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพดีถ้วนหน้า
- 3.5 เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชน
- 3.6 เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประชาชนทุกระดับอย่างทั่วถึง
- 3.7 เพื่อเพิ่มศักยภาพและคุณภาพของการผลิตผลทางการเกษตรและให้
ประชาชนมีอาชีพเสริมเพิ่มขึ้น
- 3.8 เพื่อให้ประชาชนมีน้ำใช้ในการเกษตรอย่างเพียงพอ
- 3.9 เพื่อส่งเสริมและเชิดชูภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 3.10 เพื่อให้ชุมชนเป็นที่รู้จักและนำรายได้มาสู่ท้องถิ่น
- 3.10 เพื่อให้ชุมชนรู้จักบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
อย่างมีประสิทธิภาพ
- 3.12 เพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์ฟื้นฟูศาสนาและศิลปวัฒนธรรมประเพณี
ท้องถิ่น
- 3.13 เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง
- 3.14 เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ยุทธศาสตร์การพัฒนาบ้านโคกกลาง

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : ส่งเสริมการเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ครบวงจร(ด้านการเกษตร)

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน(วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี)

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : เสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน(ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชน)

ยุทธศาสตร์ที่ 4 : พัฒนาคณะผู้สังคมนักเรียนรู้คู่คุณธรรมและวัฒนธรรมประเพณีที่ดี

งาม(ด้านสังคม)

ยุทธศาสตร์ที่ 5 : ยกกระดับคุณภาพชีวิต (ด้านสุขภาพ)

ยุทธศาสตร์ที่ 6: อนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(ด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

ยุทธศาสตร์ที่ 7: เสริมสร้างความมั่นคงและความสงบเรียบร้อย

ตารางที่ 4.2 โครงการพัฒนาชุมชน

ที่	รายการ	ลักษณะโครงการ	
		ชุมชนทำได้เอง	จ้างนอกสนับสนุน
1	โครงการลดสารเคมีในการทำการเกษตร	✓	
2	โครงการขยายไฟฟ้าเพื่อการเกษตรและการผลิตน้ำดื่ม		✓
3	โครงการส่งเสริมความรู้ด้านวิสาหกิจชุมชน การตลาด		✓
4	โครงการส่งเสริมสนับสนุนประเพณีและวัฒนธรรมพื้นบ้าน	✓	
5	โครงการ หนึ่งชั่วโมงต่อวันเพื่อสุขภาพ	✓	
6	โครงการ เพิ่มพื้นที่สีเขียว	✓	
7	โครงการ เรียนรู้ง่ายๆกับโลกออนไลน์ (Internet)		✓
8	โครงการ ออมบ่อยๆเพื่อครอบครัว	✓	
	รวม	5	3

เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการศึกษาทรัพยากรชุมชน สภาพปัญหา เกิดการเรียนรู้กระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชน ให้ชาวบ้าน ทราบปัญหาของชุมชน และได้แผนที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน / ทำให้ชาวบ้านมีวิสัยทัศน์ วิธีการจัดการแก้ปัญหาของชุมชน เป็นคนมีเหตุผล เข้าใจการทำแผนที่มาจากสภาพปัญหาจริงๆ ของชุมชน ซึ่งจะแตกต่างจากการทำแผนแม่บทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ความเอื้ออาทร ความเป็นพี่เป็นน้องระหว่างนักศึกษากับคนในชุมชน เสมือนหนึ่งนักศึกษาเป็นลูกหลานบ้าน โลกกลาง(นิยม ลาดสูงเนิน:2557)

สรุปว่าชุมชนเข้มแข็งเพราะมีส่วนร่วมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการจัดทำแผนแม่บทชุมชนที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ในหลายๆครั้ง และได้เห็นความสำคัญในการเรียนรู้ร่วมกันในทุกๆ ครั้งที่มีการสัมมนา ประชุมกลุ่มย่อย การกรอกแบบสอบถาม และร่วมเวทีเรียนรู้ทุกครั้ง จนได้เกิดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย แผนยุทธศาสตร์ โครงการและกิจกรรมต่างๆ จนสามารถนำสู่การปฏิบัติในชุมชนบ้าน โลกกลางดังนี้

ชุมชนบ้าน โลกกลาง หมู่ 8 ตำบลหนองแคน อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด และนักศึกษาได้แผนแม่บทชุมชน เพื่อพร้อมในการจัดทำ MOU เพื่อประกาศใช้แผนยุทธศาสตร์ ในการพัฒนาสู่การปฏิบัติในภาคเรียนที่ 2/2556 ต่อไปเป็นการรับรองแผน

ผลงานโครงการของนักศึกษาได้รับการยอมรับทางวิชาการและจากชุมชน

ในการจัดทำโครงการอาชีพ 3 ปีของนักศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขา วิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง 2 ชั้นปีที่ 2 ในภาคเรียนที่ 1/2556 เป็นการนำโครงการพัฒนาอาชีพ 3 ปี ของแต่ละคนมาทบทวน ใน เรื่อง ชื่อเรื่อง วัตถุประสงค์โครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ และรายงานความก้าวหน้า แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในระดับ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตดังนี้

1. โครงการพัฒนาเกษตรผสมผสาน เนื้อที่ 8 ไร่ของครอบครัวข้าพเจ้าเพื่อพัฒนา พื้นที่ให้เป็นเกษตรผสมผสานเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวเพื่อเป็นแหล่งอาหารครอบครัวเพื่อลด รายจ่ายมีนักศึกษาดำเนินการ 2 คน คือนางสาวสันติภาพ ทะวะลัยทำนายนายแก้วประเสริฐ จ่าราช รับจ้าง15 ไร่)

2. โครงการลดต้นทุนเพิ่มผลผลิตในแปลงนาของข้าพเจ้าลดต้นทุนการผลิตในแปลงนา ของข้าพเจ้ามีวัตถุประสงค์ เพื่อลดต้นทุนการผลิตข้าวเพื่อลดรายจ่ายในครอบครัวเพื่อเพิ่มรายได้มี นิติจัดทำโครงการ 9 คน ได้แก่ นายวิบูลย์คู่กระสังข์(ทำนา/รับจ้าง) นายวรรณชนะพาละพล(ทำ นนา) นายธนิตบุตดี(ทำนา/ค้าขาย)นางสาวสุพัตราภานูนวงศ์(ค้าขาย) นายสุรศักดิ์พัศดรแก้วนายอภิ ศักดิ์พัศดรแก้วอาชีพรับจ้างละทำนา นางราตรีกานบัว(ทำนา) นาย สมาน ทีอุทิส(ทำนา) นาย จรุงญ อุปชิต ลดต้นทุนการผลิตโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพในแปลงนาของข้าพเจ้า เพื่อลดต้นทุน การผลิตข้าวเพื่อเพิ่มรายได้เพื่อลดรายจ่าย

3. โครงการการเลี้ยงปลาเพิ่มรายได้ในครอบครัวของข้าพเจ้า การเลี้ยงปลาในนาข้าว เพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวข้าพเจ้า วัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มรายได้และเพื่อลดรายจ่ายเพื่อเป็นอาชีพ เสริมนางสาวจันธิรัตน์ หาสนามอาชีพรับจ้าง นาย วัลลภ ภูถวิลองชีพทำนางนุภายสุวรรณศรี อาชีพรับราชการ/ทำนาโครงการเลี้ยงเป็ดเพิ่มรายได้ในครอบครัวของข้าพเจ้า นายสุพจน์นิต ไช สง อาชีพทำนาเลี้ยงเป็ด เพื่อเพิ่มรายได้เพื่อเป็นอาชีพเสริม

4. โครงการลดสารเคมีในการปลูกข้าวนาปีของข้าพเจ้านางพานิชย์จันทะสอน อาชีพทำนา เพื่อลดการใช้สารเคมีเพื่อลดรายจ่ายในครอบครัว

5. โครงการการผลิตน้ำดื่มขายเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวของข้าพเจ้านายบรรลุ สิมทอง ทำนา/ค้าขายเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวเพื่อเป็นอาชีพเสริม

6. โครงการผลิตจำหน่ายวงกบประตูหน้าต่างงานไม้ทุกชนิดเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับ ครอบครัวข้าพเจ้า นายอิสรพงษ์ สุธล้าอาชีพทำนา/ค้าขาย เพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวเพื่อเป็น อาชีพเสริมสร้างรายได้เสริมให้คนในชุมชน

7. โครงการการลดหนี้สินจำนวนหนึ่งล้านบาทของข้าพเจ้า นาย บุญธรรม คำข้า อาชีพค้าขาย/ทำนา วัตถุประสงค์ เพื่อลดหนี้สินล้านบาทภายใน3ปี

การจัดอบรม สัมมนาวิชาการได้รับการตอบรับและยอมรับจากภายนอก

การจัดการเรียนรู้ ของศูนย์เรียนรู้ของชุมชน เครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง 2 ชั้นปีที่ 2 ในภาคเรียนที่ 1/2556 เกี่ยวกับการจัดสัมมนาวิชาการได้รับการตอบรับและยอมรับจากภายนอก ดังนี้

1. จัดทำ มคอ. 3 แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยคณะอาจารย์ประจำ อาจารย์พิเศษซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่น ณ ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 18 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2557 ณ ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนร้อยเอ็ด ผลการดำเนินงานทำให้แผนการเรียนรู้อ มคอ.3 ได้รับการตอบรับและยอมรับทางวิชาการจากภายนอกที่เข้าร่วม เช่น โรงเรียนบ้านกู่กาสิงห์ องค์กรเอกชน ปราชญ์ชาวบ้าน พระภิกษุวัดบ้านอู่เม่า (ประจักษ์ อาษาขง. 2557 : สัมภาษณ์)
2. การจัดเวทีวิพากษ์เพื่อทบทวนและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (มคอ.3) เมื่อวันที่ 10 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2556 ณ ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนร้อยเอ็ด โดยมีผู้เข้าร่วมวิพากษ์ แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (มคอ.3) ประกอบด้วย
  - 2.1 ร.ต.ต.ไพฑูรย์ ทะวะลัย ผู้อำนวยการศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนร้อยเอ็ด
  - 2.2 นางนิยม ลาดสูงเนิน ผู้อำนวยการศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง อาจารย์ผู้จัดกระบวนการ
  - 2.3 ดร.ประมวล เกตรา อาจารย์ประจำหลักสูตรปริญญาโท
  - 2.4 ดร.บุญล้วน อุดมพันธ์ อาจารย์ประจำศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนร้อยเอ็ด
  - 2.5 นายพูนพัฒน์ หลักคำ อาจารย์พิเศษ
  - 2.6 ดร.สวัสดิ์ นาปองสี รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านกู่กาสิงห์
  - 2.7 ดร.อำคา แสงงาม ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านกู่กาสิงห์
  - 2.8 พระอาจารย์คำทร อภินันโท เจ้าอาวาสวัดจันทรังมี(วัดบ้านอู่เม่า)
  - 2.9 พระอาจารย์มัญญมังกโลวัดจันทรังมี(วัดบ้านอู่เม่า)
  - 2.10 นายประจักษ์ อาษาขง นักพัฒนาชุมชนองค์กรเอกชน
  - 2.11 นายปานทอง เจริญผิวปราชญ์ชาวบ้านด้านเกษตรผสมผสาน/พิธีกรรม
  - 2.12 นายสำออง หมุกหมาก ตัวแทนนักศึกษา
  - 2.13 นายสุพจน์ นิตไชยสงตัวแทนนักศึกษา

2.14 นางจันทร์เพ็ญ คำมี ตัวแทนนักศึกษา

2.15 นางบัวทอง เศษโล หมอคนอาสาประจำตำบลเหล่าหลวง

นายอุดม ทอนมาตร ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8 บ้านโคกกลาง พอนักศึกษาเข้าไปประสานงานเรื่องจะจัดเวที เรื่องที่รับฟังคำชี้แจงของนักศึกษา และตอบว่า “ก็ให้ความร่วมมือ เข้าใจกระบวนการทั้งหมด และมีการประชุมชี้แจงให้คณะกรรมการหมู่บ้านได้รับทราบ กำหนดประสิทธิผล แสตนตลาด ให้ความร่วมมือและยกย่องชมเชยว่า สถาบันอื่นๆ มาเก็บข้อมูลเสร็จแล้วออกจากหมู่บ้านไปเลย แต่นักศึกษาของศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนร้อยเอ็ด สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน จะไปเก็บข้อมูลร่วมเรียนรู้ข้อมูลและนำมาพัฒนาร่วมกันจนได้แผนแม่บทชุมชน เก็บข้อมูลแล้วทำให้เกิดการพัฒนาร่วมกับชาวบ้าน เก็บข้อมูล นำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกันกับชุมชน ได้ทราบปัญหาความต้องการของชุมชน ซึ่งปัญหานี้อยู่บนฐานข้อมูลความเป็นจริงของชุมชน และได้ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ กำหนดพันธกิจ เป้าหมายการพัฒนา ยุทธศาสตร์การพัฒนา

นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นางลลิตา กาสิงห์ เข้าร่วมเป็นประธานเปิดงานเวทีประชาพิจารณ์แผน และได้ให้คำแนะนำเป็นขวัญกำลังใจคณะนักศึกษา อาจารย์ในการจัดทำแผนแม่บทชุมชน โดยกล่าวว่า “เป็นสิ่งที่ดีที่มีสถานที่การเรียนรู้ เรื่องกระบวนการเรียนรู้การทำแผนที่ถูกต้อง ซึ่งที่ผ่านมาแต่ละชุมชนทำตามความเข้าใจของชุมชนซึ่งไม่ถูกต้องตามกระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชนที่แท้จริง อาจไม่ได้แผนแม่บทชุมชนที่เกิดจากข้อมูลที่แท้จริง(ลลิตา กาสิงห์, 2557: สัมภาษณ์)

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองแคน โดยนางสมร วงษ์ชาติได้ให้การสนับสนุน โดยเข้าร่วมในเวทีประชาพิจารณ์แผนแม่บทชุมชน ได้ให้การสนับสนุนโดยให้ข้อมูลด้านการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกัน การรักษา การเจ็บป่วยว่ามีวิธีการส่งเสริมอย่างไร ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน ให้การสนับสนุนในการใช้ศาลาประชาคมหมู่บ้าน เป็นสถานที่จัดเวทีประชาพิจารณ์แผนแม่บทชุมชน (นายอุดม ทอนมาตร, 2557 : สัมภาษณ์)

กำนันประเสริฐ สนตลาค ได้เข้าร่วมกิจกรรมการจัดทำแผนชุมชน หลังจากนั้น ได้กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ทั้ง 14 หมู่บ้านเข้าร่วมเข้าร่วมรับฟังการเสนอแผนพัฒนาชุมชนบ้านโคกกลาง ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นชัดเจนว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ของศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง มหาวิทยาลัยชีวิต ได้รับการยอมรับจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำฝ่ายปกครองของตำบลหนองแคน อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด ดังที่กำนัน และผู้ใหญ่บ้านกล่าว(ประเสริฐ สนตลาค :2557)

องค์การบริหารส่วนตำบล โดยนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแคน โดยนางลริยา กาสิ่งห์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกกลาง ได้เข้าร่วมกิจกรรมบางครั้งมอบหมายให้รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล หรือเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการจัดทำแผนชุมชน และเกิดการยอมรับกระบวนการทำแผนแม่บทชุมชน และร่วมในเวทีการจัดทำแผน ได้แจ้งต่อคณะทำงานและชุมชนว่า หากส่วนใดที่ต้องการงบประมาณสนับสนุน ให้นำแผนที่ร่วมกันพัฒนานี้ เสนอเป็นโครงการเข้าไปสู่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแคน เพื่อเข้าแผนงานพัฒนาและสนับสนุนงบประมาณพัฒนาในโอกาสต่อไป ดังนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแคน อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด กล่าว(ลวิยา กาสิ่งห์:2557)

การขอความร่วมมือจากหน่วยงาน องค์กรต่างๆ

จากการดำเนินงานจัดการเรียนรู้ของศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการดำเนินงานเป็นที่ยอมรับจากหน่วยงานหรือองค์กรในท้องถิ่น โดยในกรณี บ้านโคกกลาง ตำบลหนองแคน อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด ในกรณีเป็นหมู่บ้านเป้าหมายร่วมพัฒนา ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน ได้ประชุมกันและอนุมัติเงินกองทุนของหมู่บ้านจำนวน 30,000 บาท เพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้ การปลูกเห็ด การปลูกผักสวนครัว เต่าเผาถ่าน และฐานการจัดทำน้ำสมุนไพร ซึ่งเป็นผลจากการไปศึกษาดูงานร่วมกันของนักศึกษากับชุมชน และคณะกรรมการหมู่บ้านได้ขอความร่วมมือจาก ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง ให้ช่วยเป็นแรงงานร่วมสร้างฐานเรียนรู้ ในบริเวณวัดสุขประดิษฐ์ บ้านโคกกลาง

นอกจากนี้เมื่อมีการจัดงานประเพณีในท้องถิ่น เช่น งานบุญผ้าป่าสามัคคี งานประเพณีบุญเดือนสาม งานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ งานฉลองศาลาการเปรียญ งานฉลองพัสดศเดือนสมณศักดิ์ของพระภิกษุ คณะกรรมการในท้องถิ่น บ้านโคกกลาง ตำบลหนองแคน ก็จะมีหนังสือมาขอความร่วมมือจาก ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนร้อยเอ็ด สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ให้เข้าร่วมทำบุญประเพณีอยู่เสมอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมทั้งเสนอแผนการปฏิบัติต่อไปการสาธิตกิจกรรมบางกิจกรรม การฝึกอบรมสั้นๆ เช่น การทำน้ำยาล้างจานการทำน้ำผลไม้ น้ำสมุนไพร เป็นต้น

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการของศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวงอำเภอเกษตรวิสัยจังหวัดร้อยเอ็ดสรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะดังนี้

สรุปผล

การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต เหล่าหลวงพบว่า ได้ค้นพบนวัตกรรมกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ 8 ขั้นตอน คือ การประชุมพัฒนาแผนการจัดการกระบวนการ, การปฐมนิเทศนักศึกษา, การศึกษาทฤษฎีผู้พัฒนาชุมชน, การพัฒนาแผนงานและโครงการ เพื่อพัฒนาชีวิต, การศึกษาชุมชนร่วมพัฒนา, การจัดประชาพิจารณ์แผนแม่บทชุมชน, การจัดนิทรรศการแสดงผลงานนักศึกษา, การจัดมหกรรมความรู้

ผลการจัดกระบวนการเรียนรู้ในด้านความรู้ จากการเรียนของนักศึกษา ผลการเรียนรู้ของนักศึกษา 19 ราย วิชาการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและงาน 1 ได้คะแนนร้อยละ 86.32 วิชาวิสาหกิจชุมชนคะแนนร้อยละ 78.61 วิชากองทุนและสวัสดิการชุมชน คะแนนร้อยละ 82.43 วิชาระบบสุขภาพ คะแนนร้อยละ 80.40 วิชาเกษตรกรรมยั่งยืน คะแนนร้อยละ 82.32 และวิชาการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และพลังงาน คะแนนร้อยละ 87.59 ทั้งนี้มีนักศึกษาวัดผลไม่สมบูรณ์โดยไม่สอบปลายภาค จำนวน 2 คนใน 5 รายวิชาและนักศึกษามีคุณภาพชีวิตดีขึ้น ขณะเรียน มีความสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ใฝ่เรียนรู้ มีจิตสาธารณะกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โครงการของนักศึกษาได้รับการยอมรับทางวิชาการจากชุมชนและหน่วยงานภายนอก เพราะสอดคล้องชีวิตจริงของนักศึกษาและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ด้านการจัดเวทีพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ(มค.อ.๓)ได้รับการตอบรับและยอมรับจากภายนอก มีพระภิกษุ รองผู้อำนวยการ โรงเรียนนักพัฒนาองค์กรเอกชน ปราชญ์ชาวบ้านหมอดินอาสา เข้าร่วมงานทางวิชาการด้วยการจัดทำแผนแม่บทชุมชนได้รับความร่วมมือจาก นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลผู้อำนวยการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและใหญ่บ้าน เข้าร่วมงาน รวมทั้ง

คณะกรรมการหมู่บ้านได้ขอความร่วมมือจาก ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่า หลวง ให้ช่วยแรงงานสร้างฐานการเรียนรู้ การปลูกเห็ด การปลูกผักสวนครัว เตาเผาถ่าน และการ จัดทำน้ำสมุนไพร เป็นต้น จึงสรุปได้ว่าการปฏิบัติการจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ของศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต เหล่าหลวง ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนร้อยเอ็ด สามารถตอบสนองปรัชญาของมหาวิทยาลัยชัดเจน

อภิปรายผล

ผู้วิจัยมีประเด็นอภิปรายผลการวิจัยเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการของ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวงอำเภอเกษตรวิสัยจังหวัดร้อยเอ็ดดังนี้

1. ในความเห็นของผู้วิจัยเห็นว่าจัดการเรียนรู้บูรณาการ 8 ขั้นตอนมีความสำคัญต่อ ผลที่เกิดขึ้นในการพัฒนานักศึกษาและการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดีที่เห็นได้จากข้อสรุป ผลการวิจัยข้างต้น โดยนักศึกษามีชีวิตดีขึ้นขณะที่เรียนและชุมชนมีการเรียนรู้และพัฒนาปรับปรุง แผนแม่บทชุมชนร่วมกันมีส่วนร่วมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการจัดทำแผนแม่บทชุมชนที่ เกิดขึ้นในพื้นที่ในหลายๆครั้งและได้เห็นความสำคัญในการเรียนรู้ร่วมกันในทุกๆครั้งที่มีการ สัมภาษณ์ประชุมกลุ่มย่อยการกรอกแบบสอบถามและร่วมเวทีเรียนรู้ทุกครั้งจน ได้เกิดวิสัยทัศน์ เป้าหมายแผนยุทธศาสตร์ โครงการและกิจกรรมต่างๆจนสามารถนำสู่การปฏิบัติทำให้แก้ไขปัญหา ความต้องการของชุมชนได้จริง

2. ในความเห็นของผู้วิจัยเห็นว่าคุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอนแบบบูรณาการควรเข้าใจ รูปแบบ เนื้อหา กระบวนการ ของวิชาที่จะบูรณาการและควรมีความเข้าใจสามารถบูรณาการการ เรียนรู้กับชีวิตนักศึกษาและสามารถเข้าใจและเข้าถึงปัญหาความต้องการของนักศึกษาแต่ละคน เป็น อาจารย์ที่เลี้ยงและที่ปรึกษาได้ในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันกับนักศึกษา ด้วยจิตวิญญาณ ของความ เป็นอาจารย์และเอาใจใส่ในการจัดกระบวนการพร้อมทั้งลงพื้นที่เรียนรู้ไปด้วยพร้อมกันกับนักศึกษา มี จิตสาธารณะ ทุ่มเทเสียสละ อดทน มุ่งมั่น ทำงานด้วยใจ มีความเป็นกัลยาณมิตร เมื่อนักศึกษาอยู่ ไกลซัดหรือ เรียนรู้ด้วยแล้วทำให้นักศึกษามีความเชื่อมั่น ในการเรียนมากขึ้น ให้ความสำคัญในการ จัดกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพตนเองอยู่เสมอ และอาจารย์เป็นเสมือนเพื่อน พี่ ใ้ซ ญาติ ครู เป็นแบบอย่างที่ดี ในการที่จะนำนักศึกษาได้ สร้างแรงบันดาลใจให้กับนักศึกษาและแก้ปัญหา สถานการณ์ เฉพาะหน้าได้ดีติดตามให้ความช่วยเหลือนักศึกษา และมีการทำบันทึกการทำงานที่ เป็นระบบสามารถขยายผลและพัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง

3. นักศึกษาควรทราบวิธีการเรียนรู้แบบบูรณาการ เข้าใจ รูปแบบ เนื้อหา กระบวนการ วิชาที่เรียนในภาคเรียนนั้นๆ โดยการแจก มคอ.3 และชี้แจงวิธีการเรียน โดยอาจารย์ผู้จัดกระบวนการ พร้อมทั้งบอกวิธีการเรียนพบกลุ่มแบบไหน อย่างไร และแจ้งกฎ กติกา ในการเรียน ทั้งทฤษฎีการปฏิบัติ ในพื้นที่ร่วมเรียนรู้ มีการปรับเปลี่ยนวิธีคิด และให้คุณค่าตนเองสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเรียนที่ลงมือปฏิบัติจริงและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ๆ ปรับตัวให้ได้เกี่ยวกับการเรียนรู้ สามารถเป็นทั้งผู้นำ และผู้ตามที่ดีได้ เมื่อเรียนรู้แบบบูรณาการแล้ว นักศึกษาต้องจัดการ ชีวิต เวลา ทุนของตนเองที่มีอยู่อย่างมีศักยภาพ

4. ชุมชนควรมีส่วนร่วมเรียนรู้ ในกระบวนการต่างๆที่นักศึกษาได้ลงพื้นที่ประสานงาน ในการคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายการเรียนรู้ โดยเฉพาะผู้นำชุมชน กลุ่ม องค์กรต่างๆในชุมชน ประชาชน ชาวบ้าน ผู้รู้ ชาวบ้าน ซึ่งการเรียนรู้ร่วมกันด้วยดีในชุมชนจะทำให้ สามารถขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ จนเกิดการพัฒนาแผนแม่บทชุมชน นำสู่การปฏิบัติร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรมชัดเจนมากขึ้น ฉะนั้นในการคัดเลือกพื้นที่ชุมชนจึงมีส่วนสำคัญในการเรียนรู้บูรณาการและการพัฒนาชุมชนเป็นไปด้วยดี ผู้นำชุมชนก็ได้พัฒนาศักยภาพตนเองไปด้วยกันกับนักศึกษา

5. การจัดการเรียนรู้บูรณาการเช่นนี้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนที่มุ่งจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ที่มีงานทำอยู่แล้วให้เป็นปัญญาชนชาวบ้าน (Organic Intellectual) ที่มีลักษณะการดำรงชีวิตสามารถแก้ปัญหาชีวิตและครอบครัวสามารถพัฒนาอาชีพการงานของตนให้มั่นคงและยั่งยืนสามารถช่วยคนอื่นและสามารถเป็นผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นของตนให้เข้มแข็งยั่งยืน (สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน.) สอดคล้องกับแนวความคิดของลิน เดอร์แมนนั้นได้รับอิทธิพลค่อนข้างมากจากนักปรัชญาการศึกษาผู้ที่มีชื่อเสียงคือจอห์น ดิวอี้ ได้เน้นอย่างมากเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้นควรเริ่มต้นจากสถานการณ์ต่างๆมากกว่าเริ่มจากเนื้อหาวิชาซึ่งวิธีการเรียนการสอน โดยทั่วไปมักจะเริ่มต้นจากครูและเนื้อหาวิชาเป็นอันดับแรก และมองดูผู้เรียนเป็นส่วนที่สองในการเรียนแบบเดิมนั้นผู้เรียนจะต้องปรับตัวเองให้เข้ากับหลักสูตร แต่ว่าในการศึกษาผู้ใหญ่ที่หลักสูตรควรจะได้สร้างขึ้นมาจากความสนใจและความต้องการของผู้เรียนเป็นหลักสำคัญผู้เรียนจะพบว่าตัวเองมีสถานการณ์เฉพาะอันเกี่ยวกับหน้าที่การงานงานอดิเรกหรือสันทนาการชีวิตครอบครัวชีวิตในชุมชนสถานการณ์ต่างๆนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้ปรับตัวและการศึกษาผู้ใหญ่ควรเริ่มจากจุดนี้ส่วนด้านตำราและผู้สอนนั้นถือว่ามีหน้าที่และบทบาททรงลง ไปแหล่งความรู้ที่มีคุณค่าสูงสุดในการศึกษาผู้ใหญ่คือประสบการณ์ของผู้เรียนเองและมีข้อคิดที่สำคัญว่า "ถ้าหากการศึกษาคือชีวิตแล้วชีวิตก็คือการศึกษา" (If Education is Life, then Life is Education) และก็สรุปได้ว่าประสบการณ์นั้นคือตำราที่มีชีวิตจิตใจสำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการของศูนย์เรียนรู้ของชุมชน
เครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวงอำเภอเกษตรวิสัยจังหวัดร้อยเอ็ดผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ
ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปปรับใช้

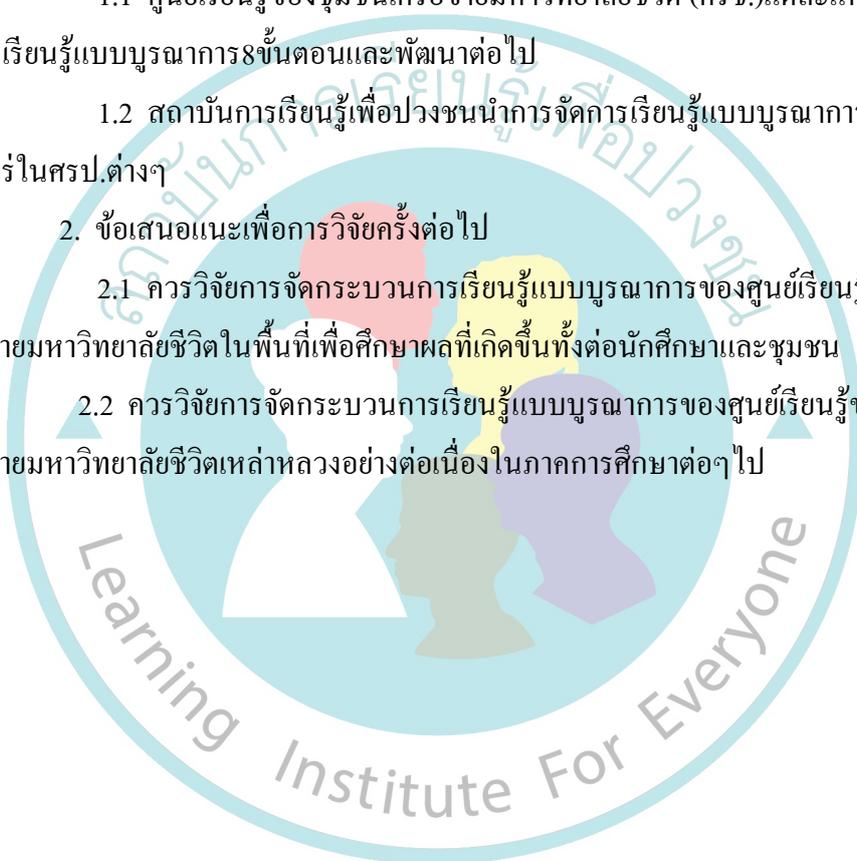
1.1 ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต (สรช.) แต่ละแห่งทดลองการ
จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการขั้นต้นและพัฒนาต่อไป

1.2 สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนนำการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ8ขั้นตอนนี้ไป
เผยแพร่ในสรุปต่างๆ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการของศูนย์เรียนรู้ของชุมชน
เครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตในพื้นที่เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นทั้งต่อนักศึกษาและชุมชน

2.2 ควรวิจัยการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการของศูนย์เรียนรู้ของชุมชน
เครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวงอย่างต่อเนื่องในภาคการศึกษาต่อไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. **เรียนรู้บูรณาการ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2547.
- คณะนักศึกษาระดับชั้นปีที่ 2. **รายงานการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้านแบบมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น**
- บ้านโคกกลาง หมู่ที่ 8 ตำบลหนองแคน อำเภอบึงสามพัน จังหวัดร้อยเอ็ด ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556. ร้อยเอ็ด ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง 2 เครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชน, 2556.
- วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537 : 10 อ้างถึงใน ชีรวุฒิ เอกะกุล, 2552 : 2 **การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการแสวงหาวิธีการแก้ปัญหาทางการศึกษาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริง**
- นัตรชัยศรีน้อยขาว. พระ, **การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาแบบบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2.**
- รายงานการศึกษาค้นคว้า อิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.
- ธีระชัยบูรณ์ โชติ. “**การเรียนการสอนแบบบูรณาการทักษะของผู้เชี่ยวชาญ,**” ในคู่มือฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนแบบหน่วยบูรณาการวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์. หน้า 17-18. กรุงเทพฯ : สำนักงานประสานงาน โครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กระทรวงศึกษาธิการ, 2540.
- นิยม ลาดสูงเนิน และสายฝน พันหนองหว้า. **เอกสารประกอบการทำโครงการเฉพาะสาขาคาราเวียงประจําภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556.** ร้อยเอ็ด. ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชน ร้อยเอ็ดศรช. เหล่าหลวง 2, 2556.
- บุรชัย ศิริมหาสาร. **แผนการจัดประสบการณ์ก่อนประถมศึกษาแบบบูรณาการที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง**. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย, 2545.
- ประเทืองทาอามาตย์. **การพัฒนาแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องบ้านไร่ไผ่งามชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.** การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.
- พจน์ สะเพียรชัย. **การจัดการเรียนการสอนของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน. ในอุดมศึกษาเพื่อชีวิตและปวงชน.** สมุทรสงคราม : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2555.
- ลมุลเพชรพันทะสาร. **การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเรื่องราชาธิราชตอน**
- ประกายมาศกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.** รายงานการศึกษาค้นคว้า อิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2551.

- รัตน์ บัวสนธิ์. **ปรัชญาวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.
- วิมลรัตน์สุนทรโรจน์. **เอกสารประกอบการเรียนวิชาการพัฒนาการเรียนการสอนภาควิชา
หลักสูตรและการสอน : คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2545.**
- วิมลรัตน์สุนทรโรจน์. **เอกสารประกอบการสอนวิชาสัมมนาหลักสูตรและการสอนภาษาไทย.
ภาควิชาหลักสูตรและการสอน : คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2548.**
- วิเศษฉิมวงศ์. **“การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ,”** วารสารวิชาการ. 4(10) : 27-33 ;
ตุลาคม, 2548.
- วัฒนาพระระงับทุกข์. **เทคนิคและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐานพ.ศ. 2544.** กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค, 2545.
- ศุภกร ครูการเกษตร. **กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการของสาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนา
ท้องถิ่น ใน อุดมศึกษาเพื่อชีวิตและปวงชน.** สมุทรสงคราม : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2555.
- ศุภกร ครูการเกษตร. **อุดมศึกษาเพื่อชีวิตและปวงชน.** สมุทรสงคราม : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2555.
- ศุภกร ครูการเกษตร. **ภูมิคุ้มกันชีวิต ภูมิคุ้มกันชุมชน: แนวคิดแนวปฏิบัติการขับเคลื่อนชุมชน
เข้มแข็งอย่างยั่งยืน ภายใต้อำนาจ “กองทุนแม่ของแผ่นดิน”.** สมุทรสงคราม : สำนักงานการศึกษา
เพื่อชีวิตและสังคม สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน, 2556.
- ศรีมงคลศิริวัฒน์. **พระมหา, การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเรื่องงานวัดเบญจม
บพิตรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.** รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม :
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2550.
- เสรี พงศ์พิศ. **แผนแม่บทชุมชน ประชาพิสัยและพัฒนา.** กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2549.
- สุรเชษฐเวชชพิทักษ์. **คู่มือนักศึกษาวิชาการวางแผนชีวิต.** กรุงเทพฯ :
คณะศิลปศาสตร์ สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน, 2555.
- สุรเชษฐเวชชพิทักษ์. **คู่มือการทำโครงการเฉพาะสาขา ของสาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนา
ท้องถิ่น.** กรุงเทพฯ : คณะศิลปศาสตร์ สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน, 2555.
- สุรเชษฐเวชชพิทักษ์. **อุดมศึกษาเพื่อชีวิตและชุมชน.** กรุงเทพฯ : สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน,
2555.
- สุรเชษฐเวชชพิทักษ์. **การจัดกระบวนการเรียนรู้ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน. ในอุดมศึกษา
เพื่อชีวิตและปวงชน.** สมุทรสงคราม : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2555.
- เสรี พงศ์พิศ และคณะ. **คู่มือรายงานสมโภชน์ สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน.** กรุงเทพฯ : พิมพ์
ครั้งที่ 3. สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน, 2555.

คำลีรักสุทธิและคนอื่นๆ. “เทคนิคและวิธีการเขียนหลักสูตร,” วารสารพัฒนศึกษา. 5(6) : 2 ;

มิถุนายน, 2544. สุวิทย์มูลคำและอรทัยมูลคำ. การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.กรุงเทพฯ : ที. พี.พรินท์, 2543.

อรทัยมูลคำและสุวิทย์มูลคำ. CHILD CENTRED : STORYLINE METHOD : การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.เล่ม2กรุงเทพฯ:ภาพพิมพ์, 2544.

อรัญญาสุธาสิโนบล. “การสอนแบบบูรณาการ,” วารสารวิชาการ. 5(12) : 22 ; ธันวาคม,2545.

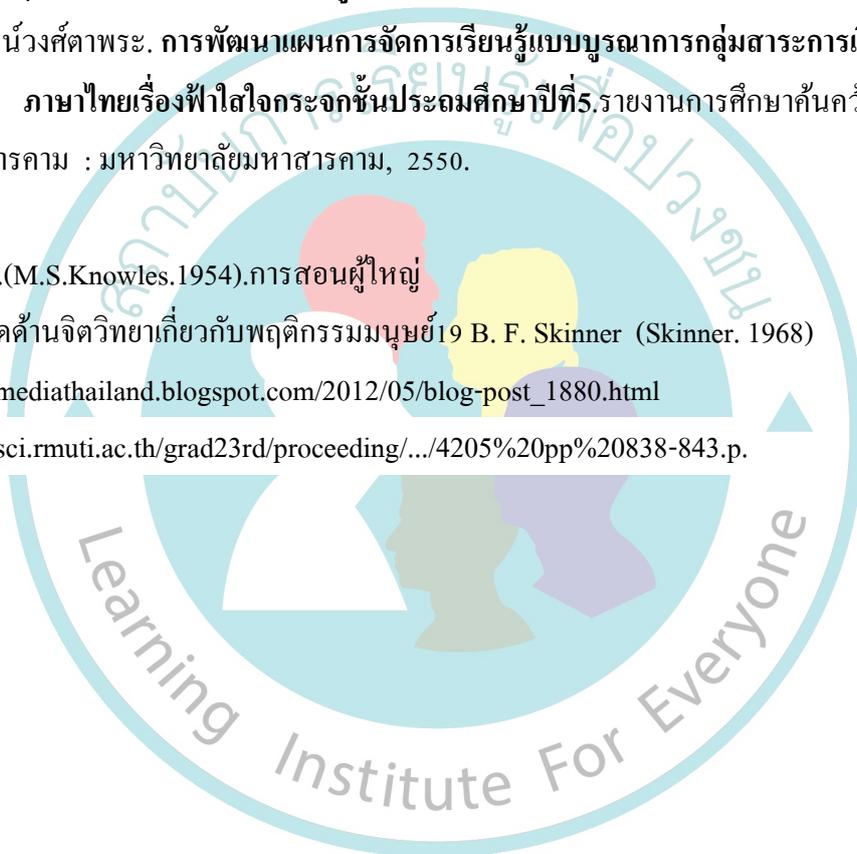
อารีรัตน์วงศ์ตาพระ. การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเรื่องฟ้าใสใจกระจ่างชั้นประถมศึกษาปีที่5.รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระกศ.ม.มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2550.

โนลส์.(M.S.Knowles.1954).การสอนผู้ใหญ่

แนวคิดด้านจิตวิทยาเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์19 B. F. Skinner (Skinner. 1968)

http://mediathailand.blogspot.com/2012/05/blog-post_1880.html

www.sci.rmuti.ac.th/grad23rd/proceeding/.../4205%20pp%20838-843.p.

ภาคผนวก ก.

สรุป ตารางแสดงผลการเรียนรู้ด้านความรู้และทักษะในวิชาที่เรียน

ผลการเรียนแบบบูรณาการของนักศึกษา สาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่าย มหาวิทยาลัยชีวิต เหล่าหลวง จากการเรียน 6 วิชา คือวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและงาน 1 วิชาวิสาหกิจชุมชน วิชากองทุนและสวัสดิการชุมชน วิชาระบบสุขภาพ วิชาเกษตรกรรมยั่งยืน และ วิชาการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และพลังงาน มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการศึกษาวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและงาน 1 ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556

ระดับคะแนน(เกรด)	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
A	11	57.89
B+	4	21.05
B	-	-
C+	5	26.32
C	-	-
D+	-	-
D	-	-
E	-	-
F	-	-
ไม่สมบูรณ์(I)	-	-
ผ่าน(P,S)	19	100
ไม่ผ่าน(U)	-	-

สรุป ผลการศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนเครือข่าย มหาวิทยาลัยชีวิต เหล่าหลวง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ในวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและงาน 1 ได้ระดับผลการศึกษา A หมายถึงดีเยี่ยม จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 57.89 ระดับผลการศึกษา B+ หมายถึงดีมาก จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 21.05 ระดับผลการเรียน C+ หมายถึงค่อนข้างดี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 26.32

ตารางที่ 2 แสดงผลการศึกษาวิชาวิสาหกิจชุมชนของนักศึกษาปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1
ปีการศึกษา 2556

ระดับคะแนน(เกรด)	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
A	6	31.57
B+	3	15.79
B	5	26.32
C+	2	10.53
C	1	5.26
D+	-	-
D	-	-
E	-	-
F	-	-
ไม่สมบูรณ์(I)	2	10.52
ผ่าน(P,S)	17	89.47
ไม่ผ่าน(U)	2	10.52

สรุปผลการศึกษานักศึกษาระดับปริญญาตรี ในศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต เหล่าหลวง อำเภอกะทิงวิทย จังหวัดร้อยเอ็ด ในวิชาวิสาหกิจชุมชนได้ระดับผลการศึกษา A หมายถึงดีเยี่ยม จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 31.57ระดับผลการศึกษา B+ หมายถึงดีมาก จำนวน 3 คนร้อยละ 15.79ระดับผลการศึกษา B หมายถึงดี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 26.32ระดับผลการศึกษา C+หมายถึงค่อนข้างดี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 10.53 ระดับผลการศึกษา C หมายถึงพอใช้ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 5.26

ตารางที่ 3 แสดงผลการศึกษาวិชากองทุนและสวัสดิการชุมชนของนักศึกษาปริญญาตรีชั้นปีที่ 2
ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556

ระดับคะแนน(เกรด)	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
A	11	57.89
B+	4	21.05
B	-	
C+	2	10.53
C	-	-
D+	-	-
D	-	-
E	-	-
F	-	-
ไม่สมบูรณ์(I)	2	10.52
ผ่าน(P,S)	17	89.47
ไม่ผ่าน(U)	2	10.52

สรุปผลการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต เหล่าหลวง อำเภอกะทิงวิทย จังหวัดร้อยเอ็ด ในวิชากองทุนและสวัสดิการชุมชน นักศึกษาได้ระดับผลการศึกษา A หมายถึงดีเยี่ยม จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 57.89 ระดับผลการศึกษา B+ หมายถึงดีมาก จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 21.05 ระดับผลการศึกษา C+ หมายถึงค่อนข้างดี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 10.53

ตารางที่ 4 แสดงผลการศึกษาวิชาระบบสุขภาพของนักศึกษาปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1
ปีการศึกษา 2556

ระดับคะแนน(เกรด)	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
A	8	42.11
B+	5	26.32
B	2	10.53
C+	-	-
C	2	10.53
D+	-	-
D	-	-
E	-	-
F	-	-
ไม่สมบูรณ์(I)	2	10.52
ผ่าน(P,S)	17	89.47
ไม่ผ่าน(U)	2	10.52

สรุปผลการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต เหล่าหลวง อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต ในวิชา ระบบสุขภาพ นักศึกษาได้ระดับผลการศึกษา A หมายถึงดีเยี่ยม จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 42.11 ระดับผลการศึกษา B+ หมายถึงดีมาก จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 26.32 ระดับผลการศึกษา B หมายถึงดี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 10.53 ผลการศึกษา C หมายถึงพอใช้จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 10.53

ตารางที่ 5 แสดงผลการศึกษาวិชาเกษตรกรรมยั่งยืนของนักศึกษาปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1
ปีการศึกษา 2556

ระดับคะแนน(เกรด)	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
A	7	36.84
B+	6	31.58
B	2	10.53
C+	-	-
C	2	10.53
D+	-	-
D	-	-
E	-	-
F	-	-
ไม่สมบูรณ์(I)	2	10.52
ผ่าน(P,S)	17	89.47
ไม่ผ่าน(U)	2	10.52

สรุปผลการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต เหล่าหลวง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ในวิชา เกษตรกรรมยั่งยืน นักศึกษาได้ระดับผลการศึกษา A หมายถึงดีเยี่ยม จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 36.84 ระดับผลการศึกษา B+ หมายถึงดีมาก จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 31.58 ระดับผลการศึกษา B หมายถึงดี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 10.53 ผลการศึกษา C หมายถึงพอใช้จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 10.53

ตารางที่ 6 แสดงผลการศึกษาวិชาการการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และพลังงาน
ของนักศึกษาปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556

ระดับคะแนน(เกรด)	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
A	13	68.42
B+	4	21.05
B	-	-
C+	-	-
C	-	-
D+	-	-
D	-	-
E	-	-
F	-	-
ไม่สมบูรณ์(I)	2	10.52
ผ่าน(P,S)	17	89.47
ไม่ผ่าน(U)	2	10.52

สรุปจากตารางผลการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในศูนย์การเรียนรู้ของ
ชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต เหล่าหลวง อำเภอกษัตริย์ จังหวัดร้อยเอ็ด ในวิชาการบริหาร
จัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และพลังงาน นักศึกษาได้ระดับผลการศึกษา A หมายถึงดี
เยี่ยม จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 68.42 ระดับผลการศึกษา B+ หมายถึงดีมาก จำนวน 4 คน คิด
เป็นร้อยละ 21.05

ตารางที่ 7 แสดงคะแนนเก็บ ระหว่างภาค 1/2556 และปฏิบัติ

อ.นิยม ลาดสูงเนิน ผู้จัดกระบวนการ

รหัส ID 4003 วิชา สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและงาน1(สปข.1)

ศรช.เหล่าหลวง 2ศรป.ร้อยเอ็ด

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	การเข้าร่วมกิจกรรม	สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้แต่ละครั้ง	เค้าโครงโครงงาน (10)	รายงานความก้าวหน้าของโครงงาน (30)	นักศึกษาประเมินตนเอง (5)	อาจารย์และผู้เกี่ยวข้องประเมินนักศึกษา (5)	คะแนนรวม
1.	น.ส. สันติภาพ ทะวะลัย	25	23	10	28	5	5	96
2.	นาย วิบูลย์ คู่กระตังซ์	23	23	8	27	4	4	89
3.	นาย วรรณชนะ พาละพล	18	18	7	25	3	3	74
4.	นาย ธนิต บุคดี	20	22	8	27	4	4	85
5.	นางสาว จันธิรัตน์ หาสนาม	22	20	8	27	4	3	84
6.	นาย แก้วประเสริฐ จำราช	20	20	7	27	4	3	81
7.	นางสาว สุพัตรา ภาณุวงศ์	22	22	8	27	4	3	86
8.	นาย สุพจน์ นิตโรสง	25	23	10	28	5	5	96
9.	นาง พานิชย์ จันทะสอน	25	23	10	27	4	4	93
10.	นาย สุรศักดิ์ พักตร์แก้ว	18	18	7	25	3	3	74
11.	นาย อภิศักดิ์ พักตร์แก้ว	24	23	8	28	4	5	92
12.	นาง หนุภาย สุวรรณศรี	18	18	7	25	3	3	74
13.	นาง ราตรี กาบบัว	18	18	8	25	3	3	74
14.	นาย บรรลุ สิมทอง	25	24	10	28	5	5	97
15.	นาย อิศรพงษ์ สุดหล้า	20	20	8	27	3	4	87
16.	นาย วัลลภ ภูถวิล	20	22	8	27	3	4	82
17.	นาย สมาน ทีอุทิศ	22	23	8	28	4	4	89
18.	นาย บุญธรรม คำจำ	25	23	10	28	5	5	96
19.	นาย จรูญ อุปชิต	22	22	10	28	4	5	91

ผลการเรียนรู้ของนักศึกษา 19 ราย วิชาการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและงาน 1 ได้

คะแนนร้อยละ 86.

ตารางที่ 8 แสดงคะแนนเก็บ ระหว่างภาค 1/2556 และสอบปลายภาค

อ.สายฝน พันธุ์หนองหว้า ผู้จัดการกระบวนการ

รหัส ID 4001 วิชา เกษตรกรรมยั่งยืน ศรช.เหล่าหลวง 2 ครบ.ร้อยเอ็ด

ลำดับ ที่	ชื่อ-สกุล	การ เข้าชั้น เรียน (10)	การมี ส่วน ร่วมอภิ ปราย ในชั้น เรียน (15)	การ ทำงาน กลุ่มราย งาน (20)	กรณีศึกษา นำเสนองาน(30)		การ สอบ ปลาย ภาค บูรณา การ (25)	คะแนนรวม(100)	
					กรณี ศึกษา (15)	การ นำ เสนอ (15)		รวมคะ แนน ปลาย ภาค	คะ แนน รวม
1.	น.ส. สันติภาพ ทะวะลัย	10	15	20	13	14	17.4	72	89.4
2.	นาย วิบูลย์ กุ้กระสังข์	10	15	18	13	14	13.6	70	83.6
3.	นาย วรณชนะ พาละพล	7	8	17	12	12	16.6	56	72.6
4.	นาย ธนิต บุคดี	10	13	18	13	14	15.6	68	83.6
5.	นางสาว จันธิรัตน์ หาสนาม	10	13	18	13	14	18.1	68	86.1
6.	นาย แก้วประเสริฐ จำราช	10	13	17	13	14	17.5	67	84.5
7.	นางสาว สุพัตรา ภาณุวงศ์	10	15	20	13	14	17.4	72	89.4
8.	นาย สุพจน์ นิตไธสง	10	15	20	14	14	15.6	73	88.6
9.	นาง พานิชย์ จันทะสอน	10	15	20	14	13	17.2	72	89.2
10.	นาย สุรศักดิ์ พักตร์แก้ว	7	8	18	13	14	-	60	-
11.	นาย อภิศักดิ์ พักตร์แก้ว	10	15	20	13	14	18.1	72	90.1
12.	นาง หนูกาย สุวรรณศรี	7	8	17	13	12	17	57	74
13.	นาง ราตรี กาบบัว	7	8	17	13	12	-	57	-
14.	นาย บรรลุ สิมทอง	10	15	20	14	14	15.6	73	88.6
15.	นาย อิศรพงษ์ สุธหล้า	10	13	18	14	12	17	67	84
16.	นาย วัลลภ ภูถวิล	10	13	17	14	14	15.6	68	83.6
17.	นาย สมาน ทีอุทิศ	10	15	20	13	14	13.6	72	85.6
18.	นาย บุญธรรม คำขำ	10	15	20	15	14	15.4	74	89.4
19.	นาย จรูญ อุปชิต	10	15	18	13	14	14	70	84.8

ผลการเรียนรู้อของนักศึกษา 19 ราย วิชาเกษตรกรรมยั่งยืน คะแนนร้อยละ 82.32

นักศึกษาวัดผลไม่สมบูรณ์โดยไม่สอบปลายภาค จำนวน 2 คนใน รายวิชานี้

ตารางที่ 9 แสดงคะแนนเก็บ ระหว่างภาค 1/2556 และสอบปลายภาค

อ.นิยม ลาดสูงเนิน ผู้จัดกระบวนการ

รหัส ID 4011 วิชา วิชาสหกิจชุมชน ศรช.เหล่าหลวง 2 ครบ.ร้อยเอ็ด

ลำดับ ที่	ชื่อ-สกุล	การเข้า เรียน และการ เข้าร่วม กิจกรรม (15)	การเขียน ”ประเด็น สะท้อน” ถึงสิ่ง ที่ได้ เรียนรู้ ในแต่วัน (15)	งาน เดี่ยว (10)	งาน กลุ่ม (20)	การ ประเมินผล ตนเอง และ จากบุคคล อื่น (10)	การ สอบ ปลาย ภาค บูรณา การ (30)	รวมคะแนน(100)	
								รวมคะแนน ปลาย ภาค	คะแนน รวม
1.	น.ส. สันติภาพ ทะวะลัย	15	15	10	20	8	26.4	68	94.4
2.	นาย วิบูลย์ คู่กระสังข์	15	13	8	20	8	21.6	64	85.6
3.	นาย วรรณชนะ พาละพล	10	10	7	17	7	15.6	51	66.6
4.	นาย ธนิต บุคดี	13	13	8	18	8	21.6	60	81.6
5.	นางสาวจันธิรัตน์ হাসนาม	13	14	8	18	8	16.6	61	77.6
6.	นาย แก้วประเสริฐ จำราช	13	13	8	17	7	15.5	58	73.5
7.	นางสาว สุพัตรา ภาณุวงศ์	15	14	8	20	8	24.4	65	89.4
8.	นาย สุพจน์ นิตโรสง	15	15	10	20	8	19.6	68	87.6
9.	นาง พนิชย์ จันทะสอน	15	13	8	18	8	21.2	62	83.2
10.	นาย สุรศักดิ์ พักตร์แก้ว	10	10	8	17	7	-	52	-
11.	นาย อภิศักดิ์ พักตร์แก้ว	15	13	8	18	8	16.6	62	78.6
12.	นาง หนูกษย สุวรรณศรี	10	10	8	17	7	15.5	58	73.5
13.	นาง ราตรี กาบบัว	10	10	7	17	7	-	51	-
14.	นาย บรรลุ สิมทอง	15	15	10	20	8	20.6	68	88.6
15.	นาย อิศรพงษ์ สุดกล้า	13	13	8	18	8	19	60	79
16.	นาย วัลลภ ภูถวิล	13	13	8	18	8	16.6	60	76.6
17.	นาย สมาน ทีอุทิศ	13	13	10	18	8	22.6	62	84.6
18.	นาย บุญธรรม คำจำ	15	15	10	20	8	22.4	68	90.4
19.	นาย จรุง อุปจิต	13	13	8	18	8	19.8	60	79.8

ผลการเรียนรู้ของนักศึกษา 19 ราย วิชาวิชาสหกิจชุมชนคะแนนร้อยละ 78.61

นักศึกษาวัดผลไม่สมบูรณ์ โดยไม่สอบปลายภาค จำนวน 2 คนใน รายวิชานี้

ตารางที่ 10 แสดงคะแนนเก็บ ระหว่างภาค 1/2556 และคะแนนสอบปลายภาค

อ.นิยม ลาดสูงเนิน ผู้จัดกระบวนการ

รหัส ID 4010 วิชา กองทุนและสวัสดิการชุมชน ศรช.เหล่าหลวง 2 ครบ.ร้อยเอ็ด

ลำดับ ที่	ชื่อ-สกุล	การมี ส่วน ร่วมและ การเข้า เรียน (20)	ราย งานกรณี ศึกษากอง ทุน งานเดี่ยว (20)	รายงาน การ จัดตั้ง กลุ่ม กองทุน (20)	การ จัดตั้ง กองทุน ของ ตนเอง (10)	สอบ ปลาย ภาค บูรณา การ (30)	รวมคะแนน(100)	
							รวม คะแนน ปลาย ภาค	คะแนน รวม
1.	น.ส. สันติภาพ ทะวะลัย	20	20	20	10	24.4	70	94.4
2.	นาย วิบูลย์ คู่กระสังข์	20	18	18	10	19.6	66	85.6
3.	นาย วรรมชนะ พาละพล	15	15	15	10	16.1	55	71.1
4.	นาย ธนิต บุคดี	20	18	18	10	21.6	66	87.6
5.	นางสาว จันธิรัตน์ হাসนาม	18	18	18	10	17.1	64	81.1
6.	นาย แก้วประเสริฐ จำราช	18	18	18	10	16.5	64	80.5
7.	นางสาว สุพัตรา ภาณุวงศ์	20	18	20	10	21.4	68	89.4
8.	นาย สุพจน์ นิตโรสง	20	20	20	10	22.6	70	92.6
9.	นาง พานิชย์ จันทะสอน	20	20	20	10	21.2	70	91.2
10.	นาย สุรศักดิ์ พักตร์แก้ว	15	15	15	10	-	55	-
11.	นาย อภิศักดิ์ พักตร์แก้ว	20	18	18	10	17.6	66	83.6
12.	นาง หนูกาย สุวรรณศรี	15	15	15	10	17	55	72
13.	นาง ราตรี กาบบัว	15	15	15	10	-	55	-
14.	นาย บรรลุ สิมทอง	20	20	20	10	22.6	70	92.6
15.	นาย อิศรพงษ์ สุดหล้า	18	18	18	10	22	64	86
16.	นาย วัลลภ ภูถวิล	18	18	18	10	22.6	64	86.6
17.	นาย สมาน ทีอุทิส	18	18	18	10	21.6	64	85.6
18.	นาย บุญธรรม คำจำ	20	20	20	10	21.4	70	91.4
19.	นาย จรูญ อุปจิต	20	18	18	10	18.8	66	84.8

ผลการเรียนรู้นักศึกษา 19 ราย วิชากองทุนและสวัสดิการชุมชน คะแนนร้อยละ

82.43 นักศึกษาวัดผลไม่สมบูรณ์โดยไม่สอบปลายภาค จำนวน 2 คนใน รายวิชานี้

ตารางที่ 11 แสดงคะแนนเก็บ ระหว่างภาค 1/2556 และคะแนนสอบปลายภาค

อ.สายฝน พันธุ์หนองหว้า ผู้จัดกระบวนการ

รหัส ID 4021 วิชา การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและพลังงาน

ศรช.เหล่าหลวง 2ศรป.ร้อยเอ็ด

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	การ เข้าชั้น เรียน (10)	การมีส่วนร่วม ใน กิจกรรม การ สะท้อน ประสบการณ์ (20)	การ ทำงาน เดี่ยว การ ไปศึกษา งาน (20)	การ ทำงาน กลุ่ม (30)	สอบ ปลาย ภาค บูรณา การ (20)	รวมคะแนน(100)	
							รวม คะแนน ปลายภาค	คะ แนน รวม
1.	น.ส. สันติภาพ ทะวะลัย	10	20	20	28	17.4	78	95.4
2.	นาย วิบูลย์ คู่กระสังข์	8	20	20	26	15.6	74	89.6
3.	นาย วรณชนะ พาละพล	7	17	17	25	16.6	66	82.6
4.	นาย ธนิต บุคดี	8	20	20	28	15.6	76	91.6
5.	นางสาว จันธิรัตน์ হাসนาม	8	18	20	26	17.6	76	93.6
6.	นาย แก้วประเสริฐ จำราช	8	18	20	26	17	72	89
7.	นางสาว สุพัตรา ภาณุวงศ์	8	20	20	28	17.4	76	93.4
8.	นาย สุพงษ์ นิตไชสง	10	20	20	28	15.6	78	93.6
9.	นาง พานิชย์ จันทะสอน	10	20	20	28	17.2	78	95.2
10.	นาย สุรศักดิ์ พักตร์แก้ว	7	17	17	25	-	66	-
11.	นาย อภิศักดิ์ พักตร์แก้ว	10	20	20	25	18.1	78	93.1
12.	นาง หนูกษย สุวรรณศรี	7	17	17	25	17	66	83
13.	นาง ราตรี กาบบัว	7	17	17	25	-	66	-
14.	นาย บรรลุ สิมทอง	10	20	20	28	15.6	78	93.6
15.	นาย อิศรพงษ์ สุดกล้า	8	18	18	26	15	70	85
16.	นาย วัลลภ ภูถวิล	8	18	18	26	15.6	70	85.6
17.	นาย สมาน ทีอุทิส	8	18	18	26	13.6	70	83.6
18.	นาย บุญธรรม คำจำ	10	20	20	28	15.4	78	93.4
19.	นาย จรุง อุปจิต	10	20	20	26	12.8	76	88.8

ผลการเรียนรู้นักศึกษา 19 ราย วิชาการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

สิ่งแวดล้อม และพลังงาน คะแนนร้อยละ 87.59 นักศึกษาวัดผลไม่สมบูรณ์โดยไม่สอบปลายภาค

จำนวน 2 คนใน รายวิชานี้

ตารางที่ 12 แสดง คะแนนเก็บ ระหว่างภาค 1/2556 และคะแนนสอบปลายภาค

อ.นิยม ลาดสูงเนิน ผู้จัดกระบวนการ

รหัส CH 4006 วิชา ระบบสุขภาพ ศรช.เหล่าหลวง 2 ศรีป.ร้อยเอ็ด

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	การ เข้า ชั้น เรียน (5)	การ มี ส่วน ร่วม (10)	การ ทำประ โยชน์ สร้างกิจ กรรม กลุ่ม (10)	ผล คำ เนิน งาน กลุ่ม (5)	กิจกรรมกลุ่ม (40)			สอบปลายภาคบูรณาการ	คะแนนรวม (100)	
						ศึกษาค้นคว้า (10)	ศึกษาในพื้นที่(15)	ปฏิบัติการในพื้นที่ (15)		รวมคะแนนปลายภาค	คะแนนรวม
1.	น.ส. สันติภาพ ทะวะลัย	5	10	10	5	10	15	15	22.4	70	92.4
2.	นาย วิบูลย์ กุ่กระสังข์	5	8	8	5	10	15	15	16.6	66	82.6
3.	นาย วรรณชนะ พาละพล	3	7	7	3	8	13	13	15.6	54	69.6
4.	นาย ธนิต บุคคี	4	10	8	5	10	15	15	22.6	67	89.6
5.	นางสาว จันจิรัตน์ หาสนาม	4	8	8	4	10	15	15	16.6	64	80.6
6.	นาย แก้วประเสริฐ จำราช	4	8	8	3	10	15	15	16.5	63	79.5
7.	นางสาว สุพัตรา ภาณุวงศ์	5	10	10	5	10	15	15	21.4	70	91.4
8.	นาย สุพจน์ นิตไธสง	5	10	10	5	10	15	15	17.6	70	87.6
9.	นาง พานิชย์ จันทะสอน	5	10	10	5	10	15	15	21.2	70	91.2
10.	นาย สุรศักดิ์ พักตร์แก้ว	3	7	7	3	8	13	13	-	54	-
11.	นาย อภิศักดิ์ พักตร์แก้ว	5	10	10	5	10	15	15	17.6	70	87.6
12.	นาง หนูภาย สุวรรณศรี	3	7	7	3	8	13	13	15.5	54	69.5
13.	นาง ราตรี กาบบัว	3	7	7	3	8	13	13	-	54	-
14.	นาย บรรลุ สิมทอง	5	10	10	5	10	15	15	16.6	70	86.6
15.	นาย อิศรพงษ์ สุดหล้า	4	8	8	3	8	13	13	20	57	77
16.	นาย วัลลภ ภูถวิล	5	8	8	5	8	15	15	16.6	64	80.6
17.	นาย สมาน ทีอุทิศ	5	8	8	5	8	15	15	20.6	64	84.6
18.	นาย บุญธรรม คำขำ	5	10	10	5	10	15	15	17.4	70	87.4
19.	นาย จุฑา อุปจิต	5	8	8	5	10	15	15	15.8	66	81.8

ผลการเรียนรู้อของนักศึกษา 19 ราย วิชาระบบสุขภาพ คะแนนร้อยละ 80.40 นักศึกษา

วัดผลไม่สมบูรณ์โดยไม่สอบปลายภาค จำนวน 2 คนใน รายวิชานี้

ภาคผนวก ข
การจัดเวทีวิพากษ์แผนคู่มือ

ภาพที่ 1 การจัดเวทีวิพากษ์แผนคู่มือการจัดกระบวนการเรียนรู้ภาคเรียนที่ 1/2556
วันที่ 28 มีนาคม 2557 ณ ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนร้อยเอ็ด

ภาพที่ 2 ผู้เข้าร่วมวิพากษ์แผน ประกอบด้วยหลายๆภาคส่วนเช่นอาจารย์จากมหาวิทยาลัยต่างๆ
และปราชญ์ชาวบ้านวันที่ 28 มีนาคม 2557 ณ ศรป.ร้อยเอ็ด

ภาพที่ 3 ผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการวิพากษ์แผน 28 มีนาคม 57
ณ ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนร้อยเอ็ด

ภาพที่ 4 พระสงฆ์ ที่เข้าร่วมกระบวนการวิพากษ์แผน 28 มีนาคม 57
ณ ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนร้อยเอ็ด

ภาคผนวก ค
กระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียน

ภาพที่ 5 กระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียน ของนักศึกษา ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่าย มหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง 2 ภาคเรียนที่ 1/2556 ก่อนลงพื้นที่ชุมชน

ภาพที่ 6 กระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียน ของนักศึกษา ศรช.เหล่าหลวง 2 ภาคเรียนที่ 1/2556 ณ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง

ภาพที่ 7 การลงพื้นที่ ตรวจสอบบ้านและโครงการพัฒนาอาชีพ นักศึกษา
ในภาคเรียนที่ 1/2556 ณ พื้นที่อำเภอสุวรรณภูมิ

ภาพที่ 8 แปลงนาโครงการพัฒนาอาชีพ ของนายสมาน ทิอุทิศ นักศึกษาศูนย์เรียนรู้
ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง 2

ภาพที่ 9 กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันร่วมสรุปและถอดบทเรียนในพื้นที่ชุมชน ประชุมกลุ่มย่อย บ้าน โลกกลาง หมู่ 8 ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง2

ภาพที่ 10 กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันร่วมสรุปและถอดบทเรียนในพื้นที่ชุมชน บ้าน โลกกลาง หมู่.8 ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง2 ณ บ้าน โลกกลาง

ภาพที่ 11 ศึกษาฐานชุมชนต้นแบบ ในพื้นที่เทศบาล ตำบลเมืองบัว อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ของนักศึกษา ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง 2

ภาพที่ 12 ศึกษาฐานชุมชนต้นแบบ ในพื้นที่เทศบาล ตำบลเมืองบัว อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด เรียนรู้การบริหารจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและเรื่องกองทุนต่างๆในชุมชน

ภาคผนวก ง

การประชาสัมพันธ์แผนแม่บทชุมชน

ภาพที่ 13 เวทีการประชาสัมพันธ์แผนแม่บทชุมชน หมู่บ้านโคกกลาง หมู่ 8 ประกอบด้วยหลายกลุ่มองค์กร ที่เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของนักศึกษา ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง 2 วันที่ 1 กันยายน 56

ภาพที่ 14 การร่วมกระบวนการเรียนรู้ พร้อมจัดนิทรรศการนำเสนอผลงานนักศึกษา ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง 2 ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนร้อยเอ็ด

ภาพที่ 15 กลุ่มอาชีพในชุมชนบ้านโคกกลางนำสินค้ามาจำหน่ายในเวทีของนักศึกษา
ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง 2 วันที่ 1 กันยายน 56

ภาพที่ 16 กลุ่มองค์กรวิสาหกิจชุมชน ร่วมแสดงนิทรรศการผลงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้
เช่นกลุ่มทอผ้าไหมหมู่บ้านโคกกลาง

ภาพที่ 17 กลุ่มองค์กรในชุมชนร่วมแสดงนิทรรศการผลงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้
เช่นกลุ่ม อสม.หมู่บ้าน โคกกลาง

ภาพที่ 18 กลุ่มปลูกพืชนอกฤดูกลาง ร่วมจำหน่ายผลิตผลและแสดงนิทรรศการผลงาน

ภาพที่ 19 นายกองค้การบริหารส่วนตำบลหนองแคน นายสุภาพ กาสิงห์ ตัดริบบิ้นเปิดงาน

ภาพที่ 20 ผอ.ศรป.ร้อยเอ็ด ร.ต.ต.ไพฑูรย์ ทะวะลัย กับท่านสุภาพ กาสิงห์
นายกองค้การบริหารส่วนตำบลหนองแคนเดินชมนิทรรศการผลงาน

ภาพที่ 21 กระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนและตัวแทนกลุ่มองค์กร
ในชุมชนบ้าน โลกกลาง ในเวที

ภาพที่ 22 กลุ่มองค์กรชุมชน โดยการนำของผู้อำนวยการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
และอสม. เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเวที

ภาพที่ 23 เวทีประชาคมหมู่บ้านแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ชุมชนบ้าน โคกกลาง

ภาพที่ 24 กิจกรรมนิทรรศการผลงานนักศึกษา ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิต
เหล่าหลวง 2 ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนร้อยเอ็ด

ภาพที่ 25 การรับประทานอาหารร่วมกันหลังกิจกรรมการจัดเวทีในชุมชนบ้าน โคกกลาง

ภาพที่ 26 การถ่ายภาพร่วมกันหลังกิจกรรมการจัดเวทีร่วมกับคณาจารย์ /นักศึกษา/ผู้นำชุมชน

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นิยมนามสกุลลาดสูงเนิน
วันเดือนปีเกิด	วันที่ 17 เดือนเมษายน พ.ศ.2511
ที่อยู่ปัจจุบัน	150 หมู่ 11 บ้านดงน้อย ตำบลเหล่าหลวงอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด
ที่ทำงานปัจจุบัน	17 หมู่ 1 ตำบลเหล่าหลวงอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่ายมหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนร้อยเอ็ด สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	อาจารย์ประจำสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน
ประสบการณ์การทำงาน	
พ.ศ. 2550 – พ.ศ. 2555	ตำแหน่ง ผู้นำชุมชน 150 หมู่ 11 บ้านดงน้อย ตำบลเหล่าหลวงอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด
พ.ศ. 2552 – พ.ศ. 2558	ตำแหน่งผู้อำนวยการ ศูนย์เรียนรู้ของชุมชนเครือข่าย มหาวิทยาลัยชีวิตเหล่าหลวง ตำบลเหล่าหลวง อำเภอเกษตรวิสัย ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชน จังหวัดร้อยเอ็ด
พ.ศ. 2555 – พ.ศ. 2558	ตำแหน่งอาจารย์ประจำ ศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนร้อยเอ็ด สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2552	ศศ.บ (สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
พ.ศ.2557	ศศ.ม(สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ) สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

